

Alicənab insan, gözəl müəllim olan sadıq dostuma –

Teymur Məmmədova ithaf edirəm

AŞIRIMLAR... DOLAYLAR...

Körpə təbəssümü kimi saf bir səhər açılırdı. Üfüq qızıl-qırmızı şəfəqdə alovlanıb yanırıdı.

Kələ-kötür, dolama yollar gah yaşıl meşəliklərdən, gah qara-boz sıldırım qayalıqlardan, gah da çiçəkli-kəpənəkli yamaclardan keçərək dağlara sarıla-sarıla göyə qalxırdı. Maşın sıx çətirli ağacların arasına girəndə səma görünmürdü, sərin kölgəliklər soyuq qaranlığa dönürdü.

- Bağışlayın, müəllim, adınızı da bilmirəm... – deyə maşının sürücüsü İskəndər yəqin ki yolu bayaqdan bəri dinməzəcə getdiklərindən darıxdığı üçün söhbətə başlamaq istədi. Yanındakı oğlan cavab verdi:
- Adım Ərdostdur. Özüm də tələbəlikdən srağagün ayrılmışam. O müəllim sözü mənə heç yaraşmır.

İskəndər gözünün ucu ilə ona qəribə bir tərzdə baxaraq boynunu qaşdı.

- Baş üstdə. Daha müəllim demərəm.

Ərdost şumal bir oğlandı. Əyninə biçimli qəşəng sumacağı kostyum geymişdi. Ağ köynəyinin yaxasına həmin rəngə çaları olan qalstuk taxmışdı. Gödər, şevə saçlarını soldan sağa darayıb tağ ayırmışdı. Nazik qara bığları və qulaqlarının aşağısına kimi uzanmış ensiz bakenbardları təzəcə qırılmış girdə, ağ sifətinə yaraşır verirdi. Lakin nə üçünsə qaşları hər zaman çatılmış görünürdü, qonur gözlərinin qarasında bir hüzn, kədər əlaməti vardı.

- Məndən nəsə soruşmaq istəyirdin...
- Hə!.. – İskəndər xatırladı. – Siz bizim rayon qəzetində həmişəlik işləməyə gəlmisiniz, yoxsa...
- Bilmirəm, necə deyim, - Ərdost tərəddüd etdi. – Hər halda azı bir il burdayam.
- Bağışlayın, evli deyilsiz?

- Xeyr. Düz iyirmi üç illik subaulıq stajım var. Necə ki?
- Təklük sizə əl verməz. Rayonumuzda gözəl-göyçək, ağıllı qızlar çoxdur. Birini beyənib evlənərsiniz...
İskəndər qılıqlı oğlandı. Ərdostla danışmağa tez dil tapmışdı.
- Elə bilirəm, camaatımız da xoşuna gələcək. Bir jurnalist kimi burda çox şey görüb görəcəksiz.
- Təki sən deyən olsun.

Maşının qabaq şüşəsinə üzü bayıra tərəf, döşü-başı açıq göz qırpan bir yapon qızının fotosəkli taxılmışdı. Bu, hələ bayaqdan Ərdostun fikrindən yayınmırdı. "Nə əcəb redaktor buna əhəmiyyət verməyib. Yozsa o, bu maşından istifadə etmir..." – deyə özlüyündə düşünürdü.

- İskəndər, o qız şəklini şüşəyə niyə yapışdırmısan?
- Hə... Bunu?
- Bəli.
- Necə deyim, heç özüm də bilmirəm. Pis şəkildir bəyəm?..
- Hər halda yaxşı deyil. Redaksiyanın maşını da, onun sürücüsü də başqalarından fərqlənməlidir.

İskəndər tutuldu. Ancaq dinmədi. Əlini uzadıb fotosəkli ehmalca şüşənin qabağından çıxardı və gərəksiz bir şey kimi dal oturmağa atdı.

Gördüyü ən kiçik nöqsanı, qüsuru üzə deməkdən çəkinmək Ərdostun təbiətinə zidd idi. Qəzet redaksiyasının məsul işçilərini, əməkdaşlarını gəzdirən maşında belə açıq-saçıq bir şəklin nümayiş etdirilməsinə redaktor niyə göz yummuşdu, bilmirdi. Bu, kiçik də olsa, əhəmiyyətsiz məsələ deyildi.

Kəndə hələ xeyli qalırdı. Nədənə Ərdosta elə gəlirdi ki, bu kələ-kötür dolaylar dağların zirvəsinə çatanda qarşıda nağıldakına bənzər əfsanəvi, ikinci bir dünya açılacaq. Oranın adamları nəcib, bulaqları şirin, quşları əlvən, meyvələri dadlı olacaq. Gündüzlər günəş, gecələr ay, ulduzlar yerə enəcək. Nə üçünsə Ərdostda dağ başında salınmış qədim Sərinbulaq haqqında belə, qeyri-adi bir təsəvvür yaranmışdı.

- Sizdən bir xahiş eləmək istəyirəm, - deyə İskəndər onu fikirdən ayırdı.
- Buyur, əzizim
- Bilirsiniz. Ərdost xalaoğlu... Bizim redaksiyada uşaqlar xasiyyətimə bələddir. Mən bir az ərköyün şoferəm. Yola çıxdımmı, yanımda kim olur-olsun, kefim gəldi, gərək bala-bala oxuyam.
Ərdost şənləndi:

- Bəs bunu bayaqdan niyə demirsən? Məndən də çəkinmə, başla görək

Maşın sürətini azaltdı. İskəndər bir-iki dəfə öskürərək boğazını arıtladı. Sonra kepkasını arxadan qaldırıb gözünün üstünə endirdi.

- Bağışlayın ey... Ərdost xalaoğlu.
- Bıy... Eyib şeydir ki.
Araya sakitlik çökdü. Ətrafdan xırda quşların cikkiltisi eşidildi, şəbnəmlin otların, yarpaqların ətri duyuldu.
Haçandan-haçana İskəndər məlahətli, ürəyəyatan bir avazla bəmdən oxumağa başladı:

*Gözəlīm, surətīnə mahu-münəvvər dedilər,
Mənə Məcnun, səni Leylaya bərabər dedilər...*

Getdikcə zilə qalxan səs kimsəsiz dağların arasında əks-səda verdi.

Qəzəlin möhürbəndində "İskəndər" kəlməsini eşidən Ərdost təəccübləndi:

- Bu sözlər özününküdür?
- Bəli. Necə?
- Sən əməlli-başlı şairsənmiş!

İskəndər təvazö ilə gülümsədi:

- Yazırıq da bala-bala. Ancaq nə olsun ki! Çap eləyən yoxdur.
- Niyə?
- Eh... mənim qəzəllərimin qabağında həmişə svetoforun qırmızı işığı yanıb.

İskəndərin ürəyi dolu idi. Bu barədə Ərdosta deyəsi o qədər sözü, söhbəti vardı ki... hələlik onu yaxından tanımadığı üçün çəkinirdi. Bir də o öz şairliyi ilə əlaqədar şirin xatirələrini belə yolüstü, tələm-tələsik danışmağa heyfsilənirdi. Buna baxmayaraq yenə də dözə bilmədi. Üzünü müsahibinə tutub, fərəh dolu titrək bir səslə qəfildən dilləndi:

- Mən qəzəllərimi Səməd Vurğunun hüzurunda oxumuşam! Bəli. İnanırsız?
- İnanıram... Bəs o nə deyib?

İskəndər qürrələndi. Dərindən köks ötürdü. Sinəsi körük kimi qalxıb-endi.

- Deyib, sən Bala Vahidsən. İnanırsız?

Ərdost şadlıqla güldü:

- Səndə maraqlı söhbətlər varmış!

Növbəti sərt yoxuşu sürətlə qalxan maşın dönüşü burulub geniş düzənə çıxdı. Sağ tərəfdə hündür, yalçın qayalar möhtəşəm qala kimi sədd çəkmişdi. Sol yan dibi görünməyən vahiməli uçurum idi. İskəndər maşını yolun kənarına verib saxladı:

- Burda bir papiros tüstülətmək pis olmaz.
Motor sönüncə quşların səsi daha aydın eşidildi. Hər ikisi maşından endi. Papiros çəkmək bəhanə idi. İskəndərin dərdi təzələnmişdi. Danışmağa fürsət axtarırdı.

Ərdost uçurumun qırağında dikələn hind bütlərinə oxşar iri, yöndəmsiz daşa ehtiyatla yan aldı. Əlini ona dirəyib bir uşaq həvəsi ilə aşağıları seyr etdi. Sanki təyyarədən baxırdı. Qarşıda iri bir qartal asta-asta süzürdü. Arxada qoyduqları dağlar, qayalar, yarğanlar, meşələr – hamısı, hamısı ayaqlarının altında idi. Yaşillıqlar içərisindən keçən boz dolaylar, buradan doğranmış ilan kimi ara-sıra görünürdü. Uzaqlarda çalın-çarpaz xətlərlə parça-parça kəsilən zəmilər, həndəvərində mal-qarası otlayan kəndlər, üstünə işıq düşmüş ayna qırığıtək göz qamaşdıran göllər o qədər balacalaşmışdı ki, onlar həqiqətdən çox yerə sərilmiş xırda rəsmləri xatırladırdı.

- Necədir? Bizim tərəflər, xalaoğlu, xoşuna gəlir?

Ərdost arxaya çevrildi. İskəndər yerdə bardaş qurub oturmuşdu. “Aurora” qutuusu ilə kibritini böyründə otların üstünə atmışdı. Əzik çil-çil kepkasını peysərinə endirmişdi. Qara pırpız saçları alınına tökülmüşdü. Bir gözünü qıyaraq damağındakı siqareti tüstülədirirdi.

- Gözəldir. Adam baxmaqla doymur, - deyə Ərdost ona sarı addımladı.

İskəndərin yaşı otuz beşdən çox olardı. Yaraşılıq boy-buxunu vardı. Enli qaşları yay kimi gərilməmişdi. Qara, iti gözlərindən od yağırdı. Üzünü seyrək saqqal basdığından qalın, cod biğlərinin xətti pozulmuşdu. Kobud ərəbi dodaqları və donqar burnu ona ciddi bir görkə verirdi. Düymələri qopmuş göy-qırmızı damalı ştapel köynəyinin açıq yaxasından tüküklü sinəsi görünürdü. Dirsəyədək çirmələnmiş dəmir biləkləri gündə yanıb qaralmışdı.

- Üzünü neçə gündən bir qırxdırırsan? – deyə Ərdost bu dəfə ona gözlənilmədən qəribə bir sualla müraciət etdi.

İskəndər diksinən kimi oldu. Əlinin dalını sifətinə sürtdü.

- Hə... həftədə iki kərə. Niyə soruşursunuz, Ərdost xalaoğlu?

- Olmazmı elə hər səhər işə gələndə saqqalını tər-təmiz qırxasan? Axı o harda yazılıb ki, şoferlər sükan arxasında həmişə üzü tükü, üst-başı səliqəsiz oturmaldır, hə?

Siqaretini sümürən İskəndər tüstünü kənara üfləyib cavab verdi:

- Vallah doğru deyirsiniz... Biz də bir cür məxluquq. Baş üstdə! Bu mənə dərs olsun!

Onun etirafı Ərdostun xoşuna gəldi.

- Ancaq xahiş edirəm, mənim sözlərimdən inciməyəsən.
- Siz hələ məni tanımırsız, Ərdost xalaoğlu. Nə isə. Hə, bayaq söhbətimimzi başa vurmam, - deyə İskəndər danışmaq istəyirdi ki, onu öskürək tutdu. Ağızından siqareti çıxarıb hirsə yerə çırpdı. – Öhö... öhö...

Qarşıdan, təkərləri palçığa bulaşmış bir yük maşını gəldi. Sürücü həmkarını görçək tez saxladı. Kabinədən əlini çıxarıb havada yellədi:

- Salam, eloğlu.

İskəndər onu tanıdı:

- Salam.
- Burda dayanmaqda xeyir ola?
- Heç, balaca dincəlirik.
- Ha tərəfədir yolun?
- Sərinbulağa qalxıram. Bizim bu Ərdost xalaoğlunu aparıram. Jurnalistdir. Ordan qəzetə material yazacaq.
- Xeyrinə, zərərinə?

Bu dəfə İskəndərin əvəzinə Ərdost cavab verdi:

- Əlbəttə, xeyrinə.
- Onda xalaoğlu xoş gəlib, səfa gətirib. – Sürücünün qabaq dişləri eyzən qızıldan idi. Danışanda ağızının içi parıldayırdı. – Özün nə təhərsən?

İskəndər sağ əlini yumub baş barmağını dikəltdi:

- Belə!
- Arvad, uşaq, maşının, pakrişkaların...
- Hələlik hamısı sazdır. Yəqin apardığın almadır, hə? – deyə İskəndər maşına yüklənmiş yeşikləri işarə ilə soruşdu.
- Daha nə olacaq.
- Yuxarı yollarda uçuntu-zad yoxdur?

- Bəzi yerləri daş-torpaq basıb. "QAZ-69"a nə var ki! Bir təhər keçəcəksən.
- Qızıldiş sürücü kabinadan iki iri alma götürüb İskəndərə tuşladı.
- Atıram. Tut! Biri qonağın, biri sənin. Qoy jurnalist xalaoğlu dadına baxsın, bizim bağlardan yaxşı yazsın. Xydahafiz...
- Yaxşı yol!

Yük maşını qəfildən irəli sıçrayaraq tozanaq qaldırıb yırğalana-yırğalana uzaqlaşdı.

İskəndər almanın yekəsini Ərdosta verdi. Özününkünü köynəyinin ətəyinə silərək şaqqıltı ilə dişlədi və dodaqlarını marçıldada-marçıldada dedi:

- Bəh-bəh! Gör Sərinbulaqda nələr yetişir!

Doğrudan, alma Ərdosta da çox ləzzətli gəldi. Bəlkə ömründə heç belə ətirlisini, dadlısını yeməmişdi. Həm də zahirən gözəldi. Kəhrəba kimi sarı idi, safdı, yanağı al-qırmızı...

Nəhayət, söhbətini eləməyə İskəndərin istədiyi şərait yaranmışdı. ərdostla ayaq üstə üz-üzə dayanmışdılar. O, hər şeyi unudaraq, əl-qolunu ölçə-ölçə xüsusi bir həvəslə danışırdı:

-... Bir gün eşitdim, gözünə döndüyüm Səməd Vurğun rayona camaatımızla görüşə gəlib. Mədəniyyət sarayının içi də, çölü də adamlarla dolu idi. Ağac atsaydın, yerə düşməzdi. Özümü nə vaxt. Nə təhər ora saldım, xəbərim yoxdur. Onda mənim on səkkiz yaşım ancaq olardı. Səməd Vurğunu əzbərdən bilirdim. Ancaq üzünü bir dəfə də görməmişdim. Məclis başlananda mən içəri keçib səhnənin lap qabağında dayanmışdım. Qəzəllərimin də hamısı ciblərimdə idi. Başını nə ağrıdım, danışan çox oldu. Mən onların bircəciyinə də qulaq asmadım. Gözlərimi elə hey Səməd Vurğuna dikmişdim. Kişinin sifətindən nur yağdı. Qalın saçları, bıqları pambıq kimi ağappaq... Çatılmış qaşları qapqara. Baxışları adamın üzünə gülürdü. Pah atonnan! Ə, elə bil adi insan deyildi, peyğəmbərdir gəlib oturmuşdu bu adamların arasında. Ürəyim çırpınırdı, əlim-ayağım əsirdi...

- Ərdost onun sözünü kəsdi:
- Niyə axı? Nə olmuşdu ki?
- Mən də çıxış eləmək, qəzəllərimdən oxumaq istəyirdim. – İskəndər bu arada səsini alçaltdı. – O vaxt təzəcə sevdiyim qız da zalda oturmuşdu. Yanında hörmətimi artırmalıydım ya yox... Ancaq kimdi mənə söz verən. Axır özümü toplayıb Səməd Vurğuna tez-tələsik

şerlə bir kağız yazdım. İndi də yadımdadır... – İskəndər qaşlarını
düyünləyib, alt dodağını gəmirərək fikrə getdi: - Hə, yazdım ki

Ustad! Təbim varmı, yoxmu – bilmirəm.

Əgər varsa, azmı, çoxmu – bilmirəm.

İcazə versəniz, bu məclisdə mən

Oxuyardım sizə qəzəllərimdən

İmza: Şofer İskəndər

- Afərin, yaxşı yazmısan! – deyə Ərdost onun istedadını
tərifləməməyə bilmədi. – Həm də incə bir yumorla.

İskəndər söhbətindəki hərarəti azaltmadan davam etdi:

- Kağızı dörd qatlayıb yolladım Səməd Vurğunun adına. Mən ölüm,
alan kimi oxuyub bıqlarının altda qəşəngcə gülümsədi. Sonra zala
baxdı, başını silkələdi. “Yəni darıxma, söz verəcəyəm”. Canımçün
onca dəqiqə keçməmişdi. Sfetoforun yaşıl işığı yandı. Bir də
gördüm kişi qalxdı ayağa. Dedi: “Buyursun cavan şair İskəndər!”
Bəh!!! Qanad gətirmədim bəyəm! Səhnəyə tələsik çıxanda necə
oldusa büdrədim. Məclis məni tutmuşdu. Camaat gülüşdü. Ancaq
özümü sındırmadım. Həmin qıza yazdığım qəzəllərdən birini
sinədən oxudum. Dedim:

*Sənin hər cövrünə, mehparə, dözüb dinməmişəm..
Etmisən ağ günümü qarə, dözüb dinməmişəm.*

*Nə günah eyləmişəm, zülfü-kəməndinlə məni
Çəkmisən bir neçə yol darə, dözüb dinməmişəm.*

*Tutalım mən demədim, bəs sənin insafın hanı.
Etmisən sinəmi sədparə, dözüb dinməmişəm.*

*Məni, söz vermiş idin bir daha incitməyəsən.
Bivəfa çıxmısan ilqarə, dözüb dinməmişəm.*

*İti xəncər kimi müjganın oxuyla, gözəlim,
Vurmusan qəlbimə min yarə, dözüb dinməmişəm.*

*Kimdə var, nazlı mələk, söylə mətanət bu qədər,
Qan edib cismimə fəvvarə, dözüb dinməmişəm.*

*Şofer İskəndərəm, aləm də bilir mərdliyimi,
Öldürüb yar məni aşkarə, dözüb dinməmişəm.*

- Əla! – deyə Ərdost bu dəfə lap ürəkdən onu alqışladı.

İskəndərin gözləri dolmuşdu.

- Gərək onda görəydiniz, necə çəpik vururdular... Aşağı enmək istədim. Səməd Vurğun məni saxladı:
- Ə. Bala Vahid, bilirəm, sinən doludur. Birin də de gəlsin!

İkinci qəzəli lap şairsayağı, qaydasında oxudum. Tər məni basmışdı. Yenə çox əl çaldılar. Ancaq daha yubanmadım, atıldım səhnədən aşağı. Eh... Sonra Səməd Vurğun döşünü söykədi kürsüyə, sözlər danışdı... şeirlər oxudu ki... Nə deyim. Hər kəlməsi bir qızıl parçası.

Camaat dağılaşanda mən gedib qapı ağzında dayanmışdım. Ona lap yaxından baxmaq istəyirdim. Yanımdan ötəndə məni tanıdı. Əlini boynuma saldı.

- Ə, İskəndər, - dedi. – oyu bileyrmisən, sən maa oxşiyersən? – Sonra özü öz sözünü düzəltdi: - Ə, şeir yazmaqda demirəm ey... Sir-sifətindən oxşiyersən. Sən də mənim kimi qarasan.

Xəbər aldı:

- Kimin oğlusan?

Cavab verdim ki:

- Ovçu Salmanın.

Dedi:

- Bax... ata-bala sizin ikinizlə də mənim söhbətim yaxşı tutar. Şair-ovçu. Məndə onların hərəsindən bir az var.
- Gedəyin qonağımız olun, - dedim.

Güldü:

- Bakıya tələseyrəm, bala. İşim çoxdur. Toyunda çağırarsan, mütləq gələrəm. Atanla bir dağlara ova da çıxarıq.

Ərdost köksünü ötürdü:

- Maraqlı əhvalatdır. Barı sonra toyuna dəvət elədinmi onu?

İskəndər kövrəldi. Təzəcə yandırdığı siqareti hərisliklə sümürdü.

- O vaxt Səməd Vurğun həyatdan köçmüşdü... Eh! Dünya!..

Bir azdan “QAZ-69” nərildəyə-nərildəyə yenə dolanbac yolları qalxmağa başladı.

SEHRLİ MƏKANDA

Ərdost təsəvvüründə yanılmamışdı. Sərinbulaq onun indiyədək görmüş olduğu adi kəndlərə əsla bənzəmirdi. Buranın mənzərəsi, təbiəti də bambaşqa idi. Dağ döşünə səpələnmiş təkəm-seyrək alçaq evlər əjdaha timsallı nəhəng palıdların, uca vələslərin və qollu-budaqlı gilənar ağaclarının yaşıllığında itib-batmışdı. Kəndin küçələri ot basmış enli ciğırları xatırladırdı. Hər yanda bir baxımsızlıq, səliqəsizlik duyulurdu.

Artıq bir boy dikəlmiş günəş, sanki öz şüaları ilə bu yerlərə istilik deyil, şafəq qarışıq tərəvət səpələyirdi. Ətirli hava o qədər sərin idi ki, Ərdost nəfəs aldıqca ciyərlərinə xoş bir üşütmə dolurdu.

Evlərin çoxuun bacasından zəif tüstü qalxırdı. Bu, Sərinbulağın mənzərəsini gözəlləşdirirdi. Ətrafda cərgələnən yaşıl-boz dağların başında ağ kəlağayı kimi xəfif duman sürünürdü. Hərəkətsiz bəyaz buludlar göz işlədikcə ləkəsiz və şəffafdı. Ərdost həqiqət dünyasından ayrılıb nağıllar aləminə düşmüşdü, nədi! Özü də elə qəlbiliklə dayanmışdı ki, bir baxımda üfüqlərdə hər yan apaydın görünürdü. Dağlar... meşələr... dərələr... yarğanlar...

“Qafqaz altımdadır, ən yüksək olan zirvədə mən,
Tutmuşam bir qocaman qarlı dağ üstündə qərar”.

Sanki Puşkinin qəlbindən gələn həmin misralar məhz burada yaranmışdı.

Bayaqdan qolundan asdığı pəncəyi Ərdost əyninə geydi və tələsmədən kəndə sarı üz tutdu. Maşını o qəsdən buraxmışdı. İstəyirdi bu yerləri addım-addım, həm də torpağın ətrini duya-duya piyada gəzsin. İskəndər alma bağının səmtini ona nişan verib, Sərinbulaqda çoxdan ayrıldığı sürücü dostlarının görüşünə getmişdi.

Kəndin içindən keçəndə rastına çıxan adamlar Ərdosta hörmətlə salam verir, bəziləri ayaq saxlayaraq köhnə tanış kimi kef-əhval tuturdu. Şəhərli olduğunu bilənlər “Qonaq xoş gəlib, səfa gətirib” deyə onu “bir stəkan çay içməyə” evlərinə dəvət edirdilər. Sərinbulaq sakinlərinin bu mehribanlıığı cavan jurnalisti fərəhləndirirdi. Burada gördüyü hər şey Ərdost üçün maraqlı idi. Bir-birinə oxşamayan pərakəndə yastı evlər, üzü gündoğana baxan xırda gözlüklərə bölünmüş aynabəndlər, ağacdən hörülən alçaq hasarlar, geniş torpaq həyətlər, qapılarda mələşən mal-qara, qoyun-quzu nəzərindən yayınmırdı. Hara baxırdısa, Ərdost qondarmasız, təbii bir gözəllik duyurdu.

O, kənd qırağında “Bulaq başı” deyilən daşlı-palçıqlı dərədən keçib çəmənliyə çıxdı. Qarşı yamacda meşə zolaqlarını xatırladan cərgə yaşıllıqlar ucalırdı. Bu onun görmək istədiyi alma bağı idi. Ərdost hələ ora çatmamış xoş bir nəغمə eşitdi. Qızlar səs-səsə verərək həvəslə oxuyurdular:

*Bizim alma zərif alma,
Oğlan, dərşən yerə salma.
Ətri gözəl, dadı şirin.
İnanmasan, ye bax birin.*

Bu mahnını kim yazmışdı, kim bəstələmişdi, ərdost bilmirdi. Ancaq adamın canına yayılırdı, ruhuna sərinlik gətirirdi. Bəlkə elə alma bağında işləyən qızların öz qoşması idi, yoldan keçən oğlanları yubatmaq üçün ayrı söz deməyə utandıqlarından həmin şərqi köməklərinə yetirdi.

Nəsə, lap əvvəldən Ərdostun ürəyinə dammışdı, Sərinbulaq çox laübalı sehrli məkana oxşayırdı...

***

Zaman Qoca... Ərdostun alma bağında tanış olduğu pirani ağsaqqal bağbanı hamı bu qoşa adla tanıyırdı.

Jurnalist öz qəhrəmanını tapmışdı. Hökmən ondan yazacaqdı. Ancaq qocanın oturub söhbət etməsi üçün yəqin ki, sakit, asudə bir şərait lazımdı. Burada isə yükdaşıyan maşınların gurultusundan, almadərən qızların səs-küyündən, qəhqəhəsindən ağız deyəni qulaq eşitmirdi.

Ərdost nizamla əkilmiş ağacların arasında xeyli gəzib dolanmışdı. Zaman Qocanı çox yormaqla olmazdı. Bir neçə yerdə fotosəklini çəkmişdi. Bağın sahəsi, nə vaxt salındığı və almaların növü barədə onu maraqlandıran sualları soruşub öyrənmişdi. Məhsulun bolluğu isə göz qabağında idi. Ağacları pıtraq kimi basmış sarı-qırmızı yanaqlı almanı yığıb-yığışdırmaqla qurtaran deyildi. Barın ağırlığından budaqlar torpağa əyilmişdi.

Geri qayıdanda Ərdost məqsədini bağbana bildirdi.

- Baba, mən sizin haqqınızda qəzetə yazmaq istəyirəm. Bir-iki saat vaxtınızı almalyam.

Zaman Qoca mətləbi anlayınca başını tərپətdi:

- Onda evə getsək yaxşıdır.
- O maşınlardan birini çağırımmı?

- Xeyr. Mən ayaqla gəzməyə alışmışam. Maşın siz cavanlar üçündür.

Bağın kənarında əlli beş-altmış yaşlarında bir kişi sınımış yeşikləri mıxlayırdı. Zaman Qoca üzünü ona tutub səsləndi:

- Ay uşaq, get ordan bizim Qönçələri tap, göndər bura!
- Belə mənim gözlərim üstdə!

Kişi cəld qalxıb alma bağının içərilərinə cumdu.

“Qönçələr! Qəşəng addır. Görəsən, o qocanın nəyidir”, - deyə Ərdost fikirləşdi.

Zaman Qoca onu talaya oxşar bir açıqlıqda köhnə taxtalardan quraşdırılmış qapısız, pəncərəsiz balaca köşkə gətirdi.

- Qoy nəvəm gəlsin gedək.

İçəridə döşənəksiz bir taxt qoyulmuşdu. Küncdə də beş-altı bel, kərki, mişar divara söykədilmişdi.

Qonağın hər şeyə maraqla diqqət yetirdiyini sezən bağban gülümsədi:

- Bura mənim qəbinetimdirdi, - dedi və əlindəki yüsür dənəli təsbehi tez-tez çevirməyə başladı.

Zaman Qoca hündürboylu, cüssəli kişi idi. Qara qoyun dərisindən iri papaq qoymuşdu. Əynindəki rəngi bozarmış yan-yaxa köynəyinin ətəyi dizlərinə qədər uzanırdı. Sarımtıl gen şalvarı və burnu sürtülmüş köhnə dübəndiləri toz-torpağa bulaşmışdı. Onun görkəmində qəribə bir təzad vardı: enli qaşları da, seyrək bıq-saqqalı da ağappaq idi, tər-təmiz. Ancaq sifəti qapqara, qırıq-qırıq. Üzündə, alnında, boyun boğazında və hələ işığını itirməmiş balaca qonur gözlərinin ətrafında çalın-çarpaz dərin cizgilər kəsişirdi. Nazik sivri burnunun ucu bığlarının üstünə əyilmişdi. Həmişə daş-torpaqla əlləşən qabarlı əllərinin dərisi büzülmüşdü, damarları üzə çıxmışdı.

Çox gözləmədilər. Bayırdan qaçaraq gələn ayaq səsləri eşidildi. Sonra köşkün qabağına kölgə düşdü.

- Babacan, mən hazır! – deyə on doqquz-iyirmi yaşlarında ağ paltarlı bəstəboy, gözəl bir qız tənənəfəs halda qapıda göründü. Ərdost onun üzünə baxınca ürəyi yerindən oynadı. Yer-göy başına hərləndi. Özünü ayaq üstə zorla saxladı. Bu ki, onun sevdiyi Səfurə idi!!!
- Qönçələr, quzum, gedək evə, bizə bir yaxşı çay dəmlə, - deyə Zaman Qoca çıxmağa hazırlaşanda qız sadələvhəcəsinə soruşdu:

- Baba, müxbir bu oğlandır?..
- Bəli. Keç qabağa qonaqla əl tut, görüş.

Qönçələr onunla tanış olmazdan əvvəl xəbər aldı:

- Bizim alma bağından yazacaqsınız? Məndən də?..

O bu sözləri deyib güldü, gözləri balacalaşdı, totuq yanaqlar çökükləndi.

Ərdost daha heç nə görmürdü, heç nə eşitmirdi.

Qızın sualları cavabsız qaldı.

“NAR ÇİÇƏYİ”

Onda Ərdost universitetin üçüncü kursunda oxuyurdu. Jurnalistika fakültəsində. Hər il olduğu kimi, bu yay tətilində də Abşerondakı bağlarına köçmüşdülər. Evləri hündür bir qayanın üstündə idi. Eyvanlarından baxanda aşağıda ilk növbədə ürəkaçan üç rəng gözə çarpırdı: sarı qumsallıq, yaşıl meynəlik və mavi dəniz. Lakin səhərlər gün doğanda və axşamlar qüruba çəkiləndə bu rənglər öz çalarlarını dəyişir, al şəfəqə boyanırdı...

Ərdost uşaqılıqda alışdığı Buzovna bağlarında istirahət etməyi xoşlayırdı. Hərdən darıxanda həyəət-bacada yüngül bir iş də axtarıb tapırdı. Bu dəfə bağlarının mərzindəki hasarın uçulub dağılmış yerlərini hörürdü.

Anası Şövkət xanın neçə kərə demişdi:

- Ay bala, meynələrimiz ayaq altda qalıb. Bir usta çağır o söküyü tiksin.

Arvad haqqına danışır. Hasar söküləni bağın içindən kəsə yol salmışdılar. Yaxın-uzaq qonşuların hamısı ordan keçib gedirdi.

Ərdost usta axtarmadı, bir səhər özü qollarını çirmələdi, su gətirdi, palçıq tutdu, kələ-kötür daşları yonub hamarladı və hasarın uçmuş hissəsini səliqə ilə tikməyə başladı. İş onun düşündüyü kimi asanlıqla qurtarmadı. Əziyyəti çox oldu, əlləri qabarladı. Ancaq üçüncü gün bağın içindən keçən yol bağlandı.

Anası oğluna dönə-dönə təşəkkür elədi...

Bir həftə sonra Ərdost şəhərə getmişdi. Axşam sərinliyində yenə bağa qayıdırdı. Elektrik qatarında onunla üzbəüz, yaşlı, kök qadınla qəşəng bir qız oturmuşdu. Çox məsum, mehriban baxışları vardı. Özü də nar çiçəyi kimi zərif və gözəldi. Göy məstanə gözləri adamın üzünə gülümsəyirdi. Qaşları elə bil qələmlə çəkilmişdi – nazik, qapqara... Uzun, sıx kirpikləri yanaqlarına kölgə salırdı.

Sifəti mərmərtək hamar, ləkəsiz, ağdı, dodaqları qırmızı. Xurmayı saçları çiyinlərində, boyun-boğazında oynayırdı. Qolsuz sarı ipək paltarda idi. Açıla qalmış totuq dizlərinin üstünü əlindəki kitabla örtmüşdü.

Ərdost baxışlarını onun gözlərindən ayıra bilmirdi. Qız özü də bunu sezmişdi. Hərəkətlərində, danışığında sıxılırdı.

Yanıdakı dolubədənli, koppuşsifətli, saçları zil qara boyalı qadın onunla, çox güman, elə burada, təzəcə tanış olmuşdu. Çiyinlərinin əsdirərək kündə buxağını və iri, qızıl sırğalarını yellədə-yellədə qıza cürbəcür suallar verirdi:

- Harda oxuyursan?
- Tibb institutundayam, xala, müalicə fakültəsində.
- Hə... neçəmincidəsən?
- İkinci kursa keçmişəm.
- İyirmi yaşın olar da...
- Xeyr. Hələlik on doqquzdur.
- Bizim oğlan bugün-sabah aspiranturanı qurtaracaq. Hə...sözüm onda döyül, hələ subay gəzir. Canımçün, bir bələ deyirəm, qulaq asmir. Heç kimi begənmir ki, begənmir.

Qadının sorğu-sualından və söhbətindən niyyəti aşkar hiss olunurdu.

- Yaxşı... evdə səndən başqa bacıdan-qərdeşdən neyün var?

Qız bu dəfə lap candərdi cavab verdi:

- Elə iki bacıyıq.
- Hansıvuz böyüksüz?
- Mən.
- O da sənün kimi belə göyçəkdür? Yoxsa bir-birivüzə heç oxşamursuz.
- Necə deyim... Bilmirəm.
- Hə... keçən il gedə birin özü begənmişdi özüyçün. Elə hazırlaşırıdığ arvadların gedək hərisini almağa, bu yandan eşitdik, qız deyib, öldür məni Meştağaya gəlin köçməyəm. A... Qərə yerə soxum boyuvu! Bu meştağalılar begəm adam yiyəndü-zaddu... Durub gül kimi kənddəki həyət-bacamı qoyub, Bakıda ev alacağam sənünçün?! Əlüvi döşüvə qoy! Qız qəhətligidir begəm... Yoxsa oğlum keçəldü... – Arvad boylanıb vaqonun pəncərəsindən bayıra baxdı. – A... Başımız qarışıb söhbətə, astanovkəmə az qalıb. İndi Muxtarovdur, sonra Meştağa... Yaxşı, Bilgəhdə ha tərəfdə olur bağıvuz?
- Qaya üstündə.

- Həri?.. Oraların qara şanısına, kişmişinə söz yoxdur. Ancaq quyularının suyu şor-zəqqətodur.
- Bəli, bəli, elədir...

Abşeronun iqliminə az-çox bələd olan Ərdost bu yerdə istəər-istəmər söhbətə qarışmalı oldu:

- Bağışlayın... Əksinə, orda qayaüstü bağlardan yaxşı şirin su çıxır.

Qadın elə bil qəfildən iynə batırdılar. Fısıldayaraq cəld bir hərəkətlə yerində fırlandı. Qıza müraciətlə Ərdosta eşitdirdi:

- A... Sən Allah, heç bundan soruşan var, bu gün ayın neçəsidir?!

Qız alt dodağını dişləyib gülümsədi. Və yanaqları elə qəşəng çökükləndi ki...

Qatar yavaşlırdı. Qadın yerə qoyduğu içi dolu tor zənbilini götürdü.

- Yaxşı, sağ ol da. Mən burda düşürəm. Hə... Yadımdan çıxdı, heç soruşmadım səndən: Atovun adı nədir?

Məcburiyyət qarşısında qalan qız hörmət xatirinə onun bu sualına da cavab verməli idi. Ancaq demədi:

- Axı, neynirsiz-ey!..

Qadın rişxəndlə gözlərini süzərək, çiyinlərini əsdirə-əsdirə ayağa qalxdı.

- Çox vacibmiş! – deyə acıqla çevrilib qatardan düşməyə hazırlaşan adamlara qarışdı.

Ərdost bayaqdan fikirləşirdi: indi qarşısında oturmuş bu nar çiçəyini bir dəfə də görmüşdü. Lakin harada – şəhərdəmi, bağdamı, yoxsa elə bugünkütək elektrik qatarındamı – xatırlaya bilmirdi. Çünki bu məsum, mehriban baxışlar gözlərinə tanış idi. Soruşmağa da utanırdı.

- Üzr istəyirəm, ürəyinizə ayrı şey gəlməsin, - deyə nəhayət cəsarətini toplayıb ona müraciət etdi. – Mən inanmıram, sizin bağıınız doğrudanmı Bilgəhdədir?

Qız bu dəfə çəkinmədən ucadan güldü:

- Yoox... Mən o arvada qəsdən çox şeyi düz demirdim. Yaman qarayaxa adamdı. Əl çəkmirdi. Bağımız Buzovnada olur...

Ərdostun o dəqiqə yadına düşdü. Bu qızı öz həyətlərinə, sökülmüş hasarı adlayıb keçəndə görmüşdü. Onda tək deyildi. Yanında bir

rəfiqəsi də vardı. Ərdost aynabənddə oturub çay içirdi. Onlar astadan pıçıldaşa-pıçıldaşa ötüb keçmişdilər.

- Çox sağ olun. Mən elə onu soruşmaq istəyirdim, - deyə Ərdost qızı şübhəyə salmamaq üçün bununla da kifayətləndi. Ancaq sonradan lal-dinməz oturduqlarını və bir-birlərinin üzünə baxmağa utandıqlarını hiss edincə özünü məzəmmətlədi: "Axı, niyə çəkinirəm, ey... Mən ki ona qəlbinə toxunacaq bir söz deməyəcəyəm. Adi söhbətə nə var. Bəs adam-adama necə isnişər... Bəlkə elə bu şəraitdə onu dindirməmək özü bir növ hörmətsizlikdir".

Ərdost cəsarətləndi. Üzünü qıza tutdu:

- Yəqin bayaq o qadına öz barənizdə dediklərinizdə doğru sözlər də vardı...
- Əlbəttə. Yalan danışmağa mənim təcrübəm çox azdır. – Nar çiçəyi gülümsədi, gözləri qıyıldı, yanaqları yenə çökükləndi. – Bəs siz nədən bildiniz ki, bağımız Bilgəhdə deyil?
- Arvadın bir sözünü təsdiq eləməyinizdən. O dedi qayaüstü bağlardakı quyuların suyu şor qəzzətodur, siz də razılaşırdınız. Ancaq ondan bildim.
- Demək yalan danışmaq üçün də müəyyən istedad lazımdır.
- Görünür... Bağışlayın. Buzovnada ha tərəfdə olursuz?

Qız bağlarının səmtini nişan verdi.

- Onda vağzaldan o yana xeyli piyada yolunuz var ki.
- Bəli. Bir həftədir bu məsafə yarım kilometr də uzanıb.

Ərdost gözlərini döydü:

- Başa düşmədim sizi.
- Bilirsiniz, neçə vaxt idi bir sökük hasardan keçib, bağlararası kəsəyolla gedirdim, - deyə izah etdi. – İndi hansı mərdiməzarsa oranı bağlayıb. Böyük dövrə vurmağa məcbur oluram. Yolum çox uzaqlaşıb...

Günahkar kimi Ərdost başını aşağı saldı.

- Yaxşılıq deyil ki, əlindən gəlsin! – Və özlüyündə nə düşündüse gülümsündü. – Sizin xətrinniz üçün mən o mərdiməzarı məcbur edəcəyəm, günü sabah hasarın həmin yerini təzədən söksün!

Qız dediyinə peşman oldu:

- Yox... Yox... Siz bu işə qarışmayın. Yəqin meynələri tapdalanır da...
- O mərdiməzar fəxr etməlidir ki, meynələrini, üzümlərini sizin kimi bir xoşqədəm qız ayaqlayıb keçsin!

Qatar Buzovnaya çatanda düşdülər. Ərdost nar çiçəyinin adını yolda soruşub öyrəndi: Səfurə idi.

LETARGİYA YUXUSU

Ərdost elə həmin axşam lingi qapıb əziyyətlə hördüyü hasarı sökərək yerə tökmüşdü. Nar çiçəyinin yolunu asanlaşdırmışdı.

Səhər anası bağın içinə səpələnmiş daşları görəndə mat qaldı:

- Ay bala, bu divara nə oldu, yenə uçdu? - deyə oğlunun çəkdiyi zəhmətə heyfsləndi. – Əllərin qabar bağlamışdı bunu tikincə...
- Nə bilim, ana, hansı mərdiməzarın işidir. Yəqin yoldan keçən yük maşınları vurub aşırıb.

Bir gün... Səfurə ordan ötəndə qıza hər şey aydın oldu! Hədsiz sevindiyindənmi, yoxsa ona göstərilən bu qeyri-adi hörmətdənmi özünü itirdi. Eyvanda oturmuş Ərdostla salamlaşmağı belə unutdu. Addımlarını yeyinlətdi, üzünü kənara çevirib utandı...və qaça-qaça meynələrin arasından keçib uzaqlaşdı...Əsl macərələr də bundan sonra başladı.

Əvvəllər bir neçə kərə bağda görüşdülər. Axşam çağları dənizin sahilində yaş qum üstə ayaqyalın o baş- bu başa gəzdilər. Aydan, ulduzlardan, şeirdən, həyatın qəribəliklərindən danışdılar. Bağdan köçəndən sonra... hər şey dəyişdi. Söhbətlər də həmçinin. Görüşlər çoxaldı. Sevdalı ürəklər doldu boşaldı... Nar çiçəyinin lətifliyi, ətri, tərəvəti Ərdostu gündən-günə daha artıq valeh etdi. İndi o, məhəbbətin yolunda nəhəng dağları, qayaları belə söküb-dağıtmağa hazır idi. “Mən səni sevdiyimdən də çox sevirəm, Səfurə!” Bir axşam görüşəndə qəlbinin dərinliklərindən gələn bu nidalı, hərarətli sözlər Ərdostun dodaqlarından qopub qızın qulaqlarında səsləndi və canına, qanına yayıldı, onun əzalarında cərəyan etdi: Yer, göy başına fırlandı, gözləri qaranlıq gətirdi... ulduzlar söndü, yoxaldı... sonra yenə yandı, sayrışmağa başladı.

Dünyada təzə bir bayram yaranmışdı Ərdost üçün. Ancaq bilmirdi ona nə ad versin. “Məhəbbət bayramı”, “Nar çiçəyi bayramı”, yoxsa “Səfurə bayramı” desin. O. ömrünə calanan bu təntənəli, bəxtəvər və

hikmətli günlərin sevincindən doymurdu, nəşəsindən bihuş olurdu. Hara gedirdisə, hara baxırdısa ətrafda hər şey – daş, torpaq, ağaclar, səma üzünə gülümsəyirdi. Səfurəni sevməklə Ərdost, sanki əbədi xoşbəxtliyə, gözəlliyə qovuşmuşdu.

Həyat öz mənasını dəyişmişdi. Sən demə, bu anacan sevdasız keçirdiyi illərin hamısı bihudə imiş...

Ərdost məhəbbət, ehtiras, həyəcan, çırpıntılar dolu ürəyinin narahatlığından zövq alırdı, əziyyətin ləzzətini çəkirdi. Səfurənin baxışını, gülüşünü, səsini bir yox, iki dünyaya belə dəyişməzdi. Saçlarının da, nəfəsinin də ətri vardı Nar çiçəyinin. Belə şiddətlə sevməyi Ərdost nə vaxt, kimdən öyrənmişdi, bilmirdi.

Nəhayət, bir bahar axşamı Səfurənin barmağına nian üzüyü taxıldı...

Bağda uzaq qonşu ailələr şəhərdə yaxın qohum oldular. Qızın, oğlanın valideynləri bir-birinin evinə ayaq açdılar. Yavaş-yavaş toya tədarük görülməyə başladı. Artıq Səfurə öz mehribanlığı, istiqanlılığı ilə təkcə Ərdostun deyil, onun anasının, bacılarının, qohumlarının, dostlarının da sevimlisi idi. Qızın adı dillərdən düşmürdü. Məclislərdə qadınlar onun gözəlliyindən, nəcibliyindən qibtə hissi ilə danışirdilər. Öz oğullarına belə bir gəlin tapmağı, qızlarının isə ona oxşamasını arzu edirdilər.

Yay tətilinə az qalmışdı. Bir azdan institutda dərslər kəsiləcək, növbəti imtahanlar başlanacaqdı. Ərdost Səfurəgilə getmişdi. Onu gəzməyə aparmaq istəyirdi. Bu gün ilk dəfə olaraq qız sevdiyi oğlanın sözünü yerə saldı:

- Bir az əzginəm, - dedi. – Heç özüm də bilmirəm haran ağrayır... ürəyim bulanır, səhərdən heç nə yeməmişəm.

Ərdost əlini onun alınına söykədi. Qızdırması yox idi. Sonra Səfurəni oturduğu kreslodan qucağına alıb öpə-öpə çarpayıda uzandırdı.

- Eybi yoxdur, keçər gedər, mənim Nar çiçəyim... Darıxma.

Ancaq keçib getmədi. Xəstənin halı sabah bugündən də çox pozuldu. Həkim çağırıldı, qızı diqqətlə müayinə etdi. Nə üçünsə heç bir dərman yazmadı. Səfurənin atasını işarə ilə kənara çəkib astadan, lakin ciddiylə dedi:

- Mən xəstənin vəziyyətindən müəyyən dərəcədə şübhələnirəm. Bəlkə də... yemək borusunda təzəliklə şiş əmələ gəlmişdir. Köks borusunu rentgenə saldırmaq lazımdır.

Üç gün, beş gün, bir həftə nigaranlıqla ötdü. Və nəhayət... Nar çiçəyinin xəstəliyi aşkar olundu – xərcəng!

***

Xərcəng! Əsrिमimzin faciəsi! Bu mənfur düşmənin illərdən bəri topsuz, tufəngsiz, təkbaşına bəşəriyyətlə çarpışması, ölkələr adlayaraq insanları amansızcasına məhv etməsi, üçüncü cahən müharibəsi deyilmi?! Kürrəyi-ərzin hansı şəhərindən, hansı kəndindən, hansı ailəsindən o neçə-neçə günahsız qurbanlar aparmamışdır?! Min-min cavanların, qocaların, hətta məsum körpələrin cisminə yol tapan, rişələri ilə onları içindən didib parçalayaraq öldürən xərcəngin ölüm hökmünü bəs nə zaman, kim çıxarmalıdır?!

Yerin altını üstünə çevirən, göyün yeddi qatını araşdıran zəkalar, dünyaya meydan oxuyan bu əzraitimsalın əlində niyə aciz qalmışlar?!

Həkimlər!.. Alimlər!.. Fikirləşin! Fikirləşin! Fikirləşin!..

Həyatın şirinliyini, məhəbbətin dadını təzəcə nübar edən Səfurə də xərcəngin qurbanı oldu. İkicə ay xəstə yatdıqdan sonra, onu dodaqlarında təbəssüm, barmağında nişan üzüyü torpağa tapşırdılar...

İndi o vaxtdan üç il keçmişdi. Lakin Ərdost hələ Nar çiçəyindən ayrılmamışdı. Adı dilində idi, məhəbbəti ürəyində. Ona dərini unutdurmağa çalışanlar çox olurdu. Hətta dostlarından biri böyük alman filosofunun möhkəm iradəsindən misal çəkmişdi. Hegelə qəfildən xəbər verirlər ki, oğlun vəfat etmişdir. O deyir: “Mən onun daim yaşamayacağını əvvəlcədən bilirdim”.

Lakin bu təskinedici sözlər Ərdostu sakitləşdirə bilmirdi.

Səfurə həkim olmaq, insanların səhhətini qorumaq, ömürlərini uzatmaq arzusu ilə yaşadığı bir zamanda ölüm onun özünü həyatdan qamarlayıb aparmışdı.

Üç il keçmişdi. Lakin Ərdost Nar çiçəyindən hələ ayrılmamışdı. Baxışları gözlərində idi, səsi, gülüşü qulaqlarında.

Səfurənin bütün gözəlliyi, tərəvəti, məhəbbət dolu ürəyi qaranlıq məzarda rütubət, qara torpaqlara qarışmışdı.

Üç il keçmişdi. Lakin Ərdost Nar çiçəyindən hələ ayrılmamışdı. Saçlarının, nəfəsinin ətrini duyurdu. Ona elə gəlirdi ki, Səfurə ölməmişdir, letargiya yuxusuna getmişdir. Beş ilmi, on ilmi dünyadan xəbərsiz yatacaq... yatacaq... haçansa bir gün oyanacaqdır. Sonra qəflətən haradasa rastlaşacaq və təzədən görüşəcəkdilər. Dəniz sahilində yaş qum

üstdə ayaqyalın o baş bu başa gəzişəcək, yenə aydan, ulduzlardan, şeirdən və həyatın qəribəliklərindən söhbət açacaqdılar. Bir axşam Ərdost ürayinin dərinliyindən gələn odlu ehtirasla qızın qulağına pıçıldıyacaqdır:

“- Mən səni sevdiyimdən də çox sevirəm, Səfurə!”.

Və onlar nakam qalan məhəbbətlərinin məbədini yaşayacaqdılar.

İKİNCİ DÜNYA

...Yox, bu rəya deyildi, həqiqətdi!

Alma bağında Zaman Qocanın evinə necə getdilər, nə vaxt çatdılar, Ərdost bilmədi.

Adı Qönçələr olan qız Səfurə idi! Yol boyu onlarla yanaşı addımlamışdı. Danışmışdı... gülmüşdü... Bura nə qəribə aləmdi! Üç il qabaq işıqlı həyata göz yuman Nar çiçəyi doğrudanmı letargiya yuxusundan ayılmışdı?! Ərdost çaş qalmışdı, möcüzə görürdü, nədi! Olmaya Sərinbulaq adlanan bu sirli məkan Səfurə kimi nakam ölənlərin ruhunun yaşadığı ikinci dünya idi!

Qönçələrin göy məstanə gözləri, baxışları, səsi, hətta gülərkən yanaqlarının çöküklənməsi belə eynən onu xatırladırdı. Ərdosta elə gəlirdi ki, o həyatda yox, səhnəyə qoyulmuş teatr tamaşasıdadır və burda Səfurə almadərən qız Qönçələr rolunda oynayır...

- Hə, yaman fikrə getmisən, ay bala, - deyə qonağın bayaqdan pəncərə qabağında lal-dinməz dayanıb alnını ovuşdurduğunu gören Zaman Qoca taxt üstə ona yer göstərdi. – Keç, əyləş. Bu dəqiqə Qönçələrin çayı hazır olar.

Ərdost xəyaldan ayıldı. Gəlin dəyirmi mizin arxasında oturdu.

Qoca nə üçünsə qollarını çirmələyib eşiyə çıxdı.

Yerə otaq boyu əlvan naxışlı palaz döşənmişdi. Əhəng çəkilməmiş divarlar ağappaq idi. Dövrələmə ləmələrdə düzölmüş qədim çini qablar, zərli-güllü kasalar, camaxatandakı köhnə dəmir sandıq üstə tavanadək qalanmış al-əlvan yorğan-döşək və küncə dürənmiş qoşalülə ov tufəngi əski muzey əşyalarını yada salırdı. Qərbə baxan balaca pəncərə önündə dumana, çənə bürünmüş silsilə dağlar, sıx meşələr, qaranlıq yarğanlar və geniş, boz səhrələr uzanırdı. Taxtın üstündə divardan asılmış xalçanın bir tərəfində qocanın qarısı ilə, digər tərəfində isə Qönçələrin tək çəkirdiyi fotosəkli asılmışdı.

Ərdost cib dəftərçəsini çıxarıb alma bağında gördükləri barədə xırda qeydlər elədi. O. fikrini yayındırmağa çalışsa da, bacarmırdı. Bu gün Səfurə ilə yenidən qarşılaşmışdı. Möhkəm sarsalmışdı. Bəlkə bütün dünyanı qarış-qarış gəzsəydi, axtarsaydı, Nar çiçəyinin eyni olan ikinci bir məxluq tapa bilməzdi.

- Olar? – deyə bayırdan yenə onun – Səfurənin səsi eşidildi. Ərdostun sanki ürəyi yerindən qopdu.
- Buyurun.

Qönçələr əlindəki padnosla çay, qənd, mürəbbə gülə-gülə astanada göründü.

- Ay qız, öz evinizə girməyə daha məndən icazə niyə istəyirsən? – deyə Ərdost bu dəfə lap yaxından diqqətlə ona tamaşa elədi. Qönçələr dil-dil ötməyə başladı:
- Bilirsiniz, bu şəhərlilərin xasiyyəti bir az ayrı cür olur. Hər şeyə rişxənd eləyirlər. Pəncərədən gördüm, nə sə yazırsız, onunçün...

Qız çayı, qəndi, mürəbbəni qonağın qabağına qoydu.

- Darıxmayın, indi babam da işini qurtarıb gəlir

O dönüb qapıya yaxınlaşanda Ərdost qeyri-ixtiyari dilləndi:

- Dayan, getmə! Sənə sözüm var.

Qönçələr fırlanıb üzünü ona tutdu.

- Mənə? Nə buyurursuz?..

Və uzun kirpiklərini qırqıb gülümsədi. Gözləri balacalaşdı, yanaqları çökükləndi. Səfurənin kitək.

Ərdost qızı niyə saxlamışdı, nə soruşacaqdı, bilmirdi.

- Tələsmirsən ki?
- Xeyr.
- Xahiş eləyirəm, otur. Səndən bir-iki şey xəbər alacağam.

Qönçələr qorxurmuş kimi dinməzəcə, yavaş-yavaş yaxınlaşıb mizin arxasında onunla üz bəüz stulda əyləşdi. Qıyılmış gözlərini qonağa zillədi:

- Nədi?
- Heç... – deyə Ərdost qızı ürəkütməmək üçün əli ilə sifətini qapadı və barmaqlarının arasından gizlicə baxa-baxa soruşdu: - Adın Qönçələdir, eləmi?
- Bəli.

- Alma bağında nə vaxtdan işləyirsən? Bəs oxumursan?

Qız bu sualı çoxdan gözləyirmiş kimi tez cavab verdi:

- Bilirsiniz...Mən orta məktəbi iki ildir bitirmişəm
- M. O vaxtdan da Bakıda qiyabi institutda oxuyuram...
- Hansında?
- APİ-də, rus dili müəlliməsi olacağam...
- Çox gözəl.
- Hə... Atam-anam qonşu rayonda yaşayırlar. Eviimz ordadır. Ancaq nənəm öləndən bəri babama baxmaq üçün mən burda qalırım. Bekar darıxmayım deyə, alma bağında da işləyirəm...

Qönçələrin sadəcə olaraq bütün tərcümeyi-halı bundan ibarət idi.

- Yəqin ki, özün də komsomolçusan?
- Hə, bax, bircə onu unudum, demədim. Ancaq xahiş edirəm, qəzetə məndən yazanda rəfiqələrimi də yaddan çıxarmayın. İnciyərlər sizdən.
- Baş üstdə. Başqa nə arzun var?
- Çayınızı soyutmayın.

Ərdost stəkanı qaldırıb dodaqlarına yaxınlaşdıranda burnuna dağ nanəsinin ətri gəldi.

- Yaxşı dəmləmişəm? – deyə Qönçələr sadələvhcəsinə xəbər aldı.

Qonaq gülə-gülə başını tərpətdi:

- Sağ ol. Lap əladır.
- Onda bir stəkan da içərsiz.

Bu adi söhbətləri Ərdosta o qədər zövq verirdi ki, danışanda sevincindən gözləri yaşarırdı. O özünü yenə Səfurə ilə bir yerdə hiss edirdi. Qönçələr onun ölən sevgilisinin canlı xəyalı idi gəlib qarşısında oturmuşdu. Əvvəlki ünsiyyət təzədən bərpa olunmuşdu. Baxışlar, gülüşlər, səs, nəfəs – hamısı dirilmişdi. Arada keçmişdəkilərdən tək bir şey və ən başlıcası - məhəbbət çatışmırdı.

- Bəs baban harda qaldı? – deyə Ərdost maraqlandı.
- Darıxırsız?
- Yox... Yox... – Ərdost stəkanı götürüb qıza uzatdı. – O nanəli çaydan birini də içmək istəyirəm. Olarmı?
- A... Bəs necə... Sizinçün dəmləmişəm.

Qönçələr çıxınca dər-divar sükuta batdı, otağa sanki qaranlıq çökdü.

Səfurənin vəfatından sonra Ərdost tam üç il özünə gələ bilməmişdi. Şəhərin küçələrində, parklarında, sahil bulvarında yalnız gəzdikcə hər yan Nar çiçəyini xatırlamışdı. Bəzən dərini dağıtmaq üçün yağışlı-qarlı günlərdə bağlarına getmişdi. Məhəbbətinin ilkin çağları ilə əlaqədar bu yerlərdə daha artıq qüssələnmişdi. Sökülən hasarı yenə Səfurənin intizarında görmüşdü.

Ona görə də universiteti qurtaranda təyinat vaxtı rektorluqdan xahiş etmişdi: “Məni hansı rayona istəyirsiniz göndərin. Təki Bakıdan uzaqda olum”.

Ərdostun faciəli məhəbbət macərəsini tələbə dostlarından eşidən professor və müəllimləri onun bu səfəli rayonda işləməsini məsləhət bilmişdilər.

Burada isə Ərdost nakam sevgisinin gülüb-danışan canlı timsalı ilə qarşılaşmışdı!..

Qönçələr çay gətirdi.

- İskəndər gəlib, - deyə qız içəri girincə Ərdosta xəbər verdi.
- Bəs çöldə niyə gözləyir?
- Babam sizə quzu kəsib. Köməkləşib kabab hazırlayırlar.
- Baho!.. Onda lap axşama düşəcəyik.
- Gedəcəksiz bəyəm?
- Bəs necə!

Qız yenə onunla üzbəüz əyləşdi.

- Görünür, bizim Sərinbulağı bəyənmədik.
- Əksinə. Sizin kəndiniz də, adamları da çox xoşuma gəldi. Mən belə bir yerdə olmağı haçandı arzulayırdım. – Ərdost azacıq susub əlavə etdi: - Sərinbulaq qəribə, ecazkar məkandır.

Qönçələr maraqlandı:

- O sözü başa düşmədim. Ecazkar nədi?
- Yəni öz gözəlliyi ilə, sirləri ilə adamın aqlını başından aparan, dəli eləyən...
- Kənd, yoxsa adamları?

Ərdost ürəyindəkini gizlədə bilmədi. Gözaltı qızı süzüb cavab verdi:

- Qönçələri.

Fövrən otaqda musiqiyə bənzər gürşad, saf uşaq qəhqəhəsi qopdu. Sanki ləmələrdəki çini qablar, zərli-güllü kasalar bir-birinə dəyərək cingildədi. Ərdosta elə gəldi ki, büllur kimi kövrək, bu şən gülüş

səsindən indicə pəncərələr laybalay açılacaq, dağların, meşələrin sərinliyi içəri dolacaq...

“Qönçələr ecazkardı...” Qıza bu şirin sözləri hələ heç kim deməmişdi. İlk dəfə şəhərli qonağın dilindən eşidirdi. “Ərdost nə yaxşı oğlandır” – fikirləşdi.

Saat ikini ötmüşdü. Günəş ərşə dikəlmişdi. Bayırda ürəkaçan, xoş hava vardı.

Ərdost qızla tək otaqda qaldığından həya edərək qalxıb eşiyə çıxmaq istəyəndə:

- Bu gün getməyəcəksiz ki? – deyə arxadan gələn yalvarıcı səs onu dayandırdı. Ürəyi yumşaldı. Ancaq İskəndər axşam ailəsinin yanında olmalı idi. Qıza nə cavab verəydi.
- Getməliyəm, Qönçələr, - dedi və qapını açıb həyətdə endi.

Zaman Qocanın iki göz otaqdan və mətbəxdən ibarət evi yerdən bir qədər hündürdə idi. Qabağında, dirəkləri göz rənglənmiş talvar – gilə, alça, gilənar ağaclarının əhatəsində gizlənmişdi. Hasarsız geniş həyətdə gediş-gəliş az olduğundan hər yanı yaşıl ot basmışdı.

Manqalı qalayan İskəndər Ərdostu görçək xəbər aldı:

- İşləriniz necə gedir?
- Zaman Qoca bizi yubadır. Hələ heç söhbət eləməmişik.
- Eybi yoxdur, tələsməyin. Gecə də olsa, çıxıb gələrik. Mən bu yollara az-çox bələdəm.

İskəndər hardasa imkan tapıb üzünü tər-təmiz qırxdırmışdı.

Ağacdən başıaşağı asılmış quzunun içəliatını cəmdəyindən ayıran qoca onlara baxaraq başını buladı:

- Gedə bilməyəcəksiz.
- Niyə?
- Yağacaq.

Ərdost düşündü ki, ev sahibi bunu yalandan, onları qonaq saxlamaq bəhanəsilə deyir. O da İskəndərin sözünü təsdiqlədi:

- Gedəcəyik. Göy buludsuzdur, baba.

Zaman Qoca əlindəki bıçağı irəli tuşladı:

- Bir ora baxın.

Hər ikisi onun göstərdiyi səmtə döndü. Evin yanında sərçələr qanadlarını çırpa-çırpa toz-torpaqda eşələnirdi. Bundan nə

Ərdostun, nə də İskəndərin bir şey anlamadığını duyan qoca qımışdı:

- Cavansız, yadda saxlayın, - dedi, - lazım olar sizə: əgər at kişnəyirsə, başını silkələyib tez-tez yuxarı qaldırırsa, deməli hava tutqun olacaq. Bu bir. Əgər sərçələr yerə enir, bax, o sayaq toz-torpaqda eşələnirsə, deməli, yağışlı hava yaxınlaşır. Bu iki. Əgər gördünüz, hörümçək torun ortasında oturub yerindən tərپәнmir, deməli, tezliklə yağış yağacaq. Bu da üç.

Ərdost zarafatla İskəndərə:

- Kişi köhnənin sinoptikidir, - dedi.

Qoca sözüinə davam etdi:

- Oğul, sən bu tərəflərin yağışını zarafat bilmə. Elə vaxt olub ki, bizim dağ dolaylarında sel arabanı at qarışıq qabağına alıb aparıb.

... Nahardan sonra, qonaqların gecəni Sərinbulaqda qalacağını eşidən Qönçələr çox sevindi. İmkan tapınca gözlərilə Ərdosta öz təşəkkürünü bildirdi. İskəndər: "Mən səhər sübhədən burdayam" – deyib maşına oturdu və yenə dostlarının yanına yollandı.

***

Axşam jurnalistlə Zaman Qoca söhbətə başlayanda qız onlara mane olmamaq üçün yan otağa keçmək istədi. Ərdost qoymadı:

- Getmə, Qönçələr. İşin yoxdursa, əylə bizimlə. Bəlkə arada səndən də bir şey soruşmalı oldum, - deyə bəhanə ilə onu saxladı.

Otağa çökən ani sakitliyi göyün gurultusu pozdu. Buludlar qaşqabağını salladığından hava vaxtından tez qaralmışdı. Qız tavanndan asılmış elektrik lampasını yandırdıqdan sonra gəlib taxtın üstə, babasının yanında özünə yer elədi.

Ərdost düşünə-düşünə qeyd dəftərçəsində yazırdı:

"...Aşırımlar... Dolaylar... Dağ zirvəsində qədim bir kənd. Sərinbulaq - əfsanəvi məkan. Alma bağları. Mahni oxuyan qızlar və Qönçələr... Qərinələr şahidi ağsaqqal bağban – Zaman Qoca!"....

- Babacan, indi yaşınız nə qədərdir? – deyə Ərdost başını qaldırıb xəbər aldı.

Bayaqdan hərəkətsiz oturan qız yerində qımıldanaraq gülümsədi. Qoca əlindəki təsbehi çevirə-çevirə fikirləşmədən cavab verdi:

- Bu il mənim düz doxsan yaşım tamam olur. Daha üzü qocalığa gedirəm. Saqqaldaşlarımdan bu mahalda çox az qalıb.
- Bəs qarınız neçə il yaşamışdı, yadınızdadırmı?

Zaman Qoca pambıq kimi ağ bıqlarını, saqqalını tumarladı:

- Onu bilirəm ki, Fəxricahan on yaş məndən kiçikdi. Üçüncü sənədir ki, rəhmətə gedib. İndi özün hesabla, gör o nə qədər ömür eləyib.
- Sizi çox yaşadan, belə gümrah saxlayan nədir, baba?
- Sərinbulağın ab-havası. Ayrı nə olacaq. Bu çağacan qapımdan həkim içəri girməyib. Dava-dərman dadmamışam. Ağzımdakı dişlərin əksəriyyəti sazdır. Bir də... bala, zəhmət bədəninin cövhəridir. Söz məsələtün, mən əgərçi bağbanı olduğum o alma bağından ayrı düşsəydim, sümüklərim çoxdan torpağın altında çürümüşdü.
- Mənim babam işləməkdən yorulmaz. – deyə Qönçələr də onun sözünə qüvvət verdi.

Ərdost düşündü ki, axı insan üçün doxsan yaş nədir! Qədim yunanların əcdadı olan pelazlar elmin ən ibtidai dövründə azı iki yüz il yaşamışdır. Ömürlərinin son günlərində saçları ağarmamışdır. Hətta onlar belə hesab edirdilər ki, yetmiş yaşında vəfat etmək uşağın südəmər vaxtında ölməsi deməkdir. İndi isə... iyirminci əsrdir! Lakin həyatda doxsan, yüz il yaşayan adamları başqalarına nümunə göstərirlər.

Müdrək qoca müşahidəsində yanılmamışdı. Bayırda güclü yağış qırma kimi pəncərələrin şüşələrini döyəcəliyirdi. Tez-tez çaxan şimşək dağların başında şaqqıldadıqca, qara buludlar odlu, ziqzaq qılınclarla parçalanırdı. Əlbəttə, belə havada yola çıxmaq təhlükəli olardı. Dolaylardan, yəqin ki, sel axırdı.

Ərdost qocaya müxtəlif suallar verib, cavablar alır və dəftərçəsinə qeydlər edirdi.

Qönçələr isə mışovul balası kimi babasına qısılarlaq həvəslə onlara qulaq asırdı. Hərdən söhbətə də qarışırdı:

- Baba, bəs təzə yetişdirdiyin alma növlərindən niyə demirsən... – Keçən il saldırdığın bağdan da danışsana. Orda azından yeddi-səkkiz yüz fidan əkdirmisən.

Ərdost soruşub öyrənmişdi, əvvəllər rayon qəzetində Sərinbulaq haqqında bir-iki kiçik material getsə də, Zaman Qocadan heç danışılmamışdı. İndi jurnalistin fikrincə, onun yazısı çoxlarının marağına səbəb olacaqdı.

- Gözlərin necə görür, babacan?
- Hələ ki, ağı qaradan seçirəm.

Qönçələr yenə də dilini saxlamadı:

- Babam tez-tez dağlara ova çıxır, - deyə evin küncündə divara dirənmiş qoşalülə tufəngə sarı baxaraq sözünə əlavə etdi: - Quşu gözündən vurur.

Qoca istehza ilə qımışdı:

- Lap elə də yox... ancaq babat atıram, tətikdə əlim əsmir, Sərinbulaqda məndən sərrast ovçular çoxdur.

Ərdost bu pirani kişini danışdırdıqca onun hər cümləsində bir sadəlik, təvazökarlıq duyurdu.

- Ömrünü uzatmaq istəyən həkimə getməsin. Bizim bu ucqar dağ kəndinə gəlsin, - deyə Zaman Qoca doğulub yaşa dolduğu diyarı iftixarla tərifləyirdi. – Buranın havası da dərmandır, suyu da. Bakıda mən cəmisi iki kərə olmuşam. Şəhər yaxşı şəhərdir... Amma... darısqallıqdır, adam əlindən tərpanmək qeyri-mümkündür. Bizim dağlara çıxırsan, budur ey... dünyanın yarısı görünür. Bakıda hər yan daş, divar, uca imarətlər... Xətrinə dəyməsin, bala. Oranın havası da mənə çatmır. Ürəyim darıxır bizim tərəflər üçün. Bilmirəm camaat o şəhərdə niyə bir-birinin böyrünə qısılib. Gələlər Sərinbulağın yaşıl meşələrinin, səfali dağlarının ətəyində məskən salalar pis olar bəyəm?.. Nə deyim, məsləhət onlarındır.

Saat onu ötmüşdü. Nə qoca, nə də gözlərindən yuxu tökülən Qönçələr yatmaq barədə düşünürdü. Jurnalist qonağın gəlişi hər axşam ertədən işığı sönen bu səssiz-səmirsiz evə şadlıq gətirmişdi.

Üç oğul, altı qız atası Zaman Qocanın təxmini hesablamasına görə əlli beş, əlli altı nəvəsi, nəticəsi vardı. Övladlarının çoxu ətrad kəndlərə səpələnmişdi. Hamısı da ev-eşik sahibi, ailə başçısı idi. Kiçik qızından olan nəvəsi Qönçələr qocaya sonsuz məhəbbət bəsləyirdi. Ayda, iki ayda bir dəfə ata-anasının yaşadığı qonşu kəndə gedib, onlara baş çəkir, sonra yenə babasının yanına qayıdırdı. Zaman Qoca da Qönçələrə öyrəşmişdi. Qız özündən uzaqda olanda qəribsəyirdi.

İndi Ərdostun qarşısında sirli məkanın iki sakini oturmuşdu. Biri solub saralmaqda olan xəzan yarpağı, digəri isə təzəcə açılan ətirli qönçə! Zaman Qoca hərəkətsiz duranda mumdan yapılmış heykəli

xatırladırdı. Sanki o, alma bağında günün istisində yumşalıb əridiyindən qaşları gözlərinin üstünə enmişdi, burnunun ucu aşağı sallanmışdı. Alnının, üzünün əti qırıxmışdı. Qönçələr ona rəğmən alışıb-yanırdı. Daxili bir hərarət, çılğınlıq qızı bir yerdə oturmağa qoymurdu. Əgər o məcburən özünü sakit aparmağa çalışırdısa, bu nacaq qonağa hörmətdəndi. Həm də babasından çəkinirdi. Yoxsa şəhərli oğlanın üstünə sualları yağış kimi yağdırardı. Ona almadərən rəfiqələrindən, Sərinbulaqdakı əhvalatlardan və Bakıda görüb-əşitdiklərindən o qədər danışırdı ki, heç gecəni yatmağa qoymazdı.

- O mahnının sözləri necə idi, Qönçələr? – deyə Ərdost bu dəfə qıza müraciət etdi.
- Hansı mahnının?
- Mən alma bağlarına yaxınlaşanda sizin qızlar oxuyurdu...
- Hə...Qönçələr dodağını dişlədi. – Bildim! Neynirsiz onu?
- Lazımdır mənə. Qəzetdə sizdən söhbət salanda onu da yazacağam.

Qız uşaq kimi əzilib-büzülərək çiyinlərini oynatdı:

- Axı mən yaxşı oxumaq bacarmıram.
- Onda elə sözlərini de.
- Bilirsiz... biz o mahnını həmişə səs-səslə verib qızlarla birlikdə oxuyuruq.
- Sən başla, mən də kömək edəyəm...
- Utanıram.
- Kimdən?
- ...

Qönçələr əli ilə üzünü qapadı.

SƏHƏR-SƏHƏR

Gecə yağış kəsmişdi. Göy sakit dəniz kimi tər-təmiz, dumduru idi. Şirin yuxuya dalmış kəndin evləri, həyətləri, bağ-bağçaları ayın gümüşü nuruna qərq olmuşdu.

Ərdost hələ yatmamışdı. Pəncərədən, çiyin-çiyinə dayanmış dağlara baxırdı, düşünürdü...

Qönçələr ona sevgisi ilə əlaqədar keçmiş xatırlatmışdı. Özünün isə bundan xəbəri yox idi. Bəlkə Ərdostun ürəyindəkiləri bilsəydi, o da kədərlənərdi...

Zaman Qoca qəribə adamdır. Doxsan yaşlı kişi ova çıxır. Gözləri eynəksiz necə görür. Dünyanın çox sirlərinə bələddir, ancaq danışmağı xoşlamır...

İskəndər... Onun da öz aləmi var. Sədaqətli oğlana oxşayır. "Bala Vahid"... Səməd Vurğun ona yaxşı deyib. Maşın sürməyinə söz ola bilməz. O sərt, təhlükəli dolayları necə ustalıqla qalxırdı...

Sərinbulaq gözəl yerdir! Burda gördüklərim uzun zaman xatirimdən çıxmayacaq. Ancaq heyf ki, kənd gözdən uzaq, könüldən irəkdir. Baxanı yoxdur. Nuh əyyamından necə varsa, eləcə də dəyişilməz qalıb. Köhnəlik, ibtidailik hər addımda özünü göstərir. Yolları bərbaddır. Sərinbulağı cənnətə döndərmək olardı... Ancaq...

Bunların hamısını yazacağam. Bəlkə bir köməyim dəydi... Səfurə sağ olsaydı, bu dağ kəndinə mənimlə birgə gələrdi. Alma bağının meyvəsindən yeyərdi, dadını görərdi. Tanış edərdim onu Qönçələrlə, bir-birlərinə baxıb mat qalardılar...

Eh... həyatda bəzən ağlasığmaz elə qəribəliklərlə qarşılaşırsan ki, onu ömrünün axırına kimi heç kəsə açə bilmirsən. Daha doğrusu, bu mümkün də deyil. Axı hər şeyi insan dilinə tərcümə etmək çətindir. Mənim Nar çiçəyini sevdiyim aylarda keçirdiyim hissləri başqasına necə danışasan... Onu gərək qəlbən yaşayasan. Yaxud, bu gün Sərinbulaqda qəflətən Qönçələrlə qarşılaşanda nə hala düşdüyümü necə deyə bilərsən...

Xəyal Ərdostu qanadlarında gəzdirdi... gəzdirdi... və sonra ağır bir daş kimi aparıb dərin yuxuya atdı...

Səhər o, Qönçələrin səsinə oyandı. Ancaq yerindən qalxmadı. Elə gözləri yumulu halda, hərəkətsiz uzanaraq qızın, heç kəsi xatırlatmayan bir məlahətlə oxuduğu mahnını dinlədi:

Bizim alma zərif alma,

Oğlan, dərsən yerə salma.

Ətri gözəl, dadı şirin.

İnanmasan, ye bax birin...

Ərdost sanki susuzluqdan təşnə idi, sərin şərbət içdi, canına ciyərlərinə yayıldı məlhəm kimi. Qönçələr bu mahnını onun üçün oxuyurdu. Gözlərini açıb qapıya, pəncərəyə sarı baxdı, qızı görmədi. O haradasa gizlənmişdi.

Ərdost qalxıb geyindi, həyəətə çıxdı. Hava sərondu. Axşamkı yağışdan sonra ağaclardakı yarpaqlar atlas tək parıldayırdı. Mirvari şəbnəmli otların

arasına sanki xırda ulduzlar səpələnmişdi. Təbiət bütün genişliyi ilə adamın üzünə gülümsəyirdi.

Zaman Qoca talvarın başında əl-üzünü yuyurdu.

- Sabahın xeyir, babacan, - deyə Ərdost uzaqdan-uzağa onunla salamlaşdı.

Qoca arxaya döndü, əlini gödək saqqalına çəkdi.

- Aqibətin xeyir, bala. Gecəni necə yatmısan?
- Lap yaxşı. Heç dünyadan xəbərim olmayıb.

Bu vaxt Qönçələr də yaxınlaşdı. Əlində təmiz, ağ məhrəba bir kənarda dayandı. Yəqin ki, qonağa səhər salamını öz mahnısı ilə çardırdığından daha danışmadı. Ərdostun ona baxdığını görüb utana-utana dilləndi:

- Yeriniz narahat deyildi ki?
- Yox... Mən ömrümdə belə ləzzətlə yatmamışam. Ancaq bir az gec yuxuya getdim...
- Niyə?
- Nə bilim...
- Keç, əl-üzünü yu, bala, - deyə qoca yaxasını düymələyə-düymələyə uzaqlaşdı.

Ərdost köynəyinin qollarını çirmələdi. Qoşa ovcunu buz kimi sərin su ilə doldurub üzünə çırpdı, boynunu, boğazını islatdı.

- Sən necə yatmısan? – deyə bu dəfə eyni sualı oğlan ona verdi. Qız nəzərlərini əvvəlcə babasının getdiyi səmtə yönəltdi. Sonra cavab əvəzinə qəhqəhə çəkdi.
- Neyçün soruşursuz?
- Olmaz?
- Yatmışdım da... Ancaq o biri otaqda hər şeyi eşidirdim. Qulağım elə səsdə idi.
- Nəyi eşidirdin?
- Yuxuda danışırıdız.

Ərdost dikəldi. Təəccüblə qıza sarı çevrildi.

- Kiminlə?
- Onu mən hardan bilirəm. Elə hey bərkdən deyirdiz: "Mənim Nar çiçəyim solmayıb!.." Başa düşmürdüm, bu nə sözdür...

O, məhrəbanı Qönçələrdən aldı. Üzünü, sinəsini silə-silə fikrə getdi. Alnına tökülən yaş saçlarını arxaya hamarladı:

- Deyirdim ki, mənim Nar çiçəyim solmayıb, hə.
- Bəli. Ayrı sözlər də danışdırdız... Amma sonrasını aydın eşitmədim.

Ərdost hər iki ucundan tutduğu dəsmalı Qönçələrin başı üstündən onun boynuna atıb çənəsinin altda çarpazlayaraq boğazını ehmalca sıxdı və təbiətinə uyuşmayan bir tərzdə yaxından, lap yaxından qızın dik gözlərinin içinə baxaraq dedi:

- Tələsmə. Sonrasını da eşidərsən!..

***

Maşında Zaman Qoca qabaqda, İskəndərin yanında, Ərdostla Qönçələr isə arxada əyləşmişdilər. Bulaq başına gedirdilər. Qız fərəhdən, sevincdən yerində çirpınırdı. Sərinbulaq heç vaxt onunçün indiki qədər cazibədar olmamışdı. Səhər günəşi kəndin hər güşəsinə füsunkar bir gözəllik bəxş eləmişdi. Şəffaf, təmiz göylər adamın üzünə gülümsəyirdi. Yerdəki yaşıl otlar, ağacdakı yarpaqlar işartıdan bərq vururdu. Quşlar bu səhər öz nəğmələrini ayrı cür, daha şövqlə oxuyurdu. Hər şey Qönçələrin ürəyincə idi. Təkcə Ərdostun gedişi onu açmırdı.

- Bir də bizim tərəflərə nə vaxt gələcəksiz? – deyə qız İskəndərin, babasının eşidəcəyindən qorxurmuş kimi pıçıltı ilə soruşdu.

Ərdost boynunu yana əyib onu süzdü.

- İstəyirsənmi yenə gəlim?

Bu sözün müqabilində aciz qalan Qönçələr nə deyəydi, bilmədi. Çiyinlərini çəkdi və söhbəti yayındırmağa çalışdı.

- Baxın, qabaqda o söyüdlər görünən yer “Bulaq başı”dır.

Səhər nahardan sonra Ərdost yubanmadan rayon mərkəzinə enmək istəmişdi. Lakin Zaman Qoca qoymamışdı:

- Kəndimimzə gələsən, bulağın gözündən su içməyəsən, günahdır, - demişdi. Qönçələr də onlara qoşulmuşdu. Vəziyyəti belə görən Ərdost razılaşmaya bilməmişdi.

Söyüdlüyə çatanda İskəndər maşını saxladı və cəld yerə atılaraq qocanın düşməsinə kömək elədi. Sonra Ərdost da Qönçələrin əlindən tutub onu aşağı endirdi. Bulaq üstə al-əlvan geyimli yeddi-səkkiz qız toplaşmışdı. Öz aralarında nəzə danışib qaqqıldaşırdılar. Qəfildən maşının gəldiyini görəndə elə bil qurbağa gölünə daş atdılar: tez səslərini kəsdilər, səhənglərini doldurmağa başladılar. Sonra bir-

birdəsinə xəlvəti qaş-göz oynadaraq şəhərli oğlanı süzə-süzə sakitcə dağılışdılar.

- Bunlar bizim almadərən qızlarımızdır, - deyə Qönçələr Ərdosta məlumat verdi. – Hər gün – bir səhər, bir də axşam burdan evlərinə su daşıyırlar.

Zaman Qoca da nəvəsinin sözüne əlavə etdi:

- Bu tərəflərdə qədimdən adətdir. Suya qızlar gəlirlər. Kişilər, oğlanlar bulaq başını özlərinə naməhrəm yer sanırlar.
- Bəs kəndinizin klubunda necə, qızlar oğlanlarla birlikdə toplaşmırlar? – deyə Ərdost maraqlandı.

Bu dəfə İskəndər dilləndi:

- Klubda oğlan qıza, qız oğlana qarışır. Necə şəhərdə, burda da elə... Çalırırlar, oyayıb oxuyurlar. Sonra, Ərdost xalaoğlu, bu Sərinbulağın bir qəribə qaydası da var: başqa kəndlərdən evlənen cavanlara, yaxud qırağa ərə gedən qızlara yaxşı baxmırlar.
- Niyə?
- Adət belədir.

Qönçələr şən bir səslə söhbətə qarışdı:

- Kəndiizdə az qaldınız da, yoxsa çox şey eşidib öyrənəkdiz.
- Hətta inanın ki, sizin bu gəlişinizə qısqananlar da olacaq. – deyə İskəndər sözüne əlavə etdi.

Ərdost gülümsədi.

- Axı... mənim məqsədim tamam başqadır.
- Eh... Onu kimə inandıracaqsan... Burada qızlar adamın gözüne baxıb ürəyini oxuyurlar.

İskəndərin sözlərindəki eyhamı Ərdost duysa da üstünü vurmadı. Özünü eşitməzliyə qoydu.

Çətirli, salxım söyüdlərin altında irili-xırdalı daşların arasından fısqıran su şırnağı bir qədər qabaqdakı çınqıllı çalaya, oradan da ilanvari yollarla alma bağlarına tərəf axırdı. Buradakı sərinlik adamın canını üşüdüdü.

Zaman Qocanın təkidi ilə əvvəlcə İskəndər, sonra da Ərdost əyilib bulağın dumduzu, dişgöynədən suyundan doyunca içdilər.

- Necədir? – deyə Qönçələr gülə-gülə xəbər aldı. – Babamın tərifinə dəyər, dəyməz?

Ərdost yaylığını çıxarıb islanmış çənəsini sildi.

- Heç misli-bərabəri yoxdur!

Zaman Qoca mənalı-mənalı başını tərpətdi:

- Eh... bu bulağı ata-baba zamanından beləcə qaynayıb-daşan görmüşük. Yaşı nə qədərdir, Allah bilir...

... Artıq ayrılıq dəmi çatmışdı. Ərdost qoca ilə görüşəndən sonra qıza yaxınlaşdı. Onun balaca əlini ovcuna alıb bərkdən sıxdı. Və köksünü ötürə-ötürə astadan:

- Göstərdiyin qonaqpərustliyə görə çox sağ ol, Qönçələr, - dedi. – Sərinbulaqda qaldığım bu bir günü mən heç vaxt yaddan çıxarmayacağam.

Qız doluxsundu, danışa bilmədi, əvəzinə babası dil-ağız elədi:

- Haçan gəlsəz, gözümüz üstdə yeriniz var.

Ərdost da həyəcanlanmışdı. Sanki tək bir gecəlik qonağı olduğu kənddən deyil, illərdən bəri yaşayıb, sevdiyi doğma yurddan ayrılırdı.

- Xudahafiz! – deyə İskəndər çevik bir sıçrayışla maşına atıldı. – Xətri haçan istəsə, Ərdost xalaoğlunu bura gətirmək mənim boynuma!

Sürücünün bu sözləri qıza təsəlli oldu. Ürəyindən sürətlə ani bir sevinc hissi keçdi. Çöhrəsi güldü. Gözləri qıyıldı, totuq yanaqları çökükləndi. Eynən Səfurənin kimi...

- Sağ olu... – deyə Ərdost maşına qalxdı və bir daha Nar çiçəyini xatırladan Qönçələrə baxdı...

Maşın tərpəndi, dolaylara sarı istiqamət aldı... Sehrli məkanın alma bağları, dişgöynədən bulağı, yaşıl həyətləri, talvarlı evləri arxada qaldı. Zaman Qoca ilə Qönçələrlə birlikdə...

Sərinbulaq nağıla, xəyala, əfsanəyə döndü...

BİRİNCİ MƏKTUB

Əzizim Timurçın!

Salamlar...

Ayrıldığımız cəmisi bir həftədir, ancaq elə bilirəm neçə aylardır görüşürük. Bu, yəqin səni çox istədiyimdəndir. Axı biz həmişə bir yerdə olmağa alışmışıq.

Dostum! Bakıda şərtləşdiyimiz kimi mən burdakı maraqlı əhvalatlardan, redaksiyadakı işimdən vaxtaşırı sənə yazacağam. Xahiş edirəm, göndərdiyim məktubları yığıb saxla. Bəlkə bir zaman gəldi, mən də bədii əsər yazmaq həvəsinə düşdüm. Qoy onlar bu günlərimin xatirəsi kimi səndə əmanət qalsın. Onsuz da indiyədək bizim bir-birimizdən gizli sirrimiz olmayıb. Hələ universitetin üçüncü kursunda oxuyanda Səfurəni sevdiyimi hamıdan qabaq sənə danışmamışdımmı? Necə həyəcan keçirdiyimi unutmusanmı?..

Eh!.. Yenə o yadıma düşdü, ürəyim kövrəldi, gözlərim doldu... Əlimdəki qələm kağızın üzərində titrədi... Görürsənmi, xəttim də dəyişdi...

Teymurcan! Rayon mərkəzinə axşam tərəfi, qaş qaralanda çatdım. Vağzalda məni qəzetin redaktoru Kənan, işçilərindən Rüstəm, Nəzər və redaksiyanın sürücüsü İskəndər qarşıladı. Mehribanlıqla görüşdük, tanış olduq, ayaqüstü xeyli söhbət etdik. Kənan çamadanlarımı mehmanxanaya göndərdi. Məni evlərinə qonaq apardı. Yoldaşı nəcib bir qadındır. Rayon məktəbində müəllimə işləyir. Bizimçün yaxşı süfrə açmışdı. Gecəyədək oturdunq, yedik, içdik. Məclisdə olanlardan biri şöbə müdiri Rüstəmdi. İyirmi beş-iyirmi yeddi yaşlarında şən təbiətli, zarafatçı, çevik oğlandı. Elə sənin kimi bəstəboy, girdəşifətdi. Qəzetdə gedən satira-yumor materiallarını o hazırlayır. Həmin axşamkı məclisimizə də şuxluq gətirən Rüstəm oldu. Yoxsa Kənanın rəsmi söhbətləri bizi yorardı. Yumordan söz düşəndə Rüstəm məzəli bir rəvayət danışdı. İstəyirəm, sən də eşidəsən. Deyir, keçmiş zamanlarda kəlləpaça bişirib yeməkdən xüsusi bir zövq alan bir kişi olur. Əlbəttə, sirkəsi, sarımsağı da öz qaydasıynan... Bir gün həmin kişi oğlunu götürüb gəmi ilə uzaq səəfərə çıxır. İki həftə yol gedirlər. Qəflətən gecəyarısı dərjada tufan qopur, yer-göy bir-birinə qarışır, dalğalar şahə qalxır, nəre çəkir... Gəmi daşlara toxunub parçalanır... Ata ilə oğul bir taxta parçasından yapışaraq neçə gün, neçə gecə dərjanın ortasında qalır. Ay işığında ha tərəfə baxırlarsa, sudan başqa heç nə görmürlər. Aclıqdan, taqətsizlikdən əlləri taxta parçasından yavaş-yavaş üzülür. Ölümün yaxınlaşdığını hiss edən oğul soyuqdan əsə-əsə deyir:

- Ay Allah, görəsən, insan üçün bundan da pis gün olarmı?

Atası zarıya-zarıya ona cavab verir:

- Olsr, oğul. Bundan da pis gün odur ki, kəlləpaça gecədən pişə, səhəri buğlana-buğlana süfrəyə gətirələr, ancaq yanında sirkə-sarımsağı olmaya...

Sonra Rüstəm sözünü tamamlayıb dedi ki, yumorsuz, gülüzsüz adam da elə sirkə-sarımsaqsız kəlləpaça kimi bir şeydir...

Onun bu müqayisəsi Kənanı açmadı. Ancaq mənim xoşuma gəldi...

Qəzetin ədəbi işçisi Nəzər redaktorun yanında əyləşmişdi. Düzü, heç tanıya bilmədim, o necə tipdir. Otuz yaşlarında boy-buxunlu, irigövdəli, atsifət, kürən bir adamdı. Gözünə eynək taxmışdı. Sakit oturub danışmasaydı, elə bilərdin, alimdir, ağıl dəryasıdır. Ancaq tutuquşu kimi hey redaktorun dediklərini təsdiq edirdi. Kənan badə qaldıranda ki:

“- İcəyin qəzetimizin əməksevər kollektivinin sağlığına. Bundan sonra daha işgüzar, daha operativ olsunlar...” Nəzər əlavə üçün söz alıb stolun başında dovdaq kimi dikəldi:

“- Mən bu gözəl, mənalı sağlığa nə artıra bilərəm, yoldaşlar, - dedi. – Kənan müəllim çox yerində, həm də son dərəcə qiymətli və ibrətamiz bir kəlam söylədi. Mən elə başa düşdüm ki, bu adi sağlıqdan artıq bir çağırışa bənzəyir. O bizim qəzetin əlbir, dilbir kollektivini sabah bugünkündən daha işgüzar, birisi gün isə sabahından daha operativ olmağa səslədi. Ümumi işimizin xeyrinə deyilən bu səfərbərlik tezislərini mən ürəkdən bəyənirəm və alqışlayıram”.

Teymurcan, mənə Nəzər barədə elə bu da kifayətdir.

Məclisin axırında Kənan qəzətdə tənqidi materiallar verməyə ehtiyat elədiyindən, müxbirlərin azlığından və mətbəədə vəziyyətin çətinliyindən gileyləndi. Mən burada deyilən hər sözə diqqətlə qulaq asırdım, onlara baxırdım, fikirləşirdim. Hələlik bir neçə şeydən narazı idim. Əvvəla, ni üçün, bilmədim, biz evə çörək yeməyə gedəndə İskəndəri dəvət eləmədilər! Başa düşmədim. Sürücü olduğuna görəmi? Vağzala gəldi, ağır çamadanlarımı mehmanxanaya aparıb qayıtdı, sonra bizi redaktorun evinə gətirdi. Amma süfrə qırağında görünmədi. Kənan bu barədə heç fikirləşmədi də. İskəndər ləyaqətdə guya bizdən aşağı adam kimi öz xidmətini bitirincə həyəətə keçmədən, elə darvazanın o tayından maşınını sürüb getdi...

Teymur, sənəcə bu qəbahət deyilmi? Sonra ikinci o məsələ məni açmadı ki, Kənanın da, Nəzərin də üzünü tük basmışdı. Süfrə qırağında yan-yanə əyləşdiklərindən bu daha aydın nəzərə çarpırdı. Qəfildən ağıma bir şey gəldi. Xəbər aldım:

- Bağışlayın, ikinizi də saqqallı görürəm. Kiməsə yas saxlayırsız, nədir?

Bir-birlərinə baxıb qımışdılar.

- Yox, - deyə Kənan əlini üzünə çəkərək cavab verdi. – Vaxt eləmək olmur.

Süfrə başında söhbəti ağartmaq istəmədim. Ancaq yeri düşəndə bu barədə də sözümlə deyəcəyəm. Xasiyyətimə ki, bələdsən. Elə bilirəm, camaatı mədəniyyətə çağırən bir qəzetin redaksiya əməkdaşları zahirən də başqalarına nümunə olmalıdır. Hər halda, Teymurcan, rayonda yaxşı, pis nə görsəm, yeri düşəndə danışacağam, yazacağam. Məni bura tək cə mirzəlik eləməyə göndərməyiblər ki...

Gecəni gəlib mehmanxanada qaldım. Səfurənin xəyalı yenə mənimlə idi. Gülürdü... gözləri balacalaşırdı... yanaqları çöküklənirdi... həttə inan, dostum, onun üç il bundan qabaqki ətrini də otaqda duyurdum. Məni yalnız qoyub gedən Nar çiçəyimin...

Səhər sübhədən oyandım. Həmişə yuxudan duranda çox qəribə bir hiss keçirirəm. Elə bilirəm, Səfurənin ölüm xəbəri yalana çıxacaq. Guya mən onun faciəsini rəyada görmüşəm, əslində isə o sağdır, salamatdır. Eh!.. Bu gerçəklik yuxuya çevrilsəydi, mən hər gün mövhumata, dini əfsanələrə inanardım, sitayiş edərdim... Ancaq əfsuslar ki, hələlik həyatda belə bir möcüzə olmamışdı...

Səfurəni mən sevdiyimdən də çox sevirdim! Bu sözləri bir axşam görüşəndə onun qulaqlarına pıçıldamışdım. Qız heyratə gəlmişdi...

Teymurcan, əzizim, bağışla məni, məktubu uzun yazıb sənə başağrısı verirəm. Ancaq neyləyim, səndən yaxın ikinci bir sirdaşım ki, yoxdur.

Nahardan sonra özümü səlhiyəyə salıb redaksiyaya getdim. Kənan əmrini hazırlamışdı. Qəzetin məsul katibi işləyəcəyəm. Birinci günümüz tanışlıqla, söhbətlə keçdi. Redaktorun kabinetinə toplaşmışdıq. Mənə bir şey xoş gəlirdi ki, dünən axşamkı saqqallılar bu səhər üzlərini tər-təmiz qırxdırmışdılar...

- Hörmətli Ərdost Mikayılzadə yoldaş bu il Dövlət universitetinin jurnalistika fakültəsini yüksək göstəricilərlə bitirib. O, Bakıda bir

neçə müddət mərkəzi qəzetlərin redaksiyalarında təcrübədə olub. Cari mətbuatda oçerk və felyetonları çıxıb. Ən nəhayət, yaxşı xasiyyətnamə ilə işləməyə bizim rayona təşrif buyurub, - deyə Kənan, ziyafət məclislərində əttökən sağlıqlara oxşar dəbdəbəli qəzet cümlələri ilə məni tərifləyərək əməkdaşlara təqdim etdi. – Hamınıza məlumdur ki, məsul katib redaktorun sağ əlidir.

Kənan çox danışdı. Axırda sözündən belə çıxdı ki, mənim gəlişimlə redaksiyada böyük bir inqilab, dönüş yaranmalıdır, qəzetin siması dəyişməlidir, tirajı artmalıdır, əldən-ələ gəzməlidir. Ancaq onu da deməyi unutmadı ki: "...Tənqidi materiallarla çıxış edəndə son dərəcə ehtiyatlı olmalıyıq, yoldaşlar".

Hiss eləmişəm, redaktorumuz mühafizəkar adamdır. Quru əsərlərdəki müsbət qəhrəmanlara oxşayır.

Tanışlıqdan sonra Kənan iş otağımı mənə göstərdi. Balaca, xudmani bir kabinetdir. Stol, telefon, stullar, kitab şkafları... Məndən əvvəlki məsul katib qəzetdə gedən məqaləsində rayon rəhbərlərindən birinin yaxın qohumunu tənqid elədiyi üçün onu neçə aydır işdən götürüblər. Kənana da ciddi xəbərdarlıq verilib...

Vəziyyətimi düşünürsənmi, dostum. Qorxuram, belə şəraitdə işləmək mənim üçün daha çətin olsun...

O gün redaksiyada çox oturdum. Qəzetlərin neçə illik komplektini qabağıma töküüb vərəqlədim. Rayonun ümumi mənzərəsi, təsərrüfatı, adamları haqqında məndə müəyyən təsəvvür yarandı.

Səhifələrdə Rüstəmin duzlu yumorlarını oxuyanda kefim açılırdı. Onlardan üçünü sənə göndərirəm:

***

Vəzifəsindən endirilmiş köhnə dostuna rast gələn birisi gileyləndi:

- Sən nə zətıqırıq adammışsan! Biz ki uşaqlıqdan bir yerdə böyümüşük. İş başında olanda qəbuluna gəldim, məni tanımadın; ərizə yazdım, cavab vermədin. Hələ bir dəfə də mən yol qırağındakı böyük çinarın altında dayanmışdım. Sən maşınla keçdin, Heç salamımı da almadın.

Dostu cavab verdi:

- Rəhmətliyin oğlu, sən böyük vəzifədə olmamısan, bilmirsən. Onda gözüm elə qızıışmışdı ki, nəinki səni, heç o böyük çınarı da görmürdüm.

***

Qadın səkkiz martda başqa şəhərdə istirahətdə olan ərindən bu məzmununda bir məktub aldı:

“Əzizim, mən burda sağlığına o ki var, içmişəm. Sən də evdəki boş butulkaları sat, özünə yaxşı bir hədiyyə al, mənim adımdan səkkiz martını təbrik elə. Sonra demə başısoyuğam...”

***

Euni təxəllüslü iki şair vardı. Biri Zakir Muğanlı idi, o biri Şakir Muğanlı. Zakir vəzifəsizdi, Şakir böyük stol sahibi, hər iki şairin olduğu məclisdə tənqidçi səhvən Zakir Muğanlının hesab etdiyi bir şeiri pislədikdən sonra sözünə yekun vurdu:

- Yoldaşlar! Əgər bizim vicdanımız varsa, Zakir Muğanlıya deməliyik ki, belə şeirlərdən daha yazmasın!

Yanıdakılardan biri boğazını uzadıb onun qulağına pıçıldadı:

- Ə, o şeir Zakirin deyil, Şakirindir.
Tənqidçi bir qurtum su içib sözünə düzəliş verdi:
- Üzr istəyirəm, yoldaşlar! Əgər bizim vicdanımız varsa, Şakir Muğanlıya deməliyik ki... belə şeirlərdən tez-tez yazsın!

***

Necədir, Teymurcan, xoşuna gəldimi?

Sabahı mehmanxanadan çıxdım. Yerinə gəldiyim məsul katibin boşaltmış olduğu evi sahmana saldırıb ora köçdüm. Pis deyil. Elə redaksiyanın böyründədir. Qoşa pəncərəsi güllü-çiçəkli bağçaya açılan bir göz böyük otaqdır. Qabağında aynabəndi. Qaz pilətəsi də orada qoyulmuşdur. Mənə bundan artıq nə lazımdır. Yatmağa çarpayım, işləməyə stolum oldu, bəsimdir... Redaksiyanın xadiməsi Məxmər xala olduqca mehriban, qayğıkeş bir arvaddır. Danışmışam, hərdən gəlib mənim otağımı da yığışdıracaq.

Teymur, bütün bunlardan sonra sənə çox qəribə, heyrətli bir əhvalat nəql etmək istəyirəm

Sərinbulaq deyilən ucqar dağ kəndinə redaksiyamızdan adam getməli idi. Oradakı alma bağından material hazırlamaq lazımdı. Bu işi məmnuniyyətlə mən öz öhdəmə götürdüm. Səhər tezdən

İskəndərin maşınında dağ dolayları ilə yola çıxdıq. Gördüklərimin hamısını yazsam, qalın bir kitab olar. Bunlar sonranın söhbətidir... Ancaq, məni dəhşətə gətirən, ürəyimi kədərli sevinclə titrədən əhvalat odur ki... Bilirəm, inanmayacaqsan, əzizim. Mən getdiyim o dağ kəndində Səfurəni tapdım!!! Bəli! Onu! Nar çiçəyini! Üç il bundan qabaqkı səsi, nəfəsi, ətri, gülüşü, baxışı ilə birlikdə! Yəqin bu təəccüblü qəfil xəbərdən həyəcanlandın, qəlbin sarsıldı. Onda barı mənim vəziyyətimi təsəvvür edirsənmi?!

Teymur, qardaşım, doğrusu bura gəldiyimə həm şadam, həm də peşman. Mən Səfurənin fikrini başımdan dağıtmaq üçün Bakıdan uzaqlaşmışdım. Sən demə, ona daha da yaxınlaşmışam... Bu qarmaqarışıqlıq içərisində elə narahatam ki...

Deməyə dilim də gəlmir. Bilmirəm, bir ürək ikinci dəfə sevməyi bacararmı?! Yoxsa... mən özümü qarşıdakı əziyyətlərdən xilas etmək üçün bu qızı unutmağa çalışmalıyam. Yenə əvvəlki tək sevgisinə sadıq qaldığım Nar çiçəyinin xəyalı ilə yaşamalıyam...

Dostum, dağ kəndində, o sehrli məkanda gördüyüm qızın adı Qönçələdir, özü Səfurə!..

Belə baxıram, mən burda da qərar tuta bilməyəcəyəm. Hər şeyi atıb yenə Bakıya qayıtmalı olacağam. Ayrə çarəm yoxdur.

Hələlik bu qədər, əzizim. Salamət qal

Bərk-bərk əlini sıxıram

Qardaşın Ərdost.

İLK NARAHAHLIQ

İstirahət günü idi.

Səhər tezdən qapı döyüldü.

- Ay kimsən? - deyə Ərdost səsləndi.
- Mənəm, başına dönüm...
Məxmər xala içəri giricək qonağı salamladı:
- Sabahın xeyir, bala. Gəldim pəncərələrin, aynabəndin şüşələrini təmizləyəm. Dünən işdən gələndə gördüm, bayır əldən toz basıb onları...
- Sağ ol, Məxmər xala... lap xəcalət verirsən...

Arvad qayğıkeşliklə dilləndi:

- Bala, sən elə bilmə ki, ta anan yanında deyil, baxanın olmayacaq. Nə qədər burdasan, canım sağdır, mən keşiyindəyəm.

Əri, Ərdostun atası kimi müharibədə cəbhədən qayıtmamış Məxmər xala altmış-altmış beş yaşlarında balacaboy, cılız, göygöz bir arvaddı. Geyimindən, səliqəsindən heç də xadiməyə oxşamırdı. Birçəkləri ağappaq ağarmışdı. Başında qara-qırmızı güllü yun şal, əynində göy satindən təzə paltar vardı. Ərdostun eşitdiyinə görə o, iyirmi ildən artıq idi ki, redaksiyada işləyirdi. Otaqları həmişə tər-təmiz saxlayırdı. Günortadan sonra “uşaqlar” üçün çay dəmləməyi də Məxmər xala öz vəzifəsinə daxil etmişdi.

Qadın aynabəndi, otaqları silib süpürərək qəşəngcə səliqəyə saldı. Çarpayıda ki balışları dikəltdi, üstünə örtük çəkdi. Əllərini yuyub getməyə hazırlaşanda Ərdostun diqqətlə onu süzdüyünü görüb xəbər aldı:

- Xeyir ola, a başına dönüm, mənə çox zənnlə baxırsan?..
- Məxmər xala, neçə vaxt idi Bakıda ağbirçək arvad görmürdüm. Onunçün...
- Niyə, şəhərdəkilər bəyəm qocalmırlar?
- Qocalırlar. Ancaq saçlarını ağarmağa qoymurlar. İndi sənin gümüşü birçəklərin mənə qabaqki – o rəngsiz-boyasız qadınlarımızı xatırlatdı. Fikirləşdim, qocalığın da öz gözəlliyi varmış... Eh... Nə isə... Səndən bir şey soruşacağam, Məxmər xala...
- İkisini soruş, başına dönüm.

Arvad qapı ağzında stula əyləşdi.

- Sabah qar-çovğun olanda bu maşınlar Sərinbulağa necə gedib-gəlir? Axı, orda yaşayanlara vaxtlı-vaxtında ərzaq aparmaq lazımdır.
- Elədir, başına dönüm, lazımdır. Onda traxtırlar işləyir. Ta sən deyən maşınlar o yoxuşlara yaxın düşür. Yəni qışda ora getmək fikrin var?..
- Yox... Elə-belə xəbər alıram. Xasiyyətimdir, mən gərək hər şeylə maraqlanam.

Ərdost Sərinbulağı unuda bilmirdi. Oradan qayıtdığı cəmisini beş gün idi. Lakin ürəyində o sirli məkanı, Qönçələri görməyə baş qaldıran həsrət rahatlığını pozurdu.

Məxmər xala gedəndən sonra Ərdost yol çamadanını açdı: kitablarını çıxarıb şkafın rəflərinə düzdü. Və düşündü ki, Teymura

göndərdiyi məktubda bəzi sözləri nahaq yazıb. "... Belə baxıram, mən burda da qərar tuta bilməyəcəyəm. Hər şeyi atıb Bakıya qayıtmalı olacağam. Ayrı çarə yoxdur...". Ərdost tələsmişdi. İndi isə o fikirdə deyildi. Ürək öz hökmünü dəyişmişdi.

Qapı yenə döyüldü.

- Olar, Ərdost xalaoğlu?
Bu İskəndərin səsi idi.
- Buyur.
- Ay salaməleyküm! – O, içəri gircək astanada dayandı və heyrətlə dər-divara göz gəzdirdi. – Bəh! Bəh! Bəh!.. Mən ölüm, heç kəs inanmaz ki, bu otaqda subay oğlan yaşayır...
- Hamısı Məxmər xalanın səliqəsidir.
- O arvaddan bir dənədir bu tərəflərdə! Özü də ipək parçasıdır. Deyirəm, kaş qardaşı qızı da evdarlıqda ona oxşayaydı.
- Qardaşı qızı kimdir?

İskəndər bic-bic qımışdı:

- Güya tanımırırsız, Ərdost xalaoğlu...
- Xeyr. Mən hələlik burda redaksiya işçilərindən savayı heç kəsi tanımıram.
- Sözüünüzdən belə çıxır ki, Sərinbulaqda da olmamırsız, hə?..
- Onun buna nə dəxli?
- Bəs Zaman Qocanın nəvəsi kimdir?
- Qönçələr?

İskəndər söhbəti yayındırdı. Bayaqqad əlində tutduğu qəzeti açıb stopun üstünə sərđi.

- Təbrik eləyirəm! Materialınızı mərbəədən bura gəlincə oxudum. Döşümə yatdı. Lap şeir kimidir. Ancaq...

Ərdost qəzeti götürüb o üz-bu üzə çevirdi. Sonra tez-tələsik öz yazısına baxdı. "Sərinbulaq... Alma bağı... Zaman Qoca". Sərlövhə yaxşı tapılmışdı. Aydın və cəlbedici idi. Əlində iri bir alma tutub dayanmış Zaman Qocanın şəkli də canlı çıxmışdı.

- İskəndər, beşcə dəqiqə gözlə... Bir qəzeti gözdən keçirim.
- Buyurun.

Ərdost stolun dalında əyləşdi. Səhifəni açıb oxudu:

"Alma bağının dünyagörmüş bağbanı Zaman Qoca ilə söhbətimizə belə başlandı:

Babacan, indi yaşınız nə qədərdir?

O, əlindəki təsbəhin dənələrini çevirə-çevirə fikirləşmədən cavab verdi:

- Bu il mənim düz doxsan yaşım tamam olur. Daha üzü qocalığa gedirəm. Saqqaldaşlarımdan bu mahalda çox az qalıb.
- Bəs qarınız neçə il yaşamışdı, yadınızdadırmı?

Zaman Qoca pambıq kimi ağ bığlarını, saqqalını tumarladı:

- Onu bilirəm ki, Fəxricahan on yaş məndən kiçikdi. Üçüncü sənədir rəhmətə gedib. İndi özün hesabla, gör o nə qədər ömür eləyib.
- Sizi çox yaşadan, belə gümtah saxlayan nədir, babacan?
- Sərinbulağın ab-havası! Ayrı nə olacaq. Bu çağacan qapımdan həkim içəri girməyib. Dava-dərman dadmamışam. Ağımdakı dişlərin əksəriyyəti özümünküdür. Bir də... bala, iş bədənin cövhəridir.
- Gözləriniz necə görür, babacan?
- Hələ ki, ağı qaradan seçirəm.

Bu arada Zaman Qocanın nəvəsi Qönçələr də söhbətə qarışdı:

- Babam tez-tez dağlara ova çıxır. Quşu gözündən vurur.
- Lap elə də yox... – deyə qoca istehza ilə qımışdı. - Ancaq babat atıram, tətikdə əlim əsmir.Sərinbulaqda məndən sərrast ovçular çoxdur.

... Bu nurani kişi danışdıqca onun hər cümləsində bir sadəlik, təvazökarlıq duyulurdu:

- Ömrünü uzatmaq istəyən həkimə getməsin. Bizim bu ucqar dağ kəndinə gəlsin...”

Ərdost materialı axıracan oxuyub sinədolusu köks ötürdü.

- Necədir, xoşunuza gəlir? – deyə İskəndər soruşdu.
- Məncə, pis çıxmayıb. Zaman Qocanı qəzetimizin oxucularına tanıtdıra biləcəyik.

İskəndər siqaret yandırdı:

- Səhv-zad tapmadız ki?
- Yoox...
- Ancaq mən tapmışam. Bir yerdə qələt gedib. – O, stuldan qalxaraq Ərdosta yaxınlaşdı. Şəhadət barmağını sərlövhədən aşağı, bir sözün üstünə qoydu. – Baxın... burda! Qocanın cavabında... “- Bu il mənim yüz doxsan yaşım tamam olur”.

Ərdostu isti tər basdı. Qaşları çatıldı. İskəndər səhv etmirdi. Mətbəədə Zaman Qocanın yaşı “düz doxsan” yerinə “yüz doxsan” getmişdi. Ərdost nə fikirləşdisə, cəld qalxıb pencəyini geydi.

- İskəndər, maşının buradadır?
- Xeyr... Piyada gəlmişəm. Neyləmək istəyirdiz ki?
- Tez mətbəə getməliyəm! Çapı dayandırmaq lazımdır!
- Qəzetin bütün tirajı maşından çıxıb, Ərdost xalaoğlu.
- Nə bilirsən?
- Mən bayaq o səhvi tutan kimi yarı yoldan mətbəyə qayıtdım. Dedilər, çapı qurtarmışıq...

Ərdostun tələş keçirdiyini görən İskəndər ona ürək-dirək verdi:

- Bir də ağıllı oxucu o dəqiqə başa düşəcək ki, yüz doxsan yaşında adam olmaz.
- Orası elədir... Ancaq... sən bir işin tərsliyinə bax! Gecə özüm mətbəədə materialların hamısını diqqətlə oxumuşam, düzəlişlər aparmışdım. Di gəl, bu səhvi tuta bilməmişəm! “Yüz doxsan...”
- Qanınızı qaraltmayın, Ərdost xalaoğlu. Bizim qəzetdə belə şeylər tez-tez olur. Siz gəlməmişdən qabaq bir nömrədə “Telli Daşdəmir qızı” əvəzinə “Daşdəmir Telli qızı” getmişdi. Kənan müəllim heç düzəliş vermədi.
- Hər halda bu yaxşı olmadı! Qəzetdə birinci yazım, o da belə...

Ərdost İskəndərin sözündən təskinlik tapmadı. Onu Məxmər xalanın dalınca göndərdi. Redaksiyanı açıdırıb əvvəlcə öz əl yazısını yoxladı. Sonra Kənanın evinə zəng vurdu, məsələni danışdı:

- Baho!.. Biabırçılıq!! – deyə redaktorun səsindəki həyəcanlı ahəng Ərdostu lap təşvişə saldı. – Atamızı yandıracaqlar! Gözləyin orda, bu dəqiqə gəlirəm!

Lakin artıq hər şey gec idi. Gedən nöqsanı düzəltmək mümkün deyildi.

Sərindulaq sakini Zaman Qoca qəzetin oxucularına Yer kürəsinin bəlkə də ən pıranəsər vətəndaşı kimi – yüz doxsan yaşında təqdim olundu...

CÜYÜR ƏHVALATI

Ərdost işdən çıxıb evə getmədi. Xeyli vaxt rayon mərkəzində tək-tənha küçələri gəzdi, təzə tikilən binalara baxdı, bağlara, bağçalara tamaşa etdi. Rastlaşdığı adamlarla söhbətləşdi.

Bu gün o, dostu Teymuru görməyə, onunla dərdləşməyə daxili bir zəruriyyət duyurdu. Ertədən redaksiyada xoşagəlməz danışıqlar olmuşdu. Qəzetdə Zaman Qocanın yaşı ilə əlaqədar düzəliş verib-verməmək barədə ikitirəlik yaranmışdı. Kənan bunun əleyhinə idi. “Yatanları da ayıltmağın nə mənası var!” deyirdi. Ancaq korrektora töhmət verməklə kifayətlənmək istəyirdi. Ərdost isə təkid edirdi: “Hər halda buraxdığımız səhvin arxasında yüz illik bir yalan gizlənir. Sabah redaksiyaya çox yerdən, bəlkə lap başqa şəhərlərdən də zəng vuracaqlar, məktub yazacaqlar. Zaman Qoca ilə maraqlanacaqlar. Hamısına izahat verməli olacağıq. Bundansa, biryolluq nöqsanımızı qəzetdə etiraf etməyimiz yaxşıdır” – deyə redaktorla razılaşırdı. Əməkdaşlardan da üç-dörd nəfəri onun fikrinə tərəfdar çıxırdı.

O biri məsul katibin “xatalı” materialından sonra Kənanın gözü qorxmışdu. Bilirdi ki, qəzetdə gedən səhvdən rayon rəhbərləri duyub düşsələr, Ərdostu yox, yenə onu danlayacaqlar. Bunun üçün hər vasitə ilə məsələni ört-basdır eləməyə çalışırdı.

Mübahisənin uzandığını görən redaktor ayağa qalxdı və qaş-qabağını sallayaraq kabinetindəkilərə eşitdirdi:

- Yaxşı! Gedin işinizdə olun. Mən lazımı yerə zəng vurub məsləhətləşərəm, necə deyərlər, elə də edərik.

Nəzər də Kənanın fikrini təsdiqlədi:

- Əlbəttə. Ən canrahatı yol odur.

Kənanın qərarı Ərdostu əsla açmadı. “Lazımı yer...” O məgər redaksiyanın özü deyildimi?! Ancaq məsələni ağartmaq, bu tezliklə aradakı münasibəti korlamaq istəmədi.

İşdən çıxanda ürəyi yenə rahat olmadı. Redaktorun kabinetinə girib xəbər aldı:

- Zəng elədizmi?
Kənan başını da qaldırmadı.
- Bəli. Düzəliş verməyi məsləhət bilmədilər.
Ərdost aldığı cavabdan narazı halda heç bir söz demədən kabinetini tərk elədi...

İndi gəzindikcə bunları xatırlayır, redaktorun acizliyinə təəssüflənirdi.

Gün batmağa gedirdi. Kölgələr uzanırdı. Evə dönəndə Ərdost istər-istəməz çevrilib Sərinbulağa sarı baxdı. Dolayların qurtaracağında dağ zirvələrindəki kəndin evləri xırda-xırda görünürdü. Bəziləri isə yaşıllıqların içərisində itib-batmışdı. Sanki

Ərdost heç orda olmamışdı, alma bağıını, dişgöynədən bulağı, Zaman Qocanı, Qönçələri görməmişdi. Hamısı yuxu idi, nağıl idi, yavaş-yavaş unudulub gedəcəkdi...

- Bağışlayın... Bircə dəqiqə...
Ərdost səsgələne döndü.
- Buyurun.
Boz makintoş geymiş başı şlyapalı bir gənc cəld addımlarla ona yaxınlaşdı:
- Ərdost Mikayızadə sizsiniz?
- Bəli. Mənəm...
- Əvvəlcə tanış olaq,- deyə şlyapalı oğlan əlini ona uzatdı. – Adım Söhrəbdir. Mən ədəbiyyat müəllimiyəm.
- Çox gözəl.
- Bizim qəzetdə işləməyə gəldiyinizi eşitmişdim. Amma özünüzü tanımırdım. İndi gördüm, bildim ki, o sizsiniz.
- Səhb eləmirsiniz.
- Bilirsiniz... Ara-sıra mən də müxbirlik eləyirəm... Srağagünkü nömrədə Sərinbulaqdakı alma bağından yazdığınızı oxudum. Material xoşuma gəldi, maraqlıdır. Amma bir məsələyə heç cür inana bilmədim.
Ərdost onu qabaqladı:
- Yəqin Zaman Qocanın yaşını deyirsiniz.
- Bəli... Bəli... Yüz doxsan?
- O mənim diqqətsizliyimdən olub.
- Görürsüz... elə mən də o cür düşünürdüm. Çox güman “düz doxsan” getməliydi.
- Elədir...
Şlyapalı cavan əlini qoltuq cibinə salıb dörd bükülü bir qəzet çıxardı.
- Məsələ burasındadır ki, o materialı bizim qonşu rayonda da götürüb çap eləyiblər.
Ərdost qəzeti alıb baxanda onu tər basdı. Nöqsan ayaq açıb qonşu mahala yerimişdi.
- Söhrəb, qardaşım...
- Bəli.
- Olarmı bu qəzet hələlik məndə qalsın?
- Buyurun, nə böyük şeydir ki...

Ərdost qaş qaralanda evə qayıtdı. Qapını açıb içəri girəndə mat qaldı: yazı stolunun üstünə iki iri alma qoyulmuşdu! Tez Qönçələri andı. Ancaq... o bura necə gələ bilirdi. Işıqı yandırılıb stola yaxınlaşdı. Almaların görkəmi də, ətri də Ərdosta tanışdı. İkisi də

bir qıçanın üstündə idi. Şübhəsiz, Sərinbulaqdakı bağdandı. tapırdı...

O, almaları götürdü, gül dəstəsi kimi qoxladıqdan ehtiyatla pəncərənin haşiyəsindəki mıxdan asdı. Və stulda əyləşib gözlərini bu sarı-qırmızı zərif meyvələrə dikdi. Hərəsində bir çöküklük vardı. Elə bil Gönçələrin mərmər yanaqları idi... Gülürdü... Ərdosta təkə alma deyil, təbəssüm də göndərilmişdi. Ancaq bu tərəvətli, ətirli töhfə otağa hansı yollarla, necə varid olmuşdu – bilmirdi.

Ərdost düşünürdü: “Yaxşı ki, həyat belə qəribəliklərdən məhrum deyil. Yoxsa, ürək yeknəsəqlikdən bezikərdi, darıxardı. Elə ətrafdakı mühit üçün bəlkə insanların xislətindəki qüsurlar, çatışmazlıqlar da lazımdır... Onsuz yaşamaq mənasını itirərdi. Davranışında, aqlında, rəftarında, danışığında sərpa nöqsansız adamlar ünsiyyətdən kənar, eybəcər bir varlığa çevrilməzdilərmisi?! Tikansız gül... şiltaqsız uşaq... hicransız məhəbbət... nöqsansız insan... Bu birincilər olmadan hər növ varlıq öz təbii halından çıxardı, sırf müsbətliyilə adamı çiyindirərdi...Demək, həyatda gərəksizliyin labüdlüyü də yaamalıdır...”

Qapının döyülməsi Ərdostu fikirdən ayırdı. Ürəyi ani həyəcanla çırpındı. Belə vaxtlarda o, nədənsə, həmişə Qönçələrin gələcəyinə ümid bəsləyirdi. Təzəliklə bu xam xəyal aqlına hardan girmişdi, bilmirdi.

- Buyurun...

İskəndər damağında siqaret, qucağında bağlama, tüstüdən bir gözünü qıymış vəziyyətdə qapıda göründü.

- Axşamınız xeyir, Ərdost xalaoğlu.

- Ay səni belə xoş gəlmisən... O gətirdiyin nədir?

- Bu... – deyə İskəndər bağlamayı ehmalca stulun üstünə qoydu. – Plovdur. Məxmər xala sizinçün bişirib. Bu da... – O, əlini cibinə salıb kağıza bükülü bir şüşə çıxardı. – Konyakdır. İstərsiz oturub söhbət eləyə-eləyə bala-bala içərik, istəməzsiz... özünüz bilərsiz... Ancaq gərək soyutmayaq.

- Nəyi? Plovu, yoxsa konyakı?

- Elə ikisini də.

Beşcə dəqiqənin içində İskəndər hər şeyi sahmana saldı. Stol üstə qəzet sərdi. Plovu, qarasını boşqablara çəkdi. Konyakı açıb qədəhləri doldurdəfurənin fotosəklini də kitablarının arasından çıxarıb qarşı divardan asmışdı. Birdən-birə elə bil təkliyin daşını atmışdı. Otağa isti nəfəs gəlmişdi.

İndi Ərdost fikir verirdi. İskəndər stol üstə səliqə yaratdıqca oğrun nəzərlərini qızın şəkildən ayırmırdı. Baxırdı və ürəyindən keçəni deməyə utanırdı...

Süfrə hazır oldu.

- Əyləşin, başlayaq!
Ərdost keçib həmişəki yerində oturmaq istəyəndə İskəndər onun qolundan yapışdı:
- Xahiş edirəm, siz o biri stula keçin.
- Nə fərqi var ki.
- Fərqi çoxdur, - deyə "Bala Vahid" klassik fars şeirindən bir beyt söyləyib sonra xırdaladı. - Yəni, mən namaz qılan zahid deyiləm, şərab içən aşiqəm. Harda ki, üzü canana tərəf olsam, orda təsəvvürümdə müqəddəs qiblədir".

Ərdost şəklin önündə oturdu:

- Axı, sən nədən bildin o kimdir?
- Hər halda, mən o qızı bir az sizdən yaxşı tanıyıram... – deyə İskəndər gülə-gülə qədəhini qaldırdı. – Bunları soyutmayaq. İçək, sonra danışarıq...

Ərdostun qulaqları küyüldədi, eşitdiklərinə təəccüb etdi.

"Qəribədir! Bu nə sözdür?! İskəndər Səfurəni hardan tanıya bilər? Mən ki, onun barəsində hələ heç kimə danışmamışam..."

- Sizin sağlığınıza, Ərdost xalaoğlu! Uğurlar olsun! Məni də özünüzə yaxın sanın... Vallah, pis oğlan deyiləm!

İskəndərin qədəhindəki elə bil konyak deyildi, kəhrəba rəngli həb idi: qaldırdığı ilə atdığı bir oldu. Ərdost isə fikirli-fikirli pialəsini dodaqlarına yaxınlaşdırdı...

Süfrədəki plov buğlanırdı. Azacıq yedikdən və adama daha bir qədəh içdikdən sonra İskəndər siqaret yandırıb divardakı şəkllə işarə ilə sözə başladı:

- Yəqin sizin üçün maraqlıdır ki, mən o qızı nə vaxtdan, necə tanıyıram...
- Çox maraqlıdır! Hətta mən təəccübdən hələ özümə gələ bilməmişəm.
- Üç il bundan qabaq atamla Sərinbulaq meşəsinə ova gəlmişdim. – deyə İskəndər şahidi olduğu bir əhvalatı tələsmədən Ərdosta nəql etdi. – Kişi qocalmışdı, axır zamanlar məni də özü ilə aparırdı. Qayıdanbaş yükü ağır olanda kəməyinə yetirdim... Bütün günü meşəni ayaqdan saldıq. Qabağımıza ov çıxmadı. Axşam tərəfi yorğun-arğın geri qayıdırdıq. Mən birdən iki cüyür gördüm. Göl qırağında yanaşı dürüb su içirdilər. Tez atama göstərdim. İşarə ilə başa saldım ki: "mən sağdakına atacağam!" Tüfəngi qaldırıb tuşlayanda kişi qəzəblə üstümə çıxmırdı: "Saxla! Neləyirsən?!" Heç nə anlamadım. "-Bu meşədə onlar bir cüt qalıblar, - dedi. – Olmaya tamam kökünü kəsmək istəyirsən!" Mən bunu hardan biləydim. Sonra atam danışdı ki, hər dəfə ova gedəndə bu

cüyürləri qoşa gəzən görüb. Nə özü onlara güllə atıb, nə də başqalarını qoyub...

Hələlik İskəndərin ov söhbətinin Səfurə ilə heç bir əlaqəsi yox idi. Lakin Ərdost onun sözünü kəsmirdi.

- Axşam meşədən əliboş geri döndük. Alma bağının böyründən keçəndə Zaman Qoca ilə rastlaşdıq. Bizi çay içməyə evinə apardı. Mən Qönçələri birinci dəfə onda gördüm. Atam cüyür əhvalatını orda da danışdı.
- Kökü kəsilib heyvancı hazların, vur-tut ikicəciyi qalıb, dedi. Bir ağsaqqal kimi sənin sözündən çıxmazlar. Meşəyə ova gedənlərə tapşır, o qoşa cüyürə dəyməsinlər...

Sonradan eşitdiyimə görə Qönçələr Sərinbulaqda əli tufənglikimi görübsə deyib: "Meşədə cəmi iki cüyür qalıb. Babam tapşırıb, onlara güllə atmasınlar". Hamı söz verib, heç kəs də vədinə xəyanət etməyib. Qönçələr bu minvalla cüyürləri uzun müddət təhlükədən qoruyub...

Mətləb hələ də Ərdosta aydın deyildi. Əhvalat Səfurə ilə necə əlaqələnəcəkdi, bilmirdi. İskəndər yenə qədəhlərə konyak süzdü, içdilər. Bir siqaret yandırılıb, dərindən sümürdü və sözünə davam etdi:

- O vaxtlar Qönçələri rayon mərkəzindən bir oğlan istəyirdi. Pis ailədən deyildi. Ata-anası gedib qızın razılığını da almışdı. Bu gün-sabah nişan aparacaqdılar... Bunları mənə bizim Sərinbulaqda şofer dostlarım danışdı. Bir səhər həmin oğlan çiyində tufəng Zaman Qocanın evinin qabağında maşından enir. Güman ki, Qönçələri görmək üçün qapını döyüb, kibrit istəyir. Gedəndə qız ona deyir ki: "Meşədə cəmi iki cüyür qalıb. Babam tapşırıb onlara güllə atmasınlar". Oğlan razılaşıb. Qönçələrə bu həftə nişan göndərəcəyini xəbər verib maşına oturur, meşəyə yollanır. Aradan bir neçə saat ötür. Qayıdanbaşı oğlan alma bağının yanından ötəndə qızı görürsə də, əylənir. Qönçələr bundan şübhələnir. Tez yük maşınlarından birinə atılır. Kəsə yolla oğlanın ardınca sürdürür. Qabağını kəsin onu saxlatdırır. Sən demə, Qönçələrin nigarançılığı nahaqdan deyilmiş! Oğlanın mindiyi maşına baxanda qızıl qana boyanmış bir cüyür görür. Əlləri ilə üzünü qapayıb uşaq kimi hönkür-hönkür ağlayır...
- Bəs sonra? – deyə bu arada kövrələn Ərdost dözə bilməyib xəbər aldı.

- Sonra... Qönçələr oğlanın nişanını rədd eləyib... Deyib ki, mən daşürəkli bir adama könül verə bilmərəm.ə İskəndər susdu. Otağa matəm sükutu çökdü. Haçandan-haçana bu sakitliyi yenə onun səsi pozdu:
- Axırınıcı dəfə atam ovdan qayıdanda dedi ki, meşədə o tək qalan cüyürü də ölmüş görüb. Yalqızlıqdan ürəyi partlayıb... Ərdost qəhərlənmişdi.
- Qönçələr oğlanı rədd etməkdə tamam haqlıdır! Məhəbbəti, etibarını sınamaq üçün təkəcə o kifayətdir, - dedi. İskəndərin eyni açıldı. Divardakı fotosəkli göstərərək söhbətini bitirmək istədi:
- İndi inandınızımı mən Qönçələri sizdən yaxşı tanıyıram?.. Doğrudan da Zaman Qocanın nəvəsi sevimli qızıdır. Siz Sərinbulağa tufəngsiz getdiniz, ancaq öz aramızdır, ovunuz uğurlu oldu... Görürəm, divardan asdığınız almalar da elə o bağıdandır... Ərdost alnını ovuşdurdu. Sonra başını qaldırıb qarşısında oturmuş bu açıqürəkli oğlana baxaraq dedi:
- Düzü, o almaları bura kim gətirib hələ mənim üçün qaranlıqdır. Ancaq...

İskəndər onun sözünü kəsdi:

- Almaları da yəqin Qönçələrin bibisi gətirib.
- Bibisi?
- Bəli. Məxmər xala.

Ərdost fikrə getdi. Bu onun üçün təzə xəbərdi.

Açarın biri Məxmər xalada qalırdı.

- Ola bilər, - deyə etiraf etdi. – Ancaq ... o divardakı mənim mərhum nişanlımın, Səfurənin şəkli. Özü də üç il bundan qabaq ölüb... İskəndər fəvrən tutuldu:
- Necə? Qönçələr deyil? Onda... onda sizdən çox-çox üzr istəyirəm, Ərdost xalaoğlu. Bağışlayın... Mən bayaqdan elə bilirdim o...
- Səndə təqsir yoxdur, əzizim...

MƏZƏLİ OĞLAN

Deyib-gülən, şuxluğu, zarafatı xoşlayan Rüstəm şübhəsiz ki, Kənan kimi ağırətəbiətli, qaraqabağ adamın xoşuna gəlməzədi. Elə buba görə də onun yumorlu yazılarına barmaqarası baxırdı. Bir dəfə Nəzərin yanında gileyləndi:

- Düzü. indiyəcə başa düşə bilmirəm ki, bu satira, bu yumor nə üçündür? Bunu kin fikirləşib tapıb! Əşi, qəzetçisən, jurnalistсэн-

nəsən, əgər bir adamən eybini düz-düznəqulu demək istəyirsən, fakt gətir, döşə qabırğasına! Yoxsa oxu atıb, yayı gizlətməyin mənası nədir. Bir budaqda oturub bütün ağacı silkələmək nəyə lazımdır!..

Nəzər də onunla razılaşdı:

- Mən yüz faiz sizinlə şərikəm. Satiraya, yumora aludə olmaq xətəkar adamların işidir. O dəfə Rüstəm balaca bir miniatüründə müdirin qabağında əyilən yaltaqdan yazmışdı, yadınızdadır?
Kənan ah çəkib, çox mənalı tərzdə başını tərpətdi:
- Yaxşı yadımdadır. Onu çap elədim, sonra özüm də peşman oldum.
- Bax... inanın ki, rayonda azı on beş-iyirmi adam bizdən inciyib. O deyir, məni yazmırsınız... Bu deyir, məni yazmırsınız. Bilmirsən, hansına nə cavab verəsən.

Kənan Nəzərin fikrini təsdiqlədi:

- Elədir... Bir neçəsindən də mən qulaqlarımla eşitmişəm, güya Rüstəm oxu sənə atıb.

Nəzər tez cırnadı:

- Yoox... Kənan müəllim. Onu düz demirlər. Mən yaltağam?..

Rüstəm balacaboy, dolusifət, təndürüst bir oğlandı. Enli, çatma qaşları da , iri, işıqlı gözləri də , qalın bıqları da qara idi. Ancaq başı ağarmışdı. Saçlarına vaxtından tez gümüşü zolaqlar düşmüşdü. Bu, Rüstəmi bir qədər yaşlı göstərsə də, ona yaraşlıq verirdi. Müdrək adamlara oxşadırdı.

Dörd il əvvəl Rüstəm də Ərdost kimi universitetdə jurnalistika fakültəsini bitirmişdi. Sonra işləməyə öz doğma rayonuna qayıtmışdı. Hələ Bakıda tələbə olanda mərkəzi qəzetlərdə xırda felyetonlar, yumorlu əhvalatlar yazıb çap etdirirdi. Elə indi də, əsasən, bu sahədə qələm çalırdı. Rüstəm çox hazırcavab idi. Söz üçün məəttəl qalmazdı.

Ərdost, söhbət əsnasında onun bədahətən dediyi atmacalardan xoşuna gələnlərini cib dəftərçəsinə qeyd etmişdi.

“Tənqidçilər ədəbiyyatın milisioneridir”

“Gülməyi bacarmayan adam xəstədir”

“Sabiq piyaniskələr qurdunu öldürmək üçün çayı da ayaq üstə, qədəhlə içərlər.”

“Uşaq doğulanda ona görə ağlayır ki, bilir, bütün müsibətləri qabaqdadır.”

“Nəzər ictimai əsaslar üzrə xəbərçi işləyir.”

“Gül ol, bülbül ol, qəfəsdə olma. It ol, restoranda ol.”

“Kişi arvad üçün şəxsi mülkiyyət deyil.”

“Kənan müəllim ömründə bir dəfə anekdot danışdı, onda da məni ağlamaq tutdu.”

“Oğulun acizi qohum yerdən qız alar.”

“Filankəsin qırxı çıxıb, öz xəbəri yoxdur.”

“Redaktorumuz ətalətin canlı heykəlidir.”

Rüstəm məlumatlı oğlandı. İşdən kənat vaxtını mütaliəsiz keçirməzdi. Satira, yumor aləmində isə çətin ki, gözündən bir şey yayınaydı. Evdə zəngin kitabxanası vardı. Deyən də ki, Rüstəm, yaş keçir, niyə evlənmirsən, cavab verirdi:

- Gəlini hara gətirim? İki otaöümüzə birində anam, atam, mən, o birində də kitablarım. Evlənsəm, gərək ya atamla anamdan ayrılam, ya da kitablarımı satam

Bir kərə Rüstəm Nəzəri yamanca dolamışdı. Onda Ərdost hələ redaksiyaya gəlməmişdi.

Nəzər neçə müddətdi qəzetdə işləyirdi, bir xətt də yazı-pozusu çıxmamışdı. Yalnız redaksiyaya daxil olan məktublara cavab verirdi. Bununla belə həmişə kənar adamların yanında ağızdolusu lovğalanır, özünü çox nüfuzlu qələm sahibi kimi tanıtdırırdı. Rüstəm də onun bu azarını bilirdi. Nəzəri pərt eləməyə məqam axtarırdı. Nəhayət, belə fürsət əlinə düşdü... Nahar fasiləsində redaksiya otaqlarından birinə toplaşmışdılar. Rüstəm nə fikirləşdisə telefonun dəstəyini götürüb Nəzər əyləşən otağa zəng çaldı:

- Əlo!.. Bura iredaksiyadır? – soruşdu. Və izi azdırmaq üçün səsini, ləhcəsini dəyişdi.
- Bəli, - deyə Nəzər o tərəfdən cavab verdi. – Sizə kim gərəkdir, yoldaş?

Uşaqlar söhbətin nə ilə nəticələncəyini maraqla gözləyirdilər.

Rüstəm dedi:

- Mənə iredaksiyadan bir nəfər lazımdır, ağrın canıma, şikayətim var.
- Buyurun, eşidirəm sizi, - deyə Nəzər özünü təqdim etdi. – Sizinlə danışan məsul işçilərdən biridir...
- Axı kimdir, ağrın canıma, adını olmaz bilmək?
- Niyə olmur, Nəzərdir.

Gülməyini güclə boğan Rüstəm yanındakılara göz vurub davam elədi:

- Bura bax, ağrın canıma, olmaya siz, qəzetdə o tez-tez imzası gedən, yaxşı felyetunları, məqalələri çıxan Nəzərsiz?!
- Bəli! Bəli! Mən həmin Nəzərəm...
Rüstəm bu yerdə daha özünü saxlaya bilməyib dedi:
- Yalançının üzünə lənət! Ə, qəzetdə heç sənın imzan gedib?!

Tez dəstəyi yerinə qoydu. Uşaqlar qəh-qəhə çəkib ləzzətlə gülüşdülər...

O gündən sonra Nəzər telefonda çox ehtiyatla danışdı.

Rüstəmsiz yoldaşları üçün redaksiyada işləməyin ləzzəti azaldı. Elə Ərdost da onun söhbətlərindən zövq alırdı. Həm də istedadlı oğlandı.

Uşaqlar deyirdilər, keçmiş məsul katib gedəndən sonra neçə ay qəzetin əsas işlərini Rüstəm aparırmış. İndi Ərdost heyf-silənirdi ki, belə bacarıqlı cavan redaktorluğa layiq olduğu halda, şöbə müdiri işləyir. Barı Rüstəmin yazıb-yaratmasına imkan veriləydi. Təəssüf ki, Kənan bunu da ona çox görmüşdü. Ürəyi sözlə, gülüslə dolu bu baməzə oğlan qol-qanad açmağa şərait tapmamışdı. Yazdıqlarının əksəriyyəti redaktorun qovluğunda yatıb qalırdı.

Lakin Ərdostun redaksiyaya gəlişi Rüstəmin də lehinə olmuşdu. Nisbətən cəsarətlənmişdi. Qəzetin nəfinə təzə fikirlərlə yaşayırdı.

- Məncə, Ərdost müəllim, üzgüçünün qabiliyyətini yoxlamaq üçün ona mütləq dəniz lazımdır. Axı, balaca, dayaz bir hovuzda o neyləyə bilər? Yuxarıdan hoppanar – başı əzilər. Geniş əl-qol atmağa imkanı yox. O tərəf divar, bu tərəf divar... Bizdə də belədir, - deyə bir yol fürsət tapınca o dərini izah etmişdi. – Qəzeti qaldırmaq üçün, yaxşılaşdırmaq üçün təzə bir şey tapırsan – maneyə rast gəlirsən. Arzun qalır ürəyində, həvəsdən düşürsən, kütləşirsən. Bıçaq gərək işləyə, kəsə, doğraya... Yoxsa o, pas atar. Qəzetçi də, jurnalist də belədir.

Ərdost ona təsəlli vermişdi:

- Darıxma. Yavaş-yavaş hər şey yoluna düşəcək. Kənan müəllimi bir az silkələmək lazımdır. Onu da biz etməliyik. Sən, mən, uşaqlar...

Söhbətdən sonra Rüstəm təzə yumorlarından oxumuşdu, Ərdost onları çap etmək üçün alıb makinaçıya vermişdi.

Məzəli oğlanın kefi xeyli açılmışdı.

QÖNÇƏLƏR AĞLAYIRDI

“Yüz doxsan” bağbanla aparılan müsahibənin sədəsi tez bir zamanda çox uzaqlara yayıldı. Ərdostun yazdığı “Sərinbulaq... Alma bağı... Zaman Qoca” materialının dərc olunduğu vaxtdan heç on gün keçməmiş qəzetin ünvanına müxtəlif yerlərdən saysız-hesabsız məktublar, teleqramlar axışıb gəlməyə başladı. Sual, təəccüb, maraq, təbrik dolu rəngbərəng zərflərin ardı-arası kəsilmirdi. Redaksiyada qaynar bir vəziyyət yaranmışdı. Kənan qəzetin törətdiyi bu sensasiyadan özünü itirmişdi. Aləmə səs-küy salan materialın müəllifi təşəkkürəmi, töhmətəmi layiqdi – bilmirdi.

Bu səhər yenə gələn poçtu Təranə gətirib Ərdostun stolunun üstə qaladı.

- Gün-gündən çoxalır ki, azalmır, - dedi. – Mən neçə ildir qəzetdə işləyirəm, belə şey görməmişəm.

Nəzər də qızın ardınca kabinetə girdi. Çəşməyinin arxasından zərflərə baxaraq pıçıldadı:

- Bah atonnan! Bunların hamısına cavab yazmaq lazımdır! Amma o zaman səhv elədik. Gərək qəzetdə isti-isti düzəliş verəydik.

Ərdost dinmədi. Başa düşdü ki, Nəzər özünün yox, Kənanın sözünü deyir. Təranə isə dilini saxlamadı:

- Düzəliş verməyə etiraz edənlərin birincisi elə sən oldun! – deyə onun üstünə bozardı.
- Mən... redaktorun əleyhinə getmək istəmədim. Sonra özünüz gördünüz ki, heç raykomdan da məsləhət bilmədilər.

Telefon zəng çaldı. Ərdost məşğul olduğundan dəstəyi Təranə qaldırdı:

- Bəli... Xeyr, Kənan yoxdur. Bir azdan gələr. Məsul katib? O burdadır... Bircə dəqiqə...

Təranə əli ilə dəstəyin mikrofonunu qapayıb pıçıldadı:

- Raykomdandır... Sizi istəyirlər.

Ərdost dəstəyi qızdan aldı:

- Salam əleyküm... Bəli, Mikayıladadır...

O tərəfdən katibin səsi kabinetdə apaydın eşidilirdi:

- Necəsiniz?
- Yaxşıyam, sağ olun.
- Rayonumuzda darıxmırsız ki?

- Daha yox... Yavaş-yavaş alışırım.
- Nə çətinliyiniz olsa, utanmayın. Birbaş mənə müraciət edin. Eşitdinizmi?
- Bəli.

Katib mətləbə keçdi:

- Sərinbulaqdan yazdığınız materialı mən oxumuşdum. Xoşuma gəlmişdi. Yaşla əlaqədar buraxdığınız səhvi də tutmuşdum. Gözləyirdim ki, növbəti nömrədə düzəliş verərsiniz. Ancaq bunu görmədim. İndi raykoma başqa-başqa yerlərdən neçə məktub göndərilib. Zaman Qoca ilə maraqlanırlar. Bəziləri də Sərinbulağa gəlməyə bizdən razılıq istəyir. Şübhəsiz, bu marağa səbəb birinci qocanın yaşıdır.
- Bəli. Redaksiyamıza da o məktublardan çox gəlir.
- Görürsünüzmü, vaxtında düzəliş versəydiniz, axırı belə olmazdı. Hər şey aydın oldu. Sən demə, o zaman Kənan raykomdan heç bir sərəncam almayıbmış...
- İndi də yəqin o barədə düşünmək çox gecdir. Elə deyilmi? – deyər Ərdost katibin fikrini öyrənmək istədi.
- Gec də olsa, düzəliş verilməlidir.

Telefon söhbəti bitincə Nəzər rahatlıqla nəfəs aldı.

- Yaxşı qurtardıq! Məsələni böyüdə bilərdilər.

Təranə altdan-yuxarı çəpəki ona baxıb istehza ilə gözlərini süzdü:

- Bunun sənə nə isti-soyuğu? – deyib otağı tərk etdi. Ərdost ilk günlərdən duymuşdu: redaksiyada Nəzəri sevmirdilər. Başqaları bunu gizlədirdi. Təranə isə ürəyindəkiləri onun üzünə deməkdən çəkinmirdi:
 “Gövdənin yekəliyinə baxma, için boşdur.”
 “Redaktorun qabağında ikiqat əyilirsən.”
 “Mən sənə yerində olsam, burda üzüdanlaqlı işləməkdənsə, gedib yük daşıyaram...”

Nəzər, qızın bu acı, tənəli sözlərini qulaqardına vururdu. Özünü elə göstərirdi ki, guya Təranə zarafat eləyir.

İndi redaktorun gəldiyini gören Nəzər telefon söhbətini ona çatdırmaq üçün tez çıxdı və qonşu kabinetə keçərək ardınca qapını örtüdü.

Beşcə dəqiqə keçməmiş Kənan Ərdostu çağırırdı.

... Qəzetin növbəti nömrəsində “müəllifin diqqətsizliyi üzündən” “Sərinbulaq... Alma bağı...Zaman Qoca” materialında gedən səhvə düzəliş verildi. Bağbanın dediyi: “Bu il mənim yüz doxsan yaşım

tamam olur” cümləsinin “Bu il mənim düz doxsan yaşım tamam olur” kimi qəbul edilməsi oxuculara bildirildi...

Ancaq daldan atılan bu daş heç topuqlara da dəymədi. Sərinbulaqda yaşayan piranəsər Qocanın müxbirlə müsahibədəki sözləri dildən-dilə düşmüşdü, eldən-elə keçmişdi, qəzetdən-qəzetlərə köçmüşdü... Uzaq-uzaq sərhədlər adlayaraq aləmə yayılmışdı.

İndi redaksiyaya Ukraynadan, Uzaq Sibirdən, Özbəkistandan, Belorusiyadan, Pribaltika ölkələrindən, Əfqanıstandan, İrandan, Türkiyədən, hətta... Madaqaskar adalarından da məktublar axışıb gəlirdi. Sözün qanadı var, demişlər. Günlər ötdükcə Sərinbulağı görmək istəyənlərin, oranın şəfalı suyundan içib, gözəl ab-havasında Zaman Qoca kimi yüz doxsan il gümrah yaşamaq arzusunda olanların sayı-hesabı yox idi...

***

İş vaxtı redaksiyada cavab yazmağı çatdıra bilmədiklərindən, qalan məktubları Ərdost evə gətirmişdi. Axşamdan azı əlli-altmış zərfi açıb oxumuşdu. Məktublارın, teleqramların məzmunu zahirən bir-birinə oxşamasa da, hamısında mümkün qədər çox yaşamaq həsrətilə ürəklərin gizli çırpıntıları duyulurdu:

“... Planetimizin ağsaqqalı Zaman Qocanın həyat tərzi barədə mənə əlavə material göndərmənizi xahiş edirəm...

Saratov...

Prof. *Nikolay Artyomoviç Sorokin*”

“... Mən təzə doğulan oğlumun çox yaşaması üçün adını Zaman Qoca qoydum...

Estoniya...

7 nömrəli doğum evi. *Dina Ərika*”

“... Əziz Zaman babamız! Əvvəla bizim oktyabryat salamımızı qəbul edin. Biz birinci “A” sinfində iyirmi yeddi şagird oxuyuruq. Yaxası qırmızı ulduzlu oktyabryatlarıq. Bizim hamımızın birlikdə yüz doxsan yaşımız var. Onun üçün biz söz veririk ki, dərslərimizdən dörd və beş qiymət alacağıq. Biz şəklinizi qəzetdən kəsib qırmızı guşədə divardan asmışıq. Biz sizə xoşbəxt həyat və cansağlığı arzu edirik.

Moldaviya...

199 nömrəli məktəbin 1-ci sinif şagirdləri”

“Azərbaycan, Sərindulaq kəndi. Zaman Qocaya.

Zəmanəmizin yüz doxsan yaşlı ağsaqqalına salam!

120 yaşlı *Tursun əkə*”

“Zaman Qocayeviç!

Qəbul etsəniz, mən bu il iyul ayında son dərəcə təmizkar və ağıllı itim Rekslə (ərim yoxdur) qonağınız olaram. Əgər xoşunuza gəlsəm, məni qızlığa götürməyinizə indidən razılığımı verirəm.

Cavabınızı səbirsizliklə gözləyirəm.

Kiyev...

Fərdi pensiyaçı *Marqarita Fokina*”

“Hörmətli redaksiya!

Zaman Qocanın içdiyi Sərinbulaq suyundan on litr, yetişdirdiyi almalardan beş kilo aşağıdakı ünvana göndərmənizi rica edirəm. Bütün xərcləri öz boynuma götürürəm...

Ermənistan...

Aşot Ambarsumyan”

“... Neçə illərdir ki, mən və arvadım İsanə dincəlməyə Kislovodskə gedirdik. Bu il isə istirahət eləməyə mütləq sizin Sərinbulağa gələcəyik. Bizə yayın hansı ayında orada olmağı məsləhət görürsünüz? Paltə gətirməyə ehtiyac varmı? İkinci mərtəbədə, pəncərələri günçixana açılan bir otağı neçəyə kirayə tutmaq olar?..

Odessa...

İsanə və Abram Qleyñşteynlər”

Əcnəbi dillərdə olan məktubları Ərdost oxuya bilmədiyindən onları hələlik bir kənara qoyurdu. Yazdığım cavabların hamısında üzrxahlıqla qeyd edirdi ki, Zaman Qocanın yaşı səhvən doxsan yerinə yüz doxsan getmişdir.

Axşamdan xeyli keçmişdi. Ərdost küçədən hənirti eşitdi. Qarşı pəncərənin tül pərdəsini çəkib bayıra baxdı. Səkiyə, ağacların üstünə ayın nuru düşmüşdü. Gediş-gəliş yox idi. Xırda-xırda çiləyən yağışdan asfalt yoldakı gölməçələr titrəyirdi. Damcılar Məxmər xalanın silib-təmizlədiyi pəncərə şüşələrinə naxışlar salırdı... damcılar naxışları pozurdu... damcılar yenə təzə naxışlar

rəsm edirdi. Ərdost pərdəni salıb yerində əyləşdi, məktublara qapandı. Lakin üçcə dəqiqə keçməmiş bayırdan gələn hənirti bir daha təkrar olundu. Bu dəfə o, başını qaldıranda ... pəncərənin şüşəsində dumanlı bir kölgə gəzdi. Kimsə onu pusurdu. Çöldəki adam bədənini divarın dalında gizlətməmişdi. Təkcə çiyini və qaranlıqda tanınmayan sifətinin silueti görünürdü. Ərdost dikəlib ehtiyatla pərdəni araladı. Otaqdakı stolüstü lampanın ziyasında kölgə nisbətən aydınlaşdı. İçəri iki işıqlı göz baxdı... və onlar yavaş-yavaş qıyıldı... Sonra şüşədəki naxışların arxasından gülümsəyən dodaqlar, çöküklənən yanaqlar sezildi. Ərdostun ürəyi sevinc qarışıq bir nigarançılıqla döyündü. Tez pəncəyi çiyinə atıb bayıra cumdu. Küçə qarısında bayaqkı təbəssümü hələ də çöhrəsindən çəkilməmiş Qönçələrlə qarşılaşdı. Bu vaxtsız, nahaqat gəlişin fərqi varmıyan Ərdost özünü şaşırtdığından nə edəcəyini bilmədi. Şadlığındanmı, həyəcanındanmı, sövqi-təbiilə az qala qollarını açıb qızı qucaqlamaq istədi.

- Qönçələr?! Səndən nə əcəb?!
Qız gülərək boynunu çiyinə əydi:
- Gəlmişəm də...
- Belə gec?! Yağışda?!.. Xeyirdimi?
Qönçələr, qaranlıqda geniş açılmış işıqlı gözlərini mat-mat ona dikdi.
- Narahat olmayın... bir şey yoxdur. Babama çoxlu məktublar yazıblar, onları gətirmişəm. Həm də anam üçün, atam üçün darıxmışdım. Gəldim, onlara baş çəkdim.

Ərdost arxayınlaşdı. Evə gedə-gedə qız izah elədi:

- Mən rayona dünən axşamçağı, heç hava qaralmamışdan çatmışdım. Məktubları Məxmər bibimlə göndərəcəkdim. Oturub gözlədim... gözlədim, o gəlmədi. Sonra öyrəndim ki, qonşu kənddə toydadır. Gedim anamgilə baş çəkdim. Ordan da gec qayıtdım. Onunçün indi özüm gətirməli oldum. Axı, sabah Sərinbulağa səhər sübhdən qayıdacağam. Onda siz yatmış olarsız.

İçəri girəndə Ərdost təkədən-dırnağa qızı fərəhlə süzdü. Qırmızı boğazlı çəkmələri, sarı dəri plaşı islanmışdı. Saçlarına, kirpiklərinə sanki xırda mirvari dənələri düzölmüşdü: yağış zərrələri par-par parıldayırdı.

Qızın elə ayaqüstü sözünü deyib getmək istədiyini duyan Ərdost ərkyanalıqla ona təklif etdi:

- Əvvəl bir plaşını soyun, əyləş görək nə var, nə yox...

- Zaman babam sizə çoxlu salamlar göndərdi. Qəzetdə yazdığınızı ona oxudum, - deyə Qönçələr əlindəki çantanı bir kənara qoydu. Plaşını çıxaranda gözü pəncərənin böyründən asılmış almalara sataşdı. – Bəs onları niyə yeməmişiz?.. Yenə gətirəcəkdiniz sizə, amma maşının şoferi tələsirdi. Onu yubadıb başa gedə bilmədim...

Qönçələr oturdu. Alnına yapışmış yaş tellərini arxaya sığalladı.

- Özünüz necəsiniz?
- Lap yaxşı. Bəs sən?
- Mən incimişəm sizdən.
- Niyə?!
- Qəzetdə babamı niyə elə qocaltmışız? – deyə qız şıltaqlıqla dilləndi və cavab gözləmədən çatasını götürüb açdı. Ordan bir dəstə teleqram və zərf çıxardı. – Görürsünüz? Bunların hamısını babama yazıblar. Elə bilirlər, onun doğrudan eylə yaşı var. Ancaq özü heç incimir. Deyir, eybi yoxdur, bir balaca səhv olub... Şəkli lap qəşəng çıxıb qəzetdə. Çox sağ olun ki, bizi də unutmamışız. Axırda yalanbaştan adımızı çəkmisiz. Guya alma yığa-yığa qəşəng oxuyuruq... səsimiz Sərinbulaq meşələrinə yayılır. Ha... ha... ha!..

Qızın gətirdiyi teleqramları, məktubları Ərdost gözdən keçirdi.

- Bu stolumun üstündəkilər də hamısı Zaman Qocaya aiddir, - dedi, - hələ redaksiyada nə qədərdir...

Sonra o, yaşla əlaqədar əhvalatı ötəri qıza nəql elədi.

Qönçələr eşitdiyi xəbərədən təşvişə düşdü:

- Buna görə sizi işdən çıxarmazlar ki?! – deyə nigarançılıqla xəbər aldı.

Ərdost onu sakitləşdirdi. Qalxıb çay gətirməyə mətbəxə keçdi.

Otaqda tənha qalan qız evə diqqətlə göz gəzdirdi. Hər yanda bir təmizlik, səliqə vardı. Ürəyində bibisinə təşəkkür elədi. Divardakı fotosəkli görəndə qızı heyrət bürüdü. Gözlərinə inana bilmədi. Bu onunmu şəkli idi?! Qəribədir!.. Qönçələr heç nə anlamırdı. Boylanıb fotoya bir az da yaxından diqqət yetirdi. Yox, onun belə güllü paltarını olmamışdı. Oxşayırdı, ancaq başqası idi. “Bəs bu kimdir?! – düşündü. – Olmaya nişanlısıdır!..” Qönçələr tutuldu. Bayaqqı şən sifətinə fəvvrən məyus bir ifadə çökdü. Gözlərindəki qığılcım dərhal söndü. Özü də anlamadı, bu pərtliyə səbəb nə idi. Qızın şəkli divardan elə bil rişxəndlə ona gülürdü: “Bəs sən kimsən? Ərdostun evinə nə üçün gəlmisən? Məktubları, teleqramları elə sürücüylə ona

çatdıra bilməzdinmi?.. Yaxud evdə tapşırsaydın, səhər Məxmər xala redaksiyaya aparmazdımı?.. Sənin Sərinbulaqdan bura gəlişinə necə haqq qazandırmaq olar? Yox... Yəqin ki, Ərdosta münasibətin başqadır, ürəyində ona gizli bir məhəbbət oyanıb...”

Ərdost çay gətirəndə Qönçələr məyusluğunuyandırmağa çalışdı.

- Gərək bağışlayasan, mən sənin kimi dəmləyə bilmirəm. – deyə, o armudu stəkanlardan birini qızın, o birisini də özünün qabağına qoydu. Sonra stol üstdəki qəndqabını ortaya çəkdi. – Ancaq sənin nanəli çayının dadı damağımdan getməyib. Qönçələr gülmək istədi, bacarmadı, dinmək istədi – söz tapmadı. Axı, indi başqa cür danışmaq lazımdı. O, gözlərini yerə diksə də, divardakı şəklin qıyğacı, sərt baxışlarını hələ də sifətində hiss edirdi.
- İç çayını, Qönçələr. Soyuqdan gəlmisən.
- Yox... İstəmirəm,.. – deyə qız güclə eşidiləcək bir tərzdə xəstə kimi zarıdı. – Gecdir... gedirəm... Ərdost ondakı dəyişikliyi sezincə heyrətləndi:
- Sənə nə oldu birdən-birə?!

Qönçələr ehmalca dikəldi.

- Heç... Elə gəlmişdim... Gedirəm... Daha mən... Sözüünü sona yetirə bilmədi və qəfildən hönkürərək ağlamağa başladı, ikiəlli sifətini qapayıb üzünü divara çevirdi.
- Daha sən nə?! – deyə Ərdost həyəcanlandı. Qız plaşını götürəndə qeyri-ixtiyari bir də divardakı şəkli süzdü və baxışlarındakı şikayətli ifadəni açıq-aşkar büruzə verdi. Tələsik geyindi, çantasını qapıb getməyə hazırlaşdı. Ərdost ehtiyatla Qönçələrin çiyinlərindən yapışdı, onu saxladı.
- Xahiş edirəm... Bir dəqiqə... Qullaq as... Mən səni başa düşdüm, - o, əlləri əsə-əsə şəkli mıxdan çıxarıb Qönçələrin qarşısında tutdu. – Bu... bir vaxt mənim dünyalar qədər sevdiyim qız idi...
- Bəs indi? Ərdost içindən sızıldadı:
- Sonra sənə hər şeyi danışaram. İndi o yoxdur...

Ağlar bir səslə deyilən bu cavab Qönçələri təzədən ayrı cür kövrəltdi. İçin-için hıçqırdı və pişik balası kimi oğlanın köksünə qısılmaqdan təsəlli tapdı.

Bu dəfə lap yaxından, diqqətlə şəklə nəzər yetirəndə Qönçələr elə bil aynaya baxırdı. Orda öz əksini görürdü...

İKİNCİ MƏKTUB

Əzizim Timurçin!

Salamlar...

Məktubunu aldım. Anama tez-tez baş çəkdiyini üçün çox sağ ol. Minnətdaram. Bir neçə yol mən də telefonla evimizlə danışmışam. Ancaq bunu səninlə həmişə edə bilmirəm. Redaksiyadan zəng vuranda başqalarının yanında hər şeyi ürəkəçiqliyi ilə demək olmur. Evimdə isə telefon yoxdur. Elə bir növ bu yaxşıdır... Sakitlik də rahatlıqdır.

Teymurcan, son günlər səni görməyə daha artıq zəruriyyət hiss edirəm. Ürək dolu olanda adam sirdaş axtarır.

İndi bu məktubu yazdıqca mənə elə gəlir ki, qarşımdakı ağ kağız aramızda yoldur. Kəlmələr, cümlələr baş-başa düzülür, addım-addım irəliləyirəm, sənə yaxınlaşıram. Nahaqdan deməyiblər, namə vüsəlin yarisidir. Bir azdan məktubu aparıb poçt qutusunda salandan sonra geri dönəndə sənini görüşündən qayıdacağam. Ürəyim boşalacaq, yüngülləşəcəyəm. Söz də insana bir yüküdür, dostum.

Maraqlanırsan, burda iqlim necədir. İstidirmi, soyuqdurmu? Düzü, mən indiki halımda bu adi suala cavab verməkdə çətinlik çəkirəm. Bilmirəm necə izah edim. Teymur, əzizim, neçə gündür mən ilin çox qəribə fəslində yaşayıram. Bu nə yaydır, nə yazdır, nə payızdır, nə də qış. Ömrümdə daha heç zaman təkrar olunmayacaq bir mövsümdür. İlin, təqvimdən kənar beşinci fəslidir!

Əslində ağaclar çılpəqdır, dağlara qar yağıb. Hər yan ağappaqdır. Bağçalarda güllər, çiçəklər çoxdan solub. Ancaq mənimçün gözəl bahardır. Gözümdə ağaclar yamyaşıldır. Bağçalarda təzə-tər güllər, çiçəklər açıb...

Dostum, sənə, bəlkə də məndən heç gözləmədiyini bir məsələni açmaq istəyirəm. Yadındadırmı, keçən məktubda yazdığım sözlər: "... Dağ kəndində, o sehrli məkanda gördüyüm qızı adı Qönçələrdir, özü Səfurə..." Şübhəsiz, bu mü bilirdim ki, ürək yalnız bir dəfə sevməyə qadırdır. Ancaq, görünür, həqiqətdə belə deyilmiş... həyat başqa şeydir! Yox, əgər yanılırsansa, onda mən ayrısını deyil, yenə Səfurəni təzədən sevməyə başlamışam. O vaxt Sərinbulaqda adı Qönçələr qəflətən qarşıma çıxanda özümü itirməsəydim, əllərimi göyə qaldırıb

irəli-geri qaça-qaça səsim gəldikcə “Evrika” deyə çığırardım. Ancaq o halda deyildim. Sarsılmışdım...

Qönçələri təsvir etmirəm, ona görə ki Səfurəni görmüsən. Bu dəfə bizə gedəndə anama, bacılarıma gözaydınlığı ver. Denən, Ərdost Bakıda itirdiyi Nar çiçəyini Sərinbulaq dağlarında tapıb. Qoy onlar da sevinsinlər. Daha xiffət eləməsinlər. Teymur, mən bəxtə, taleyə, qismətə inanan adam deyiləm. Bunlar əfsanə söhbətləridir. Lakin bəzən həyatda qarşılaşdığın təsadüflərə biganə qala bilmirsən. Qönçələrlə də belə oldu...

Hərdən fikirləşirəm: ürəyin nə böyük hökmü varmış! O, insanın fikrinə də, ağına da, hətta iradəsinə də qalib gəlir. Sən dilsiz-ağızsız, yumruq boyda bir varlığın qüdrətinə bax! Onun qarşısında hər şey acizdir. Mən yatsaydım, yuxuma da girməzdi ki, Səfurədən sonra başqasına belə səxavətlə könül verəcəyəm. Eh... Ürək!.. Ürək!.. Qönçələri mən gördüm, o sevdi.

Dostum! İndiyə qədər səndən gizli sirrim olmayıb. Hələ ibtidai məktəbdə oxuduğumuz vaxtlardan bu anadək məni özün kimi tanımısan. Ona görə Qönçələr əhvalatını da birinci sənə açıram...

Dünən nədənsə yaman həyəcanlı idim. Axşamdan yerimdə uzanıb qarmaqarışıq fikirlər içində çox çırpındım. Qəlbimdə sevinc də vardı, kədər də. Qönçələri tapdığımından yaranan fərəhlə Səfurəni itirdiyimdən doğan qüssə bir-birinə qarışmışdı. Heç göz yaşı axıda-axıda gülən uşaq görmüsənmi? Bax, eynən vəziyyətim eləydi.

Gecə haçan yuxuya getmişəm, bilmirəm. Ancaq tez-tez özüm də səsimə diksinib oyanırdım. Üstümdəki yorğan qızmar dəmir kimi bədənimə yandırırdı. Tər-su içində idim. Boğulurdum... zarıyırdım... (Anamın gözlərindən iraq!)

Teymur, yuxuda gördüm ki... Qönçələr nə üçünsə məndən üz döndərib. Otağımda hirsli-hirsli plaşını geyinir, getməyə hazırlaşır.

Deyir: - Dünya da dağılsa, mən bir daha bura ayaq basmaram!..

Deyirəm: - Bəs xəstələnsəm necə, üztümə gəlməyəcəksən?

Deyir: - Yox!.. Heç nahaqdan yolumu gözləmə. Məni birdəfəlik unut!

Deyirəm: - Bəlkə ağıq vəziyyətdə oldum, barı onda ürəyinə insaf düşəcəkmimi?..

Deyir: - Bir də təkəcə ölüm ayağında gələrəm!

Qapını çırpıb çıxır... Mən tez ardınca qaçıram. “Qönçələr!.. Qönçələr!..” çığıra-çığıra dəli kimi qaranlıq küçələrə hay salıram. Onu görmürəm... Tək qalırım.

Elə dönüb aynaya baxanda məni dəhşət bürüyür. Ay aman! Qara saçlarım ağappaq ağarıb!.. Elə qocalmışam ki, özüm-özümü tanımıram. Üzüqoylu yatağa sərilib itən gəncliyim üçün ağlayıram.

Sonra beləcə günlər ötür... Qönçələrdən xəbər çıxmır. Qızın axırncı sözləri hey qulaqlarımda səslənir: “Bir də təkcə ölüm ayağında gələrəm...”

Xəstələnmək istəyirəm, bacarmıram – dərd, azar məndən qaçır... Dağlara qalxıb uçurulardan dərələrə atılıram - əzilmirəm... Ölüm arzulayıram, bədbəxtlikdən əcəl imdadıma çatmır. Ətrafda naxoşlayanlara, həyatdan köçənlərə ürəkdən elə həsəd aparıram ki... Onlara paxıllığım tutur. Fikirləşirəm, ayrı çarəm yoxdur. Qönçələri bir də görməyim üçün mütləq ölüm yatağına düşməliyəm. O fəlakət gəlsə, mən eyni zamanda iki səadətə qovuşacağam. Əvvəl bu dünyada... sonra o dünyada...

Mən heç belə bilməzdim. Sən demə, ölüm də insana xoşbəxtlik gətirəmiş!..

Teymur! Yuxuda görürəm ki, arzuma çatmışam. Ağır xəstəyəm, yorğan-döşəkdə qızdırma içərisində çapalaya-çapalaya şadlanıram. Həsərlə Qönçələrin yolunu gözləyirəm... Birdən qapı açılır, o peyda olur. İçəri girmədən, elə astanadan xəbər alır:

- Vəziyyətiniz necədir?

Sevincək cavab verirəm:

- Lap yaxşıyam, Qönçələr. Bu saat ölüm ayağındayam. Xahiş edirəm, əhdini pozma, yaxın gəl... Doyunca gözlərinə baxım...

O, asta addımlarla xəyal kimi sakitcə irəliləyir. Keçib çarpayımın baş tərəfində onun üçün qabaqcadan hazırladığım stulda oturur. Yerimdə çevrilirəm. Nəzərlərim sifətinə sancılır. Görürəm, Qönçələr o qədər gözəlləşib ki, insandan çox bir mələikəyə bənzəyir.

Soruşur: - Mənə niyə belə diqqətlə baxırsan?

Deyirəm: - Füsunkarsan, onunçun...Təbiət səni yaradanda həyatda mövcud olan yeddi rəngdən altısını əsirgəməyib. Ancaq bircəciyini sənə qıymayıb. Saçların qara... gözlərin göy... dodaqların al-qırmızı...

Sözümü kəsib xəbər alır:

- Bəs təbiətin mənşən əsirgədiyi o bir rəng hansıdır?
Deyirəm: - O, sarı rəngdir, Qönçələr. Hüsnünə yaraşmazdı. O, mənə qismət olub. Bax, çöhrəmdədir. Ölüm rəngi!.. Özümlə aparıram o dünyaya...

Bu arada qız üstümə atılıb çığırdı... Mən yuxudan oyandım... Otaq qaranlıq idi. Sonra səhərə kimi yata bilmədim. Qalxıb sənə bu məktubu yazmağa başladım...

Dostum, yəqin ki, halımı təsəvvür edirsən. Mən vəziyyətdə sən olsaydın ayrı cür hərəkət edə bilərdinmi? Qönçələri necə sevməzdin?!

Düzdür, mən hələ cavanam, təcrübəsizəm, bəlkə də səhvim var! Ancaq bu yaşacan həyatda insanları, əsasən iki cür görmüşəm. Birinci qisim qapalı adamlardır. Onlar başqalarından kənar gəzər, sirrini gizlədər, məhəbbətlərini, nifrətlərini büruzə verməkdən çəkinərlər. Belələrini öyrənmək, tanımaq, sevmək də çətinidir.

İkinci qisim isə sadə, ürəyiaçıq, qəlbindən keçən yaxşını, pisi gizlətmədən deyən, gülən, ilk baxışda necə görmüşdünsə axıracan elə dəyişməz qalanlardır. Onlar hiylə, yalan bilməzlər. Özləri etibarlı olduqları üçün yaxınlaşdıqları adamlara da inanarlar, etimad göstərirlər. Həm də az vaxtda tanınarlar, sevilirlər...

Teymurcan, Qönçələr belələrindəndir. Aydın, işıqlı gözləri təmiz ürəyinin aynasıdır.

Nə isə... İnsan dilinə tərcümə edilməz elə hisslər var ki, mən onları sözlə anlatmaqda acizəm.

Qəzetdə gedən ilk yazım "Sərinbulaq... Alma bağı... Zaman Qoca" barədə sənə telefonla hər şeyi demişdim. Uzaq-uzaq yerlərdən axışıb gələn məktubların, teleqramların ardı-arası hələ də kəsilmir. Axırı nə olacaq, nə ilə qurtaracaq, bilmirəm, bilmirəm, bilmirəm... Ancaq bu barədə evimizdə söz açma, nigaran qalarlar.

Yanvarda Bakıya gəlmək istəyirəm. Onda sizinlə üz-üzə oturub dərdləşərik. Gülə-gülə ayrılmaq üçün Rüstəmin təzə yumorlarından ikisini sənə göndərirəm

***

- Sən haqqına danışmırsan! Nurcahan paxıl adam deyil. O, heç vaxt səni təqlid eləməz, - deyə kişi qonşunun tərəfini saxlayanda, arvadı od götürdü:

- Nurcahan paxıldır, lap yekəsindən! Özü də addımbaşı meymun kimi məni təqlid eləyir!

- Axı neyləyir?

Arvad bu sualı eşidəndə gözlərini yumub ağzını açdı:

- Daha budan artıq neyləyəcək?! Mən ərə getdim... Üstümdən bir ay keçməmiş o da acığıma ərə getdi. Gördü ki, mənim ilkim əkiz oldu, o əndamı yanmış da bilmirəm nə hoqqa çıxartdı, əkiz doğdu...

***

Əvvəllər dönə-dönə ərdə olmuş Balacaxanım bir gün keçmiş qonşusu ilə rastlaşanda ona indiki vəziyyətdən öz razılığını bildirdi:

- Bu sonuncu qəssab ərim çox qiyamət adamdır. Məni böyrək kimi yağ içində bəsləyir. Gecə-gündüz başıma fırlanır. Dərzi paltarımın birini tikib qurtarmamış ikincisini sifariş verir.
Keçmiş qonşusu Balacaxanımı diqqətlə dinləyib axırda dedi:
  - Onda sən çalış bundan sonra həmişə qəssaba get.

***

Az da olsa güldünmü?

Hələlik, əziz dostum. Bununla kifayətlənirəm. Salamət qal.

Qardaşın Ərdost

ŞAD XƏBƏR

Sentyabr... Oktyabr... Noyabr... Dekabr...

Ərdostun redaksiyada işlədiyi dörd ay idi. Bu müddət ərzində o az iş görməmişdi. Qəzetin siması xeyli dəyişmişdi. Əməkdaşlara, çətinliklə də olsa, rayon təsərrüfatının müxtəlif sahələrindən materiallar yazdırır, onları səylə redaktə edib maraqlı sərlövhələrlə oxuculara çatdırırdı.

Kənanın işi yüngülləşsə də, Ərdostdan razı deyildi. Hərdən yeri düşəndə gileylənərək deyirdi: "Bu da o biri məsul katib kimi axırı başımıza bir əngəl açmasa yaxşıdır". Ancaq çox vaxt susmağa məcbur olurdu.

Son zamanlar rayon partiya komitəsində tez-tez Ərdostun tərifini eşidirdi: "Cəsarətli oğlandır". "Savadlı jurnalistdir", "Qəzet yaxşılaşıb"...

Bu tənəli sözlər Kənana yaman toxunurdu. İçəridən kəsilə-kəsilə qalırdı. Hətta bir yol özünü saxlaya bilməyib dili-dodağı əsə-əsə cavab vermişdi:

- Redaktorsuz, yüz Ərdost da gəlsə, qəzeti çıxarmaq olmaz! Bundan qabaq xoruz banlamırdı, səhər açılmırdı...
İşin əvvəlindən axırına kimi kabinetində mıxlanıb oturan Kənan gah çay dəmləyib içər, gah telefonla tanışlarına zəng vurub kef-əhval tutar, gah da növbəti nömrənin materiallarını oxuyardı. Həmişə də ütüsü pozulmuş kostyumda, çirkətab köynəkdə olar, yaxasına, qiyafəsinə uyuşmayan zövqsüz bir qalstuk taxardı.

Altmış yaşlı bu mötədil kişi köhnə dünyanın adamlarını xatırladırdı. Kənan otuzuncu illərdə olduğu kimi yenə kvadrat biğ saxlayır, peysərini, sər xətlərini yuxarıyaqədək lüt-üryan qırxdırırdı. Pırpızlaşmış çal kəkilini alnının ortasından yuxarı dikəldirdi. Hətta metal sağanaqlı dəyirmi gözlüyü də qədimdən qalma idi. Sürüşüb donqar burnunun ucuna enərdi. Rüstəm demişdi ki, müasirlərimiz iyirmi birinci əsrə qədəm qoyanda Kənan müəllim yavaş-yavaş iyirminci əsrin astanasına yaxınlaşacaq.

Ancaq bütün bunlara baxmayaraq uşaqlar hörmətini saxlayır, qəzetin çıxmasında əllərindən gələn köməyi ondan əsirgəməzdilər.

Redaksiyadakı “son xəbərləri” Kənan Nəzərin vasitəsilə öyrənirdi. Fərsət tapınca ikilikdə pıçıldayırdılar:

- Dünən Ərdost Rüstəmi çağırıb deyirdi ki, sən satira qələmini gücləndirməlisən. Çalış tənqidi yazılarını konkret ünvanı olsun. Qorxma, deyirdi, mən arxanda durmuşam.
- Sonra... sonra...
- Rüstəm də basıb-kəsirdi: “Tənqid eləməli çox şey var, Ərdost müəllim. Ancaq bizi redaktor əvvəldən qorxaq öyrədibdir. Yoxsa mən də sizin kimi heç kəsdən çəkinən deyiləm”.
- Pah atonnan! Lap elə belə deyirdi?
- Bıy, eyib şeydir ki, mənə inanmırsız?.. Bu gün də eşidirəm, Ərdost İskəndərə tapşırıq verir xatirə yazsın...
- Hansı İskəndərə?
- Bizim şoferə.
- Nə xatirə?
- Səməd Vurğub haqqında.
- Ay onu başı üçün! Ölmüşdü Kənan! Elə bircə o qalmışdı ki, indi də qəzetdə öz şoferimizin imzasını verək! Yoox!.. Bu Ərdost dinc adama oxşamır. Mənə badalaq gəlmək istəyir. Deyəsən, axırı çomağın o biri başını çevirməli olacağam...

Hər dəfə Kənan özündən çıxıb, çuğullanan adamı yanına çağırtdırmaq üçün barmağını zəngin düyməsinə uzadanda Nəzər qoyummazdı:

- İndi ağartmaq lazım deyil, gələr, məndən bilər...

Redaktorun kabinetindən çıxan Nəzər Ərdostun otağına giribə dəqiqə buğələmun kimi dəyişərdi. Əllərini bir-birinə sürtə-sürtə deyərdi:

- Dünən siz Rüstəmə çox ağıllı məsləhət verdiniz. Mənim xoşuma gəldi. Doğrudan da qəzetimizdə tənqidi satiranı gücləndirmək lazımdır. Axı nədən qorxuruq ey...

Yaxud:

- Ərdost müəllim, İskəndərin Səməd Vurğun haqqında xatirəsi qəzetimiz üçün əntiqə material olacaq ha!.. Siz onu yaman tapmısınız...

Nəzər təkçə redaksiyada suyu bulandırmaqla kifayətlənməzdi. Tez-tez Kənanın evinə də gələrdi. Ondan-bundan eşitdiklərini aparıb redaktora çatdırardı. O, ürəyindəkiləri boşaltdığı üçün rahatlanır, öz vəzifəsini bitmiş hesab edərdi. Hər sözə inanan Kənanın isə qanı qaralardı. Gecə yuxusuna haram qatılardı. Səhərisi ürəyini tutub gezərdi.

Ərdost bunları hamısından xəbərdardı. Çünki Nəzərin iştirakı ilə elədiyi ən adi söhbətlərin belə kənara çıxdığını dəfələrlə redaktorun danışığında eyhamlardan duymuşdu. Ancaq hələlik üstünü vurmurdu.

Redaksiyada Nəzərin bir qənimi vardısı, o da Təranə idi. Oğlan təbiətli bu qız sözü düzün şax-mərdanə üzə deməkdən çəkinməzdi.

Bu gün də Ərdost qəzetin növbəti nömrəsinin materiallarını mətbəyə göndərdikdən sonra kabinetdə təkçə oturmuşdu. Nəsə yazıb-pozurdu.

Rüstəm, ardınca da Təranə içəri girdi.

- Mane olmurduq ki, Ərdost müəllim? – deyə qız, şən və gumrah səslə soruşdu.

- Yox, keçin əyləşin. Onsuz da işin axırındır. Yorulmuşuq...

Qapının örtüldüyü ilə açıldığı bir oldu. Bu gələn Nəzər idi. İngilislər kimi salamsız-kələmsiz otağa təcildirdi. Belə vaxtlarda o, kənarda qalsaydı, bağı çatlardı.

Rüstəm sözlü adama oxşayırdı. Əlində divar təqvimindən qoparılmış bir vərəq kağız vardı.

- Qulaq asın, keçmiş vaxtlarda olmuş əhvalatdır, - “Qəribə nəzakət” başlıqlı kiçik məqaləni oxumağa başladı. – Bəyənilməyən əlyazmalarını geri qaytararkən redaksiyadan məktuba belə bir kağız da əlavə olunurdu: “Ey Günəşin və Ayın şöhrətli qardaşı! Qulunuz sizin ayaqlarınıza yığılır. Qarşınızdakı torpağı öpür və dua ilə iltimas edir ki, bizə yaşamağa, həm də danışmağa icazə verəsiniz. Sizin gözəl əlyazmanız bizim şüurumuza elm ziyası saçdı. Çox dərin heyranlıqla onu oxuduq. Bütün əcdadlarımızın goruna and içirəm ki, mən ömrümdə belə gözəl şey oxumamışam. İndi qorxu və həyəcan içində onu geri qaytarıram. Əgər mən bu xəzinəni çap eləmək cürətində bulunsaydım, hökmdar əmr edərdi ki, həmin yazınız qəzetimiz üçün həmişəlik meyar olsun. Beləliklə, mən bundan sonra heç nə çap edə bilməzdim. Çünki bütün yazılar ondan aşağı səviyyədə dayanardı. Mən öz təcrübəmdən bilirəm ki, belə inciye on min ildə bir dəfə təsadüf olunur. Ona görə də əlyazmanı sizə qaytarıram. Həm də yalvarıram ki, mənə bağışlayasınız. Ayaqlarınıza düşüb səcdə qılıram.

Sizin nökrəninizin nökrəi: *redaktor*”

Rüstəm oxuyub qurtarınca hamı qəhqəhə çəkdi.

- O ki bizim Kənanın da qorxaqmış! – deyə dilini saxlaya bilməyən Təranə Nəzərə eşitdirmək məqsədilə araya atmaca atdı. Bu sözə ikinci dəfə gülüşdülər.
Rüstəm qıza eyhamla cavab verdi:
- Sən əjdaha ürəyi yemisən, nədir? Bizim yanımızda kişinin əleyhinə danışsan!
- İstəyir lap Kənanın dədəsinə söysünlər, mənə daxli yoxdur, - deyə, əslində payını götürən Nəzər özünü biganə göstərməyə çalışdı. = Mən onun dilmancı deyiləm ki!..

Lakin onca dəqiqə keçməmiş Nəzər deyilənlərin bir az da üstünə qoyub redaktora çatdırmışdı.

Bir gün Ərdost daha dözə bilmədi. Onda Təranə və Rüstəmdən savayı başqa işçilər də yanında idi. Təkcə qızın çıxmasını xahiş elədi. O biriləri isə qəsdən saxladı.

- Əyləş, səninlə söhbətim var, - deyə acıqlı-acıqlı Nəzərə baxdı.
- Xeyirdirmi, Ərdost müəllim?
- İndi bilərsən!

Məsul katibin belə ciddiləşdiyini görənlər olmamışdı. Sifətində, gözlərində yaşına yaraşmayan bir zəhm vardı. Nəzər qarşı stolun arxasında onunla üz-üzə oturdu.

Arada çox qəribə bir sual-cavab başlandı:

- Evlisən?
- Bəli, Ərdost müəllim. İki uşaq atasıyam.
- Boyunun uzunluğu nə qədərdir?

Nəzər tutuldu:

- Onu niyə soruşursunuz?
- Xahiş edirəm, deyinən, lazımdır.
- Mən bilən... bir metr yetmişdir...

Məsələnin nə yerdə olduğunu duyan redaksiya əməkdaşları gülməkdən özlərini güclə saxlayırdılar.

- Neçə kilosan?
- Hə... yayda doxsan səkkiz idim. Sonra çəkdirməmişəm.
Ərdost sözlərini sillə kimi bir-bir onun üzünə çırpdı:
- Ay iki uşaq atası! De görüm, heç o yekə gövdəndən, o uzun boyundan utanıb xəcalət çəkirsən ya yox?

Nəzər kəkələyə-kəkələyə dikəlmişdi.

- E... siz axı məni niyə təhqir edirsiniz... Sonrasına qalanda yada sizdən böyüyəm. Mənə "sən... sən"...

Ərdost bozardı:

- Əvvəla bu təhqir deyil, tənbehdır. Sonrasına qalanda mən sən kimilərə "siz" deməyə xəcalət çəkirəm!
- Bilmək olarmı, taxsırım nədir?
- Yaltaqlıq! İkiüzlülük! Söz gəzdirmək! Kifayətdir, yoxsa yenə sadalayım?

- Mən yaltağam?
- Özü də lap yaxşısından!

Otaqdakılar gülüşdülər. Ərdost isə ciddiliyini pozmadan davam etdi:

- Məni başa sal görüm, indiyədək bu xidmətinə görə nə qazanmısan?
- Nəzər ətli çənəsini ovuşdurub gözlərini döydü.
- Onu bilirsənmi, həmişə bacarığı olmayanlar, istedadsızlar, qorxaqlar yaltaqlıq edərlər?
- Sözlünüzdən belə çıxır ki, mən bu redaksiyada artıq adamam?
- Bəli! Həqiqətən elədir! Əyri oturaq, düz danışmaq. Mənim qəzetə gəldiyim dörd aydan çoxdur. Bu müddətdə sənin cəmi-cümlətəni yeddi, ya səkkiz zəif yazın çap olunub. Ancaq... ondan-buna, bundan-ona dediklərin isə bir kitab!

Ərdost sərt hərəkətlə ayağa qalxdı və Nəzərin kürən sifətəndən bezikmiş tərzdə üzünü yana çevirdi.

... İş gününün axırında Kənanın qaşqabağı yer süpürürdü. Ərdosta məsələ təxminən məlum idi. Ancaq söhbəti redaktorun açmasını gözləyirdi. Belə də oldu. Katibə gəlib onu qapısında boynunu buraraq dayandı. Heç nə demədi.

- Nə var, Təranə?
- Bilmirsiniz?.. – Qız məyus idi. – Nəzər sizdən redaktora şikayətlənib.
- Bu təəccüblü deyil. Kənan çağırır məni?
- Bəli.

Təranə geri dönəndə dəhlizdə Nəzərlə qarşılaşdı. Qız belə bir fürsəti çoxdan axtarırmış kimi əvvəlcə lal-dinməz aşağıdan-yuxarıya zəhləsi gedən bu cüüsellə adamın iri, ətli sifətinə baxdı. Sonra astadan, lakin qətiyyətlə dedi:

- Nəzər, sənün üzzünün dərisindən özümə bir cüt yaxşı ayaqqabı tikdirərdim. İnan ki, altı ay bu rayonun kələ-kötür yollarında gəzərdim, dağılmazdı!..
- Yaxşı... yaxşı, sən də əl çək məndən! – deyə Nəzər ata-anasından uzaq düşmüş qorxaq uşaq kimi yan-yanı Təranədən uzaqlaşdı...
- Ərdost qalxıb qonşu kabinetə keçdi. Kənan uzun söhbətdən sonra mətləb üstə gəldi:
- Bilirsiniz... Mən Nəzəri müdafiə etmək fikrində deyiləm. Ancaq bir etika var: redaktor burda dura-dura sizin onunla elə danışmağınız bir növ mənə hörmətsizlikdir...
- Doğrudur, o sözləri Nəzərə siz deməliydiniz.
- Görürsüz... Bəs onda biyə belə edirsiniz?..
- Siz bunu etmək istəmədiyiniz üçün!

Kənan nala-mıxa vurdu:

- Yoz... Əzizim, bu cür yaramaz... Əvvəla siz mənimlə bir az yumşaq danışın. Sonra hardan bilirsiniz ki, mən bəzi xoşagəlməz xasiyyətlərinə görə Nəzərə təpinməyəcəkdim...
- Bəs haçan?! Siz yekə bir gövdəni redaksiyada oyuncağa çevirmisiz! O bu saat əsas işinin nədən ibarət olduğunu bilmir. Yazdıqları da, Allaha şükür, göz qabağındadır. Belə bir adamın qəzetdə işləməsinə nə ehtiyac var, başa düşmürəm...
- Yəni deyirsiniz, qovaq Nəzəri çıxсын getsin?!
- Əgər saxlayırıqsa, tərbiyə edək.
- O boyda kişini? Altmışında zurnaçılıq öyrənən gərunda çalar... Mübahisə qızıışmışdı. Yaxşı ki, bu yerdə Təranə qapını aralayıb Ərdosta dedi:
- Sizi Bakıdan telefona çağırırlar.
O qalxıb öz otağına keçdi. Anası, bacıları idi. Qönçələrə görə Ərdostu təbrik edirdilər...

***

Məxmər xala evi sil-süpür eləyəndə xəbər aldı:

- O almaları niyə yemirsən, başına dönüm? Qalıb axı xarab olar.
- Onları özümlə Bakıya aparacağam, - deyə Ərdost cavab verdi.
- Haçan gedəcəksən, Allah qoysa?
- Bu günlərdə. Anam üçün, ev üçün yaman darıxmışam.
- Bəs necə... Nə vaxtdır üzünü görməyə həsrətsən.
- Yenə yaxşı ki, sən varsan. Hərdən dərdləşirik
Arvad bu dəfə ikibaşlı danışdı:
- Dərdləşirik, amma bəzi sirrini məndən gizlədirsən.
Onun nəyə işarı vurduğunu duyan Ərdost gülümsədi:
- Elə sirr var ki, deyilməsə də, öz-özünə açıqlar. Bir az gec-tezliyi olur.
- Axı mən özgəsi deyiləm, başına dönüm. Qızın bibisiyəm.
Ərdost özünü bilməzliyə qoydu.
- Hansı qızın?
- Olmaya sən burda başqasını da sevirəsən, ay saqqalı ağarmış!

Məxmər xalanın bu ərkyana cavabı Ərdostun xoşuna gəldi.

Yaxınlaşıb qolunu onun boynuna saldı. Sevincdənmi, həyəcədənmi, gözləri doldu.

- Mən tək onu sevirəm,- dedi və səsi titrədi. – İndi ki sirrin üstü açıldı, əyləş. Qönçələrdən mənə söhbət elə. Nə bilirsən, hamısını danış.

Arvadı yazı stolunun dalında oturtdu.

- Axı sən, Məxmər xala, bizim məsələdən necə duyuq düşdün?
- Mənə hər şeyi keçən dəfə bura gələndə qız özü danışdı. Ağlaya-ağlaya. Qönçələri heç o sayaq göz yaşı axıdan görməmişdim. Yaman sevirmiş səni. İndi anası da məsələdən xəbərdardır. –

Məxmər xala azacıq ara verib sözüne davam etdi. – Sabah, ya birisi gün burda olacaq.

- Qönçələr?
- Hə. Ayın axırı üçün Bakıya gedəsidir. İnstitutda dərsləri başlanır.
- Bəs zaman Qocaya Qocaya kim baxacaq?
- Mən. Çıxacağam məzuniyyətə, başına dönüm. Qönçələr qayıdınca Sərinbulaqda yanında qalacağam onun. Yüz doxsan yaşında qocanı tək qoymaq olmaz, – deyə arvad sözarası Ərdosta sataşdı..
- Onu sən də bilirsən?
- Bıy... Qəzetdə nə yazırsız, siftəsini mən oxuyuram... Rüstəmin bəmzə əhvalatları çox xoşuma gəlir. Sizin yerinizdə olsam, hərdən qəzetin o üzünü də, bu üzünü də o cür gülməli şeylərlə dolduraram. Qabaqlar bir neçəsini də mən ona danışmışdım. Çıxmışdı, haqqını mənə yazmışdı... Bax... bu başımdakı güllü şalı doqquzca manata o pula almışam. İndi yenə sinəmdə beş-altısı yığılıb. Bunlar ta gülməli olacaq.

Məxmər xalanın belə sadə, xoş söhbətləri Ərdostu yormurdu. Xüsusə bu gün Qönçələrin gələcəyini onun dilindən eşidəndə nə qədər sevinmişdi! Ürəyi həsrətlə çırpınmışdı. Neçə vaxt idi qızı görmürdü. Ancaq bircə yol Qönçələr Sərinbulaqdan telefonla danışmışdı. Zaman Qocanın salamını yetirmək bəhanəsilə uzaqdan-uzağa oğlanın səsinə qulaq asmaq istəmişdi. Əslində Ərdost da onu tez-tez redaksiyaya zəng çalmasını arzulamırdı. Nəzər xəbər tutsaydı, məsələni aləmə yayacaqdı.

O günü Ərdost gecə yarıyadək yatmadı. Xəyalı Sərinbulağın qarlı dağlarında gəzib dolaşırdı...

***

İskəndər neçə günlük əziyyətdən sonra Ərdostun tapşırığını yerinə yetirmişdi. Sərinbulağa qalxarkən yolda Səməd Vurğun haqqında ona danışdıqlarını xatirə şəklində yazıb hazırlamışdı. Ancaq qəzetdə çap olunacağına inana bilmirdi. “Mənim üçün svetoforda həmişə qırmızı işıq yanıb!” – deyə əvvəllər də redaksiyaya gətirdiyi qəzəllərinin özünə qaytarıldığına işarə edirdi.

Ərdost isə onun yazdıqlarının üstündə əl gəzdirib üzünü makinada çıxartdırmışdı. Təkcə mətbəyə göndərilməsi qalmışdı. Bunu İskəndər öz gözü ilə görmüşdü.

- Oxudum, xoşuma gəldi, - deyə üstəlik ona fikrini də söyləmişdi. – Bəzi yerlərində mətləbi uzatmışdın. Onları kəsib qısaltmışam. İncimirsən ki?

İskəndər bu xeyirxahlığın müqabilində deməyə ayrı söz tapmamışdı:

- Ərdost xalaoğlu, kaş hamının ürəyi sizinki kimi olaydı. Lakin ikicə gün sonra redaktor onu kor-peşman etmişdi.

Kənanı maşınla evlərinə aparırdı. Yol boyu heç biri danışmırdı. İskəndər üçün söhbətsiz, zarafatsız sükan arxasında oturmaqdan çətin iş yox idi. Ona görə küçələrin qarlı olmasına baxmayaraq iti sürürdü. “Yükünü boşaldıb” geri qayıtmağa tələsirdi.

Evlərinə çatanda Kənan maşından düşmədi. Nəsə, sözlü adama oxşayırdı. Fikirləşirdi. Sükutu İskəndər pozdu:

- Bu gün mən sizə lazımam? – deyə həmişə ayrılıanda verdiyi sualı indi də təkrar etdi.

Kənandan heç gözləmədiyi halda çox acı və təhqiramiz cavab aldı:

- Sən mənə bu gün yox, ümumiyyətlə, heç vaxt lazım deyilsən! İskəndər donub qaldı:
- Bu nə sözdür, başa düşmürəm?..
- Mən də başa düşmürəm, sən nəsən? Şofersən, yoxsa jurnalistсэн, yazıçısan! – Kənan çox hirsli danışdı, dodaqları əsirdi. – Sən o boyda Səməd Vurğun haqqında xatirə yazansan? Niyə özünü camaata güldürürsən?!

İskəndər sakit bir səslə dilləndi.

- Kənan müəllim, oxumusunuz, xoşunuza gəlməyib, verməyin. Daha mənə danlamaq nə üçün?..
- Xeyr! Oxumamışam! Oxumayacağam da! Amma bilirəm o sənəin xörəyin deyil!.. – Kənan maşının qapısını açıb arxasını İskəndərə çevirərək düşməyə hazırlaşdı. – Təxsişlərin hamısı ondadır! Nə qədər ki gəlməmişdi, rahatlıqla qəzetimizi buraxırdıq... Yaxşı, sür get...

Redaktor enib doqqaza yaxınlaşanda maşın sürətlə yerdən götürüldü.

Deməli, İskəndər fikrində yanılmamışdı. Bu yazısı da çap olunmayacaqdı. Ancaq nə üçünsə Ərdost ona heç nə deməmişdi. İskəndərə təsir eləyən çəkdiyi zəhmətin hədəf getməsi deyildi. Redaktoru özündən narazı salması idi. “Belə bilsəydim, bu işə baş qoşmazdım. Çox güman onun sözü keçmədiyi üçün Ərdostu da xəcalətli etmişəm”.

İskəndər pərt olmuşdu.

ƏZİZ QONAQ

Qönçələr içəri girəndə Ərdostun otağına elə bil qışda bahar gəldi. Bir anda dər-divar işıqlandı, üzünə gülümsədi. Qızın büllur kimi kövrək, musiqili səsi ürəyini titrətdi:

- Salam!.. Qonaq istəmirsiniz... Görürsünüz, yenə mən – bu qarda, çovqunda dağlardan enmişəm...

Ərdost fövrən yerindən sıçrayıb irəli atıldı, qolları haçan qızın boynuna sarılıb, bilmədi.

- Qönçələr!.. Sən xoş gəlmisən!.. – deyə qeyri-ixtiyari olaraq onun saçlarından, alnından öpdü və sevindiyyindən az qala ağlamsındı. Ərdost qızın paltosunu çıxardı, şalını açdı. - Əyləş... bir doyunca sənə baxım...

Qönçələr stul çəkib oturdu və te də qalxdı:

- Çay dəmləyim sizin üçün?
- Yox, yox... sonra... – Ərdost ikiəlli çiyinlərindən tutub sinəsinə sıxdı. – Bilirsən, yolunu necə gözləyirdim. Dəqiqələri sayırdım... Nə yaxşı gəldin.
- Babamdan sizə çoxlu-çoxlu salam gətirmişəm.
- O da sağ olsun, sən də.

Bir-birinə yaxın, üz-üzə, nəfəs-nəfəsə əyləşdilər.

- Eviniz yenə səliqəlidir... A... bəs... almaları hələ yeməmisiz?.. – deyə otağa göz gəzdirən Qönçələr oğlanı suala tutdu. – Məxmər bibim sizə necə baxır? Razısızımı ondan?
- O mənə analıq edir. Qayğıkeş, mehriban arvaddır. – Ərdost qızın balaca şümşad barmaqlarını ovcuna alıb oxşadı. – Yəqin yollarda donmusan...
- Yox... – deyə Qönçələr qaşlarını qaldırıb, başını silkələdi. – Mənə soyuq olmur ki...

Bayırda axşamdı. Evə qaranlıq düşmüşdü. Ərdost qalxaraq işığı yandırdı.

- Bakıya nə vaxt gedəcəksən? – deyə xəbər aldı və gəlib yenə onun yanında, bir az bayaqından mehriban oturdu.
- Üç gündən sonra. Necə?
- Mən də sənənlə gedəcəyəm.
- Ah... bu nə yaxşı oldu! - Qönçələr sevincək uşaq kimi ayaqlarını yerə döyərək əl çaldı. Saçları üzünə töküldü. – Elə ürəyimə dammışdı! – dedi. Dedi və güldü. Gözləri balacalaşdı, yanaqları çökükləndi. Daha da gözəlləşdi.

“Kaş rəssam olaydım! – Oğlan fikirləşdi. – Onun bu vəziyyətdə şəklini çəkərdim”.

Bir azdan qız çay dəmlədi. Süfrə açdılar. Ərdost dünəndən alıb hazırladığı konfeti qənddana tökdü, peçenyə qutusunu açıb ortaya qoydu.

- Neçə gün qalacaqsız Bakıda?
- Mən tez qayıdacağam. Anama, bacılarıma telefonla demişəm, Qönçələri evimizə gətirəcəyəm. İndi gözləri yoldadır.
- Mən getməyəcəyəm sizə, - deyə qız şıltaqlıqla dilləndi. – Utanıram.
- Kimdən?
- Hamıdan.
- Niyə?
- Bacıların birdən bəyənməzlər məni. Şəhərli qızlar forslu olurlar.

- Onlar elə deyil. Sadədir. Sənin xətrini çox istəyəcəklər. Bilirəm... başına dolanacaqlar. Bir də sən ağıllısan, gözəlsən axı...
- Mən?..
- Bəli, sən, Qönçələr!
- Siz qız olsaydınız, məndən qəşəng görünərdiz.

Ərdost bu sözə gürşad bir qəhqəhə çəkdi. Sonra Qönçələrin sifətinə enmiş saçlarını arxaya hamarlayıb onun yanaqlarını ovcunun arasına aldı.

- Sən də bir ayrı cür nar çiçəyisən! – dedi. Və dodaqlarını qızın dodaqlarına yaxınlaşdırmaqdan özünü saxlaya bilmədi... Qönçələr çırpınmadı. Kirpikləri əsdi, gözləri xumarlandı. Nazəndə bir tövrde oğlanın köksünə qısıldı...
... Çayları soyumuşdu. Qız sanki yuxuda sayıqlayırdı. Özünə yad bir səslə astadan pıçıldayırdı:

- Mən ürəyinizin döyüntüsünü eşidirəm.
- Necə vurur?
- Tez-tez... Bir şey soruşsam, düzünü deyərsiz?
- Niyə də yox.
- Siz doğrudanmı məni istəyirsiniz?
- Bəs hələ bunu duymamısan?
- Axı mən...
- Axı sən Qönçələrsən... ətirli gül dəstəsisən.
- Sizi neçə kərə yuxuda görmüşəm...
- Mən də.
- Babamın yaman xoşuna gəlmisiz. Deyir, Ərdost layiqli oğlandır.
- Bilirmi səni sevirəm?
- Yox... Anam da sizi görüb.
- Harda?
- Gəlib redaksiyanın pəncərəsindən baxıb.
- Bir azdan rayonda hamı xəbər tutacaq.
- Nədən?
- Bizim əhvalatdan. Sənə elçi göndərəndən sonra...

Qız aldığı cavabların ləzzətindən bihal olurdu. Utanırdı da, şadlanırdı da. Ərdostun səsi ona elə xoş gəlirdi ki, oğlanı hey danışdırmaq istəyirdi.

- Dağlarda qar çoxdur?
- Bir boy. Ağappaq. Baxanda göz qamaşır. Ancaq yollarda azdır. Təmizləyiblər.
- Sən də məni ürək dolusu sevirsen?
- Deməyəcəyəm!

Yenə gözləri balacalaşdı, yenə yanaqları çökükləndi.

- Səndən alma ətri gəlir, Qönçələr.
- Evdən çıxanda yemişdim
Ərdost əlini qənddana uzatdı.
- Bir konfet verimmi? “Qırmızıpapaq”.

- İstəmirəm. Söhbətiniz ondan şirindir.
- Yaman dirçəlmisən ha!.. Əvvəl belə dilli deyildin...
- ...

Qönçələr başını Ərdostun sinəsindən ayırıb dikəldi. Əllərini tellərinə çəkərək hamarladı.

- Mən gedim? Saat neçədir?
- Doqquza az qalır.
- Nə tez axşam oldu.
- Səndən bir xahiş eləyəcəyəm, Qönçələr.
- Nədir?
- O alma mahnısını astadan oxu, qulaq asım.
- Gedəndə.
- Demək... hələ getmirsən?
- Yox.
- Evdə nigaran qalmazlar ki...
- Daha o barədə fikirləşmirəm.
- Məhəbbət heç nədən qorxmur.
- Qönçələr qalxdı. Stəkanları götürüb çayları təzələdi. "Qırmızıpapaq" konfetindən birini açdı. Dişləyib yarısını özü yedi, yarısını Ərdosta verdi:
- İçin çayınızı. Mən gedim? Saat neçədir? – deyə qız bayaqkı sualını bir də təkrar etdi.
- Ərdost cavab verdi:
- Onu keçib.
- Qönçələr könülsüz qalxdı.
- Siz səhər tez durmalısınız. Dincəlin...

Geyinib bərabər çıxdılar. Bayırda gözəl hava vardı. Şaxtalı, təmiz... Səma qaranlıq idi, yerlər ağappaq, işıqlı... Çiyin-çiyinə kimsəsiz küçələrdən addımlamağa başladılar. Qar ayaqlarının altında xartıdayırdı. Ətrafdan daha ayrı səs eşidilmirdi.

- Məxmər bibim hələ yatmayıb, - deyə tini burulub azacıq getdikdə sonra Qönçələr işığı gələn bir pəncərəyə işarə ilə dilləndi.

Həyət qapısında dayandılar. Ərdost gecəni yarıqaranlığında qıza baxdı. Fərəhdən gözləri gülürdü. Üzünü elə bil ayın nuru ilə yumuşdu. Qarın ağılığı sifətində əks olunurdu.

Qönçələr oğlanın əllərindən tutdu, özü geri dartındı, onun qollarını sağa-sola yırğaladı. Boynunu bənövşə kimi yana əyərək, gülümsədi. Sonra birdən asta, həzin səsi eşidildi. Qızın şərqi gecənin sakitliyinə yayıldı:

Bizim alma zərif alma,

Oğlan, dərsən yerə salma.

Ətri gözəl, dadı şirin.

İnanmasan, ye bax birin.

Qızın şərqisi gecənin sakitliyində əridi... Yenə bir-birinə yaxınlaşdılar...

Ərdost Qönçələrdən ayrılmaq istəmirdi, Qönçələr Ərdostdan, hər ikisi məhəbbətdən, məhəbbət də onlardan...

***

Bakı vağzalında qatardan düşən Qönçələrlə Ərdostu dörd nəfər qarşıladı. Qız onları birinci dəfə görsə də, hamısını o dəqiqə tanıdı: Şövkət xanım Ərdostun anası, Vəfa ilə Rəna bacıları, Teymur müəllim isə ən yaxın dostu idi. Əziz qonağı gül dəstələrinə qərq edib qucaqladılar... üzündən öpdülər... əlini sıxdılar.

- Yaxşı ki məni də yaddan çıxarmadız, - deyə Ərdost boynuna sarılan bacılarına eşitirdi.

Qönçələr özünü şaşırmışdı. Onu üzük qaşı kimi dövrəyə almışdılar. Qayğılı nəzərləri ilə qızı oxşamaqdan doymurdular. Hərə bir söz deyirdi, hərə bir sual verirdi.

- Neçə günlüyə gəlmisiz?..
- Orada soyuqdurmu?..
- Görürsüz, Bakıda hava nə xoşdur...
- Gedəyin evdə danışarıq, yorulmusuz...

Şövkət isə oğluna qısılib mat qalmışdı. Arada onu kənara çəkib qulağına pıçıldadı:

- A bala, gözlərimə inana bilmirəm. Bu qızcığaz ki, eynən Səfurədir! Elə bil bir almanı iki bölmüsən...
- Düz deyirsən, ana. Ona yaman oxşayır...

Qönçələr qəşəng geyinişdi. Əynində bədəninə biçilmiş sarə dəri palto, , ayaqlarında qırmızı uzunboğaz çəkmələr vardı. Baş açıqdı. Xurmayı saçları çiyinlərinə səpələnmişdi. Üzü gülürdü, göy gözləri balacalaşırıdı, çəhrayı dodaqları arasından sədəfi dişləri parıldayırdı, yanaqları çöküklənirdi. Tez-tez gah Şövkətin, gah da Vəfanın, Rənanın boynunu qucaqlayırdı. Onu belə təmtəraqlı qarşıladığıları üçün utanırdı, razılıq edirdi.

- Hələ bu müqəddiməsidir, - deyə Teymur bir az da fərəhləndirmək istədi. – Əsl dəsgah evə girəndən sonra başlayacaq.

Sevdiyi qıza anasının, bacılarının, dostunun göstərdiyi hörmətdən Ərdost qürrələnirdi.

- Zövqün pis deyilmiş! Sərinbulağın lap gülünü dərmisən!
- Gülünü yox, qardaşım qönçəsini dərib...

- Səni min yaşa, oğul! İndi daha ürəyim rahat oldu...

Qızın ünvanına söylənən tərifi sözlər Ərdostu sevindirirdi.

Qönçələr isə bu gün rolunu müvəffəqiyyətlə ifa etdikdən sonra pərəstişkar tamaşaçılarının əhatəsinə alınıb alqışlanan aktrisa timsalında idi. O heç ömründə belə diqqət mərkəzinə çevrilməmişdi...

Şövkət xanım qızları özü ilə götürüb bir maşınla yola düşdü. Ərdostla Teymur dayanacaqda ikinci taksini gözlədi.

Şəhərə axşam düşürdü. İş vaxtı qurtardığından küçələr adamlarla dolmuşdu. Bu izdihamlı saatlarda meydandakı metro stansiyasına axışanların sayı-hesabı yox idi. O tərəf-bu tərəfə şütüyən minik maşınları, sənişin dolu avtobuslar, trolleybuslar qələbəliyi daha da artırirdi.

- Görəsən, anam, bacılarım Qönçələri ürəkdənmi bəyəndilər?

- Bəs necə... Zahirən gözəl qızıdır, - deyə Teymur dostunu arxayınlaşdırdı. – Yəqin ki, sən sevənin elə kamalı da camalı kimi olar.

Yaxalığı gümüşü quzu dərisidən qara drap palto geyinmiş Teymur, başına da həmin xəzdən gödək günlüyü olan qulaqlı papaq qoymuşdu. Boynuna boz şərf sarı-mışdı. Zahirən sadə görünən qiyafəsində bir zövq və səliqə vardı. Silinib təmizlənmiş qara çəkmələri par-par parıldayırdı.

Ərdostdan iki-üç yaş böyük ola bu gəncin geniş alnında gərilmiş monqol qaşları, ifadəli gözləri, yuxarıdan aşağı gəldikcə nisbətən enlənən burnu, nazik şəvə bıqları onun girdə, dolu sifətinə ciddi və düşüncəli bir görkəm verirdi. Üst-üstə qısılmış dodaqları, sanki nəşə deməyə hazırlaşdı. Ancaq tələsmirdi, gözləyirdi. Əslində də belə idi. Teymur bir sözü ölçüb-biçməmiş danışmazdı. İndi onun dilindən xəsisliklə çıxan “Yəqin ki, sən sevənin elə kamalı da camalı kimi olar” deməsi Ərdostun Qönçələri seçməkdə yanılmadığına inam idi.

Bir azdan onlar da taksiyə oturdular. Sürücü arxaya qanrılıb çiyininin üstündən xəbər aldı:

- Hara gedirik?

- Hüsü Hacıyev küçəsinə, - deyə Teymur cavab verdi. – Tolstoyun tinində düşəcəyik.

- Maşın tərpendi. Ərdostun Bakıdan ayrıldığı beş ay idi. Ancaq küçələrdən keçdikcə qəribə bir həsrət hissi duyurdu. Evlər, bağçalar onunmçun təzədən doğmalaşdı. Ara-sıra tanıdığı adamlarla rastlaşdı. Şəhərdə izdihamın çoxluğunu, binaların

sıxlığını indi o daha aydın görürdü. Sərinbulağın geniş açıqlığı ilə müqayisədə elə bil o daş cəngəlliklərinə düşmüşdü. Zaman Qocanın sözlərini xatırlayırdı: "... Bizim dağlara çıxırsan, budur ey... dünyanın yarısı görünür. Bakıda hər yan daş, divar, uca imarətlər... Xətrinə dəyməsin, bala. Oranın havası da mənə çatmır. Ürəyim darıxır bizim tərəflər üçün. Bilmirəm camaat o şəhərdə niyə bir-birinin böyrünə qısılib. Gələlər Sərinbulağın yaşıl meşələrinin, səfalı dağlarının ətəyində məskən salalar pis olar bəyəm?.. Nə deyim, məsləhət onlarındır"...

- Burdan sağa burulacaqsız, - deyə təzə univərmağın böyründən keçəndə Teymur sürücünü xəbərdar etdi.

Maşından enincə Ərdost dönüb evlərinə sarı baxdı. Hər şey əvvəlki kimi idi. Pəncərələrdən tül pərdələr asılmışdı. Kiçik balkonlarındakı taxta dibçəklərdə əkdidi qızılgül kolları yarpaqsızdı, bəlkə də baxımsızlıqdan qurumuşdu.

Dostlar əllərində çamadan pilləkənləri qalxdılar. Hələ içəri girməmiş qapıdan qızların şaqraq qəhqəhələrini eşitdilər. Qönçələrin gəlişi evə şənlik gətirmişdi.

Şövkət xanım zəngin bir süfrə açmışdı. Stolun üstü ləziz yeməklərlə dolu idi.

Ərdost Teymuru baş tərəfə keçirdi.

- Tamadamız sənsən, - dedi. – Özü də bu gün iki qardaş möhkəm vurmaliyıq.
Qönçələri ortaya salıb çiyin-çiyinə oturmuş qızlar əl çaldılar.
- Yaşasın tamada!

Etiraz üçün bəhanə yox idi. Teymur öz yerini tutdu. Ərdost da anası ilə yanaşı əyləşdi. Qönçələrlə üz-üzə.

Boşqablara yemək çəkildi. Qədəhlərə, fujerlərə süzülən konyak və şampan şərabi çılçırağın gur işığında kəhrəba kimi parladı.

Teymur özünəməxsus təmkinliklə ayağa qalxaraq, əvvəlcə dodaqlarını bir-birinə qısıb fikrə getdi. Sonra haçandan haçana piyaləsini qaldırdı və aramla, məntiqlə sözə başladı:

- Bayaq biz evin qabağında maşından düşəndə mən fikir verdim: Ərdost əvvəlcə dönüb balkondakı dibçəklərə baxdı. Əkdidi kolları gülsüz, yarpaqsız gördü. Bəlkə də bir aliğa təəssüfləndi. Bu, təbiidir. Qış gəldi, güllər, çiçəklər solmalıdır... Ancaq arzu edərdik ki, onun dağlardan gətirdiyi Qönçələr heç vaxt öz şuxluğunu, ətrini,

gözəlliyini itirməsin. İlin bütün fəsillərində həmişəbahar gülü kimi tərəvətli qalsın. Qönçələr xanım, sizin sağlığınıza! Xoş gəlmisiz!

Bu sözlər hamının ürəyincə oldu.

- Xahiş edirəm, qədəhləri aşağıdan tutun, vuranda səsi yaxşı çıxsın!

Teymurla Ərdost piyalələrini yaxınlaşdırıb cingildətdilər. Fərəh dolu gözlərlə bir-birinə baxıb içdilər.

Vəfa ilə Rəna fujerlərindəki şərəblə azacıq dodaqlarını isladıb yerə qoydular. Qönçələr də o cür etdi...

Şövkət xanım süfrəyə turşulu qovurmanı gətirəndə üzünü Teymura tutub tıvazö ilə dedi:

- Onu bilirəm ki, mən sizin qarabağlılar kimi plov bişirməyi bacarmıram. Ancaq, qaydadır, gərək əziz qonağı ləziz xörəklər qarşılayasan...

Sonra ortaya şirin çörəklər, çay, meyvə gələndə Ərdost nəşə xatırlayıb cəld o biri otağa keçdi. Əlində iki iri alma geri qayıtdı:

- Bunlar Qönçələrgilin bağındandır. Sizin üçün gətirmişəm. Amma bir dilim də özüm yeməliyəm.

Teymur almaları doğrayanda otağı ətir bürümüşdü...

Gecə saat on biri vurdu. Stol başında söhbətlər, gülüşlər, zarafatlar hələ də davam edirdi...

HAVALAR XOŞALMIŞDI

Üç gün Bakıda qaldıqdan sonra Ərdost rayona qayıtdı. Qönçələri isə evlərində qoydu. Bacılarına tapşırırdı ki, qızın dərslərə hazırlaşmasında, imtahan sessiyasında ona kömək etsinlər.

Ərdost şəhərdə olduğu müddətdə Qönçələri sahil parkında, bağlarda gəzdirmiş, axşamlar kino, teatr tamaşalarına aparmış, onu darıxmağa qoymamışdı. İndi ürəyi arxayın idi. Anası, bacıları, dostu Teymur Ərdostu alqışlayırdılar.

Məxmər xala da əhvalatı bilirdi. Bakıya getməzdən qabaq qız məsələni ona danışmışdı:

- Bibi, mən hələ heç nəyi səndən gizlətməmişəm. Anamdan qabaq sirrimi sənə açmıam. Dünən Ərdost mənə bir söz eşitdirdi. Dedi, Bakıya birlikdə gedəcəyik. Özün də yataqxanada yox, imtahan sessiyaların qurtaranadək bizim evdə qalacaqsan...

Məxmər xala bu təklifdə heç bir qəbahət görməmişdi:

- Sən bəyəm ona inanmırsan, başına dönüm? – deyə soruşmuşdu.
- İnanıram, bibi... Ərdost ürəyiaçıq, etibarlı oğlandır. Mən onu bu az vaxtda çox tanımışam. Kaş bütün cavanlar onun kimi olaydı.
- Evlərində qalanda səni yeməyəcəklər ha! Oğlanın anası... bacıları... Bir də gec-tez axı qalan yerin ora olacaq...

Məxmər xalanın belə danışması Qönçələri nigarançılıqdan qurtarmışdı. Demək, bibisi Ərdostu sədaqətli, etibarlı bir adam kimi tanımışdı. Elə anası da bu fikirdə idi.

Vəfa ilə Rəna qardaşlarını darıxmağa qoymurdular. Vaxtaşırı redaksiyaya zəng vurub Qönçələrin barəsində ona üstüörtülü məlumat verirdilər:

- Dünən sənin Nar çiçəyin birinci dərindən imtahana getmişdi. Beş aldı. Təbriklər!..
- Bu axşam “Yeddi gözəl”ə dörd biletimiz var. Biz görmüşük, ancaq Nar çiçəyini aparmaq istəyirik. Mama da gedəcək...
- Sabah rəfiqəmin ad günüdür. İcazə versən, Nar çiçəyi də bizimlə olardı. Özünün sənə çoxlu-çoxlu salamı var. Nigaran qalma...

Nar çiçəyi! Tez-tez bacılarının dilindən eşitdiyi bu sözlər ərdost üçün Səfurəni ikinci dəfə həyata qaytarmırdımı?! Məgər Sərinbulaqda təsadüfən qarşılaşdığı Qönçələri Ərdosta ilkin bağlayan qızların arasındakı zahiri oxşarlıq olmamışdı?! Hər şey ondan sonra başlanmışdı. Başlanmışdı və indi də... o Nar çiçəyinin yarımçıq məhəbbəti bu Nar çiçəyinin timsalında davam edirdi.

Ərdost hərdən düşünürdü: Yaxşı demişdir şair: “Ey həyat, sən nə qəribəsən!” Qəribəsən, həm də ecazkarsan! Yaşadırsan öldürmək üçün, bəzən də öldürürsən yaşatmaq üçün. Şərəflə torpağa gömülənlərin isə ömrü daha uzun olur. Eşqinə sadıq aşıqlər kimi Leyli ilə Məcnun neçə-neçə əsrləri yola salmışlar. Gerçəkliyi əfsanəyə çevirmək fəvqəladə insanların adına yazılmışdır.

***

İskəndərə təzə bir minik maşını bağışlasaydılar belə sevinməzdi!..

Həmişə olduğu kimi Ərdost bu gün də işin ortalarında redaksiyaya gətirilən poçtu aldı. Məktubları oxuyub hamısının kimə

çatacağı barədə üstlərinə dərkənar qoydu. Sonra qəzetlərə baxdı. “Ədəbiyyat və incəsənət”i vərəqləyəndə birdən onun gözləri güldü.

Bakıda olarkən redaksiyaya verdiyi İskəndərin xatirəsini çap etmişdilər. İri sərlövhəsində bütöv səhifəni tutan material elə “Bala Vahid”in yazdığı kimi “Şairlə birinci və sonuncu görüşüm” adlanırdı.

Ərdost onu təzədən diqqətlə oxudu. Maraqlı və təsirli idi. Xatirənin başında qara hərflərlə redaksiyadan belə bir məlumat verilmişdi:

“Hörmətli oxucular! Böyük şairimiz Səməd Vurğunun əziz xatirəsini əbədiləşdirmək məqsədi ilə hazırda onun ev-muzeyi təşkil olunmaqdadır. Mərhum sənətkarın məktublarını, fotoşəkillərini, əlyazmalarını və eləcə də onun haqqında öz xatirələrini bizə göndərəcək yoldaşlara qabaqcadan minnətdarlığımızı bildiririk. Bu xeyirxah işdə köməyinizi əsirgəməyin.

Bugünkü nömrəmizdə ... rayonunda çıxan “...qəzeti” redaksiyasının sürücüsü İskəndər Qarayevin xatirəsini oxucularımıza təqdim edirik”.

“Bala Vahid” öz yazısının və içərisində iki qəzəlinin çap olunduğunu görəndə Ərdostun boynuna sarılıb uşaq kimi ağladı. Dili-dodağı əsə-əsə dedi:

- Ona görə çox sevinirəm ki, Səməd Vurğun haqqında yazmışam. Bu mənim üçün böyük fəxrdir...

İskəndər həyəcədən qəzeti oxuya bilmirdi. “Şairlə birinci və sonuncu görüşüm” kəlmələri sanki hərəkətə gəlib səhifənin üstündə gəzirdi.

O gün Nəzərdən başqa hamı “Bala Vahid”i təbrik etdi.

İşin axırına yaxın raykomdan katib Kənana zəng çaldı.

- İskəndərin xatirəsini oxudum. Sağ olsun, yaxşı yazıb. Axı niyə onu əvvəlcə öz qəzetinizdə verməmisiz? – deyər xəbər alanda redaktor kəkələdi:
- Bilirsiniz... bizim qəzet üçün bir az böyük idi. İxtisar eləməyə də əlimiz gəlmədi.
- Eybi yoxdur, bu nömrədə çap eləyin. Qoy rayon camaatımızın hamısı oxusun.
- Baş üstə, yoldaş...
- İskədərə də mənim təşəkkürümü bildirin.

Bu xəbəri eşidəndə Ərdost heç də xatirə müəllifindən az sevinmədi...

Qəzetin növbəti nömrəsi çıxandan sonra bütün evlərdə, idarələrdə, mağazalarda, bazarda ancaq iki nəfərdən söhbət gedirdi: Səməd Vurğundan, İskəndərdən!

Kənan heç ömründə belə pərt olmamışdı. Sürücünün xatirəsini aparıb Bakıda çap etdirməklə Ərdost ona dağ çəkdimişdi. İndi o, İskəndəri hər görəndə dediği sözlər üçün xəcalət çəkirdi. "...Başa düşmürəm, sən nədən!!! Şofersən, yoxsa jurnalistdən, yazıçıdan?! Sən o boyda Səməd Vurğun haqqında xatirə yazarsan?! Özünü niyə camaata güldürürsən?!"

Ancaq iş dəyişmişdi. Kənan gülünc vəziyyətdə qalmışdı...

Bu dəfə də ortaya başqa məsələ düşdü.

Ərdost Sərinbulaqda dərs deyən cavan bir müəllim haqqında material hazırlamışdı. Kənan isə ona pəl vururdu:

- Getməyəcək, əzizim!
- Nə üçün? Bəlkə zəif yazmışam?
- Xeyr. Başqa səbəbi var.
- Bilmək olmazmı?
- Axı sən niyə həmişə cəncəlli işlərə əl atırsan? O müəllim demədoqun biridir. İclaslarda böyük-küçük tanımır. Gözünə kim sataşsa, qalxıb tənqid eləyir. İndi biz qəzetdə başqalarına onu nümunə göstərək?! Camaat nə deyər?!
- O müəllimlə mən neçə saat redaksiyada oturub söhbət eləmişəm. Mədəni, savadlı adamdır. Məktəbin direktorundan haqqında soruşmuşam. Deyib, şagirdlər də xətrini çox istəyirlər.
- Şagirdlər nə bilirlər, o hansı yuvanın quşudur, qarnında necə ilanlar yatır?!
- Başa düşmürəm, siz nəcib bir ziyalı haqqında nə üçün bu fikirdəsiniz?
- Mən də başa düşmürəm, siz nəyə görə onu tərifləməyi qarşınıza məqsəd qoymusunuz?

Kənan bu dəfə özündən çıxmışdı. Yumruğunu stola çırpıb ayağa qalxaraq qəti ultimatum vermişdi:

- Getməyəcək!!! Getməyəcək!!!
- Ərdosta hər şey sonradan aydın oldu. Məsələni ona Rüstəm açdı:
  - O, haqqında yazdığınız adam, həqiqətən, yaxşı müəllimdir. Özü də mərd, obyektiv, sözü üzə deyər... Siz bu redaksiyaya gəlməzdən qabaq mötəbər bir iclasda maarif şöbə müdirini möhkəm tənqid eləmişdi: "Məktəbimiz baxımsızlıqdan uçub dağılır, demişdi. Qışda uşaqlar soyuqdan əsirlər. Dərs otaqları dözülməz vəziyyətdədir..." Komissiya yoxlayandan sonra maarif şöbə müdirinə raykomdan ciddi töhmət vermişdilər.

Ərdost maraqlandı:

- Axı bunun Kənana nə dəxli var?
Rüstəm istehza ilə qımışdı:
- Maarif şöbəsinin müdiri Kənanın qayınatasıdır.
- Demək, biz o müəllim haqqında iki kəlmə xoş söz yazmamalıyıq ki, redaktorun qayınatasını haçansa tənqid edib?!
- Elə çıxır...
- Qəribədir! Biz hansı zamanda, harda yaşayırıq? Kimlərlə işləyirik!.. Yox! Mən o materialı mütləq çap etdirməliyəm! Yoxsa həmin məktəbin müəllimləri qəzetə nə gözlə baxarlar?! Bizim haqqımızda nələr düşünərlər?!

Sabahısı Ərdost birbaşa raykoma getdi. Ürək ağrısı ilə redaksiyadakı dözülməz vəziyyəti katibə danışdı. Yazdığı materialı oxudu.

Katib telefonun dəstəyini götürüb Kənana zəng vurdu:

- Mənəm danışan, - dedi və səsini qaldırmadan redaktorun dərslərini verdi. Axırda da tapşırırdı ki:
- Ərdost yoldaşın müəllim haqqında yazdığını mütləq çap etmək lazımdır. Yoxlayın, görün əgər o məktəbdə vəziyyət düzəlməyibsə, maarif şöbəsinin müdürünü də qəzetdə möhkəm tənqid edin. Son vaxtlar redaksiyada xoşagəlməz atmosfer yaranmışdır. Belə getsə, sizinlə başqa cür rəftar etməli olacağıq.
Görünür, redaktor nəsə demək istədi, katib imkan vermədi:
- İzahata ehtiyac yoxdur! Özünü haqq qazandıрмаğa çalışmayın. Mənə hər şey aydındır! Materialı çap edərsiz, sonra danışarıq!

***

Qönçələr Bakıdan qayıdanda, qar ərimişdi. Havalar xoşalmışdı. Sərinbulağın yolu açılmışdı. Maşınlar çətinliklə də olsa, dağ kəndinə qalxıb-enirdi. Qız Ərdostun anasından, bacılarından razılıq etməyə söz tapmırdı:

- İmtahan sessiyası qurtarandan sonra da məni bir həftə evinizdə saxladılar. Getməyə qoymadılar. Düzü, onlardan ayrılmaq istəyirdim, bura can atırdım... Axırı... məni necə qarşılamışdılar, eləcə də yola saldılar. Yenə güllə... çiçəklə... Vağzala Teymur müəllim də gəlmişdi. Sizə çoxlu salam söylədi. Deyir... - Qönçələr dodağını dişləyib sözünü yarımçıq qoydu.
- Hə, nə deyir?
- Deyir, toyunuzda da tamada mən olacağam.

Artıq Qönçələr açılışmışdı. Ərdostdan çəkinmir, ürəyindən keçəni dilinə gətirməyə utanmırdı. Bəzən də özü yaxınlaşıb oğlanın köksünə qısılır, dinməzcə dayanırdı.

Səhər Məxmər xalanın məzuniyyət vaxtı qurtarırdı. Qönçələr yenə Ərdostdan ayrılıb dağ kəndinə gedəcəkdi. Bu iki-üç günü anasığıldə, bibisi evində qaldığından hər axşam görüşürdülər. Qız ömrünün ən şirin çağlarını yaşayırdı. Daha doğrusu, məst olub məhəbbət aləmində xumarlanırdı...

Qönçələr bilmirdi: sən demə, həyatın iki şirin neməti varmısa, onun ikisi də sevgi imiş! Bunu ancaq indi, Ərdosta bağlanandan sonra dərk etməyə başlamışdı.

Yenə axşamdı. Bir yerdə idilər. Danışmaqla söhbətləri, baxışmaqla həsrətləri, sevişməklə məhəbbətləri tükənmirdi.

Ərdost çarpayıda uzanıb yastığa dirsəklənmişdi. Qönçələr yanında oturmuşdu. Oğlanın barmaqları qızın tellərində gəzirdi, çiyinlərini oxşayırdı.

- Sən olmasaydın, mən burdan çoxdan getmişdim... Sən olmasaydın, yenə təkdim, darıxırdım. Məhəbbətsiz... ürəyi nisgilli gəzirdim, - deyə Ərdost aram-aram danışdıqca, Qönçələr şirin bir nağıla qulaq asır kimi pnu dinləyirdi. – Altı aydır burdayam, çünki sən varsan. Heç vaxt tək olmuram, ona görə ki, həmişə qəlbimdəsən. Sənsiz amma səninlə... Özün dağların başında, Sərinbulaqda, Bakıda, uzaqlarda... səsin, gülüşün, nəfəsin, ətrin otağında... Qönçələrsiz Qönçələrlə...

Qıza bu sözlər “peyğəmbər duası” kimi şəfqət verirdi.

- Bəs sən... Bəs siz elə...
- Sən deyinən...
- Dilim gəlmir... Siz elə bilirsiniz... mən o cür deyiləm. Sərinbulaqda da, Bakıda da, gözlərimi yumurdum, əksinizi görürdüm. Tez-tez səsinizi eşidirdim. Yuxuda sizinlə danışırıdım.
- Nə deyirdin?
- Çox şey... Yadımda qalmır... Bir dəfə də pis yuxu gördüm. Bizi sel aparırdı. Mən çıxırırdım. Sonra ikimiz də sakit bir dənizdə üzürdük. Siz məni qollarınızın üstündə saxlamışdınız...

Ərdost Qönçələrin boynunu əyib ehmalca yanağından öpdü. Qızın telləri onun sifətinə səpələndi, boğazını qıdıqladı.

Gecə Ərdost Qönçələri bibisigilə ötürdü. Qəfildən Nəzərlə qarşılaşdılar. O, çox qərribə bir tərzdə, həm də istehza ilə ucadan

salam verib ötdü. Bununla demək istəyirdi ki. "Sənin belə işlərin də varmı! Öz gözlərimlə gördüm..."

ÜÇÜNCÜ MƏKTUB

Əzizim Timurçin!

Salamlar...

Başım qarışıq olduğundan bu dəfə sənə məktub yazmağı gecikdirmişəm. Yavaş-yavaş baharın ətri duyulur. Tək-tük qaranquşlar da görünür. Bayır adamı çağırır.

Dostum, əvvəlcə sənə bir məsələni deməliyəm: mənə qəzetin redaktorluğunu təklif ediblər. Hələ qəti cavab verməmişəm. Ancaq raykomda katibliyin fikri belədir. Əlbəttə, boynuma götürsəm, çox güman, bir neçə il burada qalmalı olacağam. Onsuz da Qönçələr bu yerləri mənim üçün doğmalaşdırıb. Artıq rayonu, adamları az-çox tanıyıram. Elə bilirəm, razılıq versəm, işin öhdəsindən gələrəm. Hər halda ağıllı bir dost kimi sənin məsləhətinə ehtiyacım var.

Sonra, Qönçələri hörmətlə yola saldığınıza görə əvvəl başdan sənə təşəkkür edirəm.

Teymurcan, mənə o məsələyə də bu yaxınlarda əncam çəkmək lazımdır. Ara-sıra görüşürük, qorxuram haqqımızda ayrı cür düşünərlər. Anama de. Novruz bayramı üçün elçi gəlməyə hazırlaşsınlar. Bizim qızlar Bakıda Qönçələrin barmağını ölçməmiş olmazlar. Tapşır, gedib yaxşı bir nişan üzüyü alsınlar. O biri şeylər də həmçinin... özləri bilərlər. Qərək, bu işləri qardaşım kimi ərlə sənə həvalə edirəm. Yiğışın gəlin, qalxaq Sərinbulağa qızın "həri"sini ala. Sağlıq olsun, sonra da toya tədarük görürük...

Bir də, əzizim, səndən nə gizlədim, daha təklif əl vermir. Əvvəllər anam, bacılarım yanımda idilər, bunu hiss etmirdim. İndi vəziyyət tamam başqa cürdür. Məxmər xala haçanacan qulluğumda duracaq?..

Teymur! Bütün bunlardan sonra ən ciddi bir məsələ! O vaxt yazdığım "Sərinbulaq... Alma bağı... Zaman Qoca" materialında yaşla əlaqədar gedən səhv nəticəsi, axır ki, özünü göstərməkdədir. Təzəliklə rayona bir axın başlanmışdır. Ömürlərini uzatmaq məqsədi ilə müxtəlif yerlərdən gələnər dağ kəndinin ab-havasında yaşamaq

istəyirlər. Orada isə bu üzlü qonaqların qalması üçün heç bir şərait yoxdur. Düzdür, Sərinbulağın təbii mənzərəsi gözəldir. Bakıda sənə danışmışdım. Ancaq hər halda bir ibtidailik, baxımsızlıq hiss olunur.

Bu saat rayon mərkəzindəki mehmanxana gəlmələrlə doludur. Hamısı da dağ kəndinə gedib, özünə yer tutmağa can atır.

Gözlənilməz vəziyyət yaranmışdır. Dünən səhər birinci katiblə icraiyyə komitəsinin sədri Sərinbulağa qalxırdı. Oradakı şəraiti yoxlamaq istəyirdilər. Zəng çaldırıb məni də özləri ilə apardılar.

Yollar nə yollar! Əvvəlkindən də bərbad! Qışın qarlı, yağışlı günlərində ora ərzaq daşıyan traktorlar aşırımları keçilməz hala salıblar. Bəzi yerlərdən maşın sürmək təhlükəlidir.

Sərinbulaqda çox gəzdik. Bulaq başına, alma bağına, meşə kənarına getdik. Kəndin yöndəmsiz, palçıq küçələrindən keçdik. Bulağın göz yaşı kimi dumduru suyu hey axıb gedirdi.

Yülünü dalına alaraq Sərinbulağa piyada qalxan turistlərdən on beş-iyirmi nəfəri indidən burada məskən salmışdı. Dünyanın dərd-qəmindən uzaq, rahat yaşayırdılar. Bulaq başında bir-birindən aralı pərakəndə halda irili-xırdalı rəngbərəng çadırlar qurulmuşdu. Bəzilərdən musiqi, gülüş səsləri ucalırdı. Çöldə, bayırda çimərlik paltarında gəzənlər də vardı. Çadırlardan birinə yanaşıb haradan gəldiklərilə maraqlandıq. Macarıstandan idilər.

Yerdə, hava ilə doldurulmuş rezin döşək üstə yarımçılpaq vəziyyətdə qadını ilə yanaşı uzanan keçisaqqal kişi dikəlib bizimlə salamladı. Sonra gözündən qara şüşəli eynəyini çıxardaraq pozuq rus dilində danışmağa başladı:

- Arvadımla məni bura çəkib gətirən yaşamaq arzusudur, - dedi. – Keçən payızda Budapeşt qəzetləri sizin yüz doxsan yaşlı Zaman Qocadan yazmışdı. Azərbaycanadakı bu kəndin ömrü uzadan suyunu, havasını tərifləmişdilər. Əvvəl arvadımla mən o qədər də inanmırdıq. İndi gəldiyimiz bir həftədir. Arvadımla mən özümüzü əla hiss edirik. Fikrimiz var, arvadımla hələ üç ay da burada qalaq.

Sonra da qadın kəlmələri çeynəyə-çeynəyə söhbətə qarışdı:

- Tovarış, bizim Macarıstanda Yanoş Vovan qadını Sara ilə dünyada ən uzun ömür sürmüş. Tovarış, onlar yüz qırx yeddi il birgə yaşamış. Yanoş yüz yetmiş iki, Sara isə yüz altmış dörd yaşında ölmüş. 1925-ci ildə bu ər-arvad vəfat edəndə ... ən kiçik uşaqlarının yüz on altı yaşı olmuş. Tovarış, mən və ərim onlardan çox, Zaman Qoca ilə yarısı qədər ömür etmək istəyirik.

Bilirsinizmi, hazırda Azərbaycanda, eləcə də bizim rayonda yüz ,qırx-yüz əlli il yaşayanlar çoxdur. Bura həqiqətən uzunömürlülər ölkəsidir, - deyə katib müsafirlərə izahat verdi. – Zaman Qocanın isə cəmişi doxsan yaşı var. O vaxt qəzetimizdə texniki səhv üzündən onun yaşı yüz doxsan getmişdi...

- Bunu bizə çoxları deyib, tovarış. Ona görə ki yerinizi darısqal eləyirik.

Hərlənib Zaman Qocanın evinə gəldik. Elə bil dünyanın ən sakit güşəsi bura idi.

Qönçələr həyətdə maşından düşdüyümüzü görəndə təəccüb etdi. Tez babasını səslədi. “Mənim qəhrəmanım” təzə boz kostyumda, başında qara papaq, ayaqlarında dübəndi pişavazımıza çıxdı.

- Ay belə siz bu tərəflərə xoş gəlmisiz, - deyə üçümüzə də əl tutdu. Sonra mənə baxaraq bıqlarının altda qımışdı. – Qocaltdın bizi.

Maşallah, kişi əvvəlkindən də qıvraq görünürdü. Kefini xəbər aldıq, dedi, dəmir kimiyəm.

Qönçələr qaçıb samovara od saldı. Gətirdiyi ağ süfrəni ağac altda, dövrəsində oturdğumuz stolun üstünə örtdü. Bizim bura axışan müsafirlərdən danışdığımızı eşidəndə o gülə-gülə dedi:

- Babamın evini döndəriblər ziyarətgaha. Biri gedir, o biri gəlir. Sual verməkdən yorulurlar. “Sən nə yeyirsən... gündə nə qədər yatırsan...neçə dişin var...” Kişinin ağzından çıxanı yazırlar, şəklini çəkirlər. Mən də olmuşam onların tərcüməçisi. O gün bura beş-altısı gəlmişdi. Otaqlarımızda kirayə qalmaq istəyirdilər. Babam razı olmadı...
- Ancaq başqa evlərdə yaşayırlar, - deyə Zaman Qoca ağ saqqalını tumarlayıb nəvəsinin sözünə əlavə etdi. – Neyləsinlər? Yatmağa yerləri olmalıdır, ya yox...

Teymurcan, mən başa düşürdüm ki, Sərinbulaqda yarana biləcək vəziyyət indidən katibin rahatlığını pozmuşdur. Deyirdi:

- Hələ havalar əməlli qızmayıb. Sabah bu gəlmələr birə on artacaq. Hamısı da qalmağa yer, yeməyə ərzaq tələb edəcək.

İcraiyyə komitəsinin sədri də təsdiqləyirdi:

- Elədir... Təcili tədbir görməliyik. Bunlar gedəndən sonra da rayonumuzdan yazacaqlar.

- Hələ üstünə də qoyacaqlar, - deyə mən söhbətə qarışdım. – Xarici müxbirlərə bir hay gərəkdir.

Zaman Qoca çox diqqətlə qulaq asırdı. Te-tez dönüb, heyrətlə üzümə baxırdı. Elə bilirdi ki, mən böyük hünər sahibiyəm. Bir dəfə Sərinbulağa gəlməklə buranı kurorta döndərmişəm, raykomu, icraiyyəni ayağa qaldırmışam.

Qoca deyirdi:

- Bir tərəfdən baxanda, yoldaş raykom, bu yaxşıdır. Ona görə ki, Sərinbulağın adıdır, kəndimizi çoxları tanıyacaq. O biri tərəfdən baxanda, yoldaş raykom, adam üzüqara olur. Ona görə ki, çöldə düzdə qalır gələnlər, hamısı da şikayətə mənim üstümə cumur. Biz elə bilirdik, deyirlər, burda başqa aləm var... Söz məsələtün, sizin mehmanxananız... megəzinləriniz... Bir deyil, iki deyil, cinli Cəfər qoşunu... hansını başa salasan. Guya kəxdudayam, nəyəm mən onlarçun...

Qönçələr çay gətirdi. Sonra gedib evdə radionu qurdu. Muğamat konserti verilirdi. Müğənni cana yayılan xoş səsləoxuyurdu. Biz çay içə-içə ləzzətlə qulaq asırdıq. Muğam sona yetincə bu dəfə diktör dilləndi:

- Yenə həmin ifada – “Çahargah”. Sözləri İskəndər Qarayevindir.

Teymur, bilirsənmi, nə qədər sevindim!

- Olmaya bu bizim İskəndərdir? – deyə katib mənə baxaraq təəccübləndi.

Tar çaldı. Müğənni aramla oxumağa başladı:

*Sənin hər cövrünə mehparə, dözüb dinməmişəm.
Etmisən ağ günümü qarə, dözüb dinməmişəm.*

- Bəli, bizim İskəndərindir! – dedim. – Qəzəli də xanəndə yəqin Səməd Vurğun haqqındakı xatirəsindən götürüb.
- Əhsən, Bala Vahid! – katib lap şənləndi. – Bu əməlli-başlı şair imiş ki!

Müğənni misraların axırında bülbülsayağı cəh-cəh vurduqca sədası dağlara, dərələrə yayılırdı...

... Biz getməyə hazırlaşanda fürsət tapıb Qönçələri qırağa çəkdim:

- Necəsən? – soruşdum.

Dedi:

- Lap yaxşı.

Tez onu xəbərdar etdim:

- Novruz bayramında evimizdəkilər bura gələcəklər. Atana, anana da xəbər elə.

Heyrətdən qızın gözləri genişləndi.

- Niyə?

- Yoxsa bilmirsən!

Sevincdən onun gözləri güldü, balacalaşdı, yanaqları çökükləndi...

Yolda katiblə aramızda belə bir söhbət oldu:

- Sizi bu əziyyətlərə salmaqda taxsırkar mənəm.

- Xeyr, yoldaş jurnalist! Taxsırkar bizik! Rayona rəhbərlik eləyənlər!

- Axı mən o materialı yazmasaydım heç belə də olmazdı. Qəzetdə Zaman Qocanın yaşı “düz doxsan” yerinə “yüz doxsan” getməsəydi, bu əhvalatlar ortaya çıxmıyacaqdı.

- O bizim sabah görəcəyimiz işlərə bir tıkan verdi. Ancaq müasir dövrün tələbi başqadır, əzizim. Bu gün biz bütün şəhərlərimizi, kəndlərimizi, hətta ayrı-ayrılıqda həyətlərimizi, evlərimizi elə saxlamalıyıq ki, hər an qonaq qarşılamağa tam hazır vəziyyətdə olsun. Daha qapımızdan biri içəri girəndə xəcalət çəkməyək. Mən bu rayonda bəlkə də otuzuncu katibəm. O yanında əyləşən, icrakom, bəlkə də qırxıncı sədrdir. Soruşuram: adları rəhbər olan bu gəlib-gedənlər neyləyiblər?! Hərəsi Sərinbulaqda balaca bir iş görsəydi, bu gün belə əl-ayağa düşməzdik!

Dedim:

- Axı sizin gəldiyiniz heç iki il də deyil...

- İki ilə, iyirmi dörd aya təzə kənd də salmaq olardı! – deyə katib cavab verdi.

... Biz aşırımlardan enəndə yük maşını və motosikllə Sərinbulağa qalxan cürbəcür adamlara rast gəlirdik.

Teymurcan, bu gün mən çox şey öyrəndim. Gələcəkdə qəzetdə nələrdən yazacağımızı özümçün qət etdim. Məktubu sona çatdırmaq istəyirəm. Ancaq ondan əvvəl Rüstəmdən yenə iki yumor.

Oxu, gül, düşün...

***

Bəstəkar Filankəszadənin yaradıcılığının düz otuz, anadan olmasının əlli illiyi idi. Şəhər qəzetinin müxbiri oçerk yazmaq üçün yubilyarın kəndinə, onun maşınında özü ilə bərabər getdi.

- Mən sənə südəmər çağlarımdan ta həddi-bülüğa çatıncaya qədər yaşadığım o Çınarlıdakı hər ağacın, hər daşın ən dürüst tarixini danışacağam. – deyə bəstəkar müxbiri əmin etmişdi.

Rayon mərkəzindən xeyli uzaqlaşmış yaşıl bir kənd qırağında olan tənha ağaca çatanda yubilyar maşını saxladı.

- Bax... Məni yetişdirən məşhur Çınarlı budur! – deyə aşağı düşcək əli ilə irəlini göstərərək izahat verdi. – Bu saat qoca atam, anam yəqin intizarımdadır. Uşaqlıq çağlarımda mən tez-tez bu gördüyün tənha ağacın altında oturub xəyala dalardım. Quşların incə mahnısını dinlərdim. Müxbir qardaş, fikir verdinmi, elə bil indi də bu ağac mənim üçün darıxmışdı, boynunu yana əyib yolumu gözləyirdi. Gəldiyimi görcək sevincdən yarpaqları əl çaldı... – Bəstəkar ağlamsındı, dəsmalını çıxarıb gözlərini quruladı. – Mənim doğma Çınarlı kəndim...

Yoldan ötən bir atlı onun sözünü yarıda kəsdi:

- Ay şəhərli qonaq, bu Daşsalahlı kəndidir. Çınarlıya hələ otuz kilometr qalıb...

***

- Yenə sənə nə olub, qaş-qabağın yer süpürür? – deyə arvad işdən qayıdan ərindən xəbər aldı. – Bir hadisə-zad üz verməyib ki?

Kişi taleyindən narazı halda gileyləndi:

- Dünən axşam toyda çox içmişdim. Elə səhər də sərxoşluğum getməmişdi. İdarədə müdirlə höcətləşdik, qızıışdım, bir-iki nöqsanını mərd-mərdanə dedim üzünə. Buna görə də mənə şiddətli töhmət verdi...

Arvad qeyzləndi:

- Ay dünyadan bixəbər! Sənə neçə yol tapşırırdım ki, o zəhrimarı içmə, bacarmırsan!.. İçən kimi sər-kələfi itirirsən, sözün düzünü danışırısan...

***

Güldünmü, Teymur?

Sağ ol, əzizim. Yolunuzu gözləyəcəyəm.

İmza: Qardaşın Ərdost

EPILOQ

Bahar bir aləm yaşıllıqla gəlmişdi. Gözəllik, təravət, sevinc gətirmişdi özü ilə. Məxmər xala təzəliklə Ərdostun sahib olduğu kabinetin havasını dəyişmək üçün pəncərələri laybalay açmışdı. Səhər günəşinin zərrin şüaları içəri dolmuşdu.

İskəndər redaksiyanın qapısında saxladığı maşını silib-təmizləyirdi.

- Salam, Bala Vahid!

Arxadan eşitdiyi tanış səsə o geri döndü.

- Sabahınız xeyir, Ərdost xalaoğlu. Necəsiniz?

- Sağ ol. Maşın sürməkdən bezikmisən?

İskəndər boynunu yana əyərək cavab verdi:

- Daha sənətimin adı nədir?

Azacıq qabağa gələn Ərdost ona yavaşdan, lakin ciddi tərzdə:

- Axtar. Yaxşı bir şofer tap, - dedi, - qabiliyyətli adam olsun.

İskəndər tutuldu:

- Yoxsa mənim yerimə götürmək istəyirsiniz?

- Bəli.

- Məsləhət sizindir... Ağızım nədir, etiraz eləyim.

- Səni də redaksiya işinə keçirəcəyəm.

“Bala Vahid” qulaqlarına inana bilmədi.

- Nə? Məni?! Redaksiyaya? Bacararam?..

- Öyrənərsən. Qəzəllərindən də bir-ikisini seçib hazırla, bu nömrəmizdə çap eləyərək.

İskəndər lap özünü itirmişdi.

- Yəni yazdıqlarımı bəyənirsiniz?

Ərdost güldü:

- Sənin yazdıqlarını Səməd Vurğun bəyənib!

- Bax... İndi görürəm ki, svetoforumda yaşıl işıq yanır!

Kənanın təqaüdə çıxmaq bəhanəsilə işdən götürülməsi redaksiyada tək bir nəfərə təsir etmişdi. Başqalarının isə ürəyincə olmuşdu.

- Onun mənə zərərdən savayı nə xeyri dəydi! – deyə elə birinci gündən Nəzər köhnə redaktorun dalınca kəsib-doğrayırdı. – Ərdost müəllimin yanında da hörmətimi itirdim.

Bu sözdən sonra Rüstəm dözə bilmədi:

- Sən hörmətini Ərdost müəllim gəlməmişdən çox qabaq itirmişdin.

Təranə də qıraqdan dilləndi:

- Elə söz danışırırsız ki, bişmiş toyuğun da gülməyi gəlir!

- Niyə? – Nəzər soruşdu.

- Bəyəm əvvəldən hörmətin vardı ki, itirəydin?

Vəziyyət dəyişmişdi. Nəzəri gözümçixdiya salmışdılar. Hərə bir tərəfdən onun üstümə hücumla keçmişdi:

- Yaltaqlığa istedad lazım deyil...
- O cür qazanılan çörək haramdır...
- Hesiyəti olsa, çıxıb gedər...

Nəzər nişangaha çevrilmişdi, bu sözlər oxa dönüb hamısı ona atılırdı. Bircə Ərdost heç nə demirdi. O başqaları ilə yenə əvvəlki sadəliklə, mehribançılıqla danışırdı, gülürdü, yeri gələndə zarafat da eləyirdi. Ancaq təkcə onunla özünü çox rəsmi aparırdı. Bu ögəy münasibət Nəzəri daha çox darıxdırırdı. İstəyirdi ki, Ərdost çağırub onu danlasın, acılasın, lap kabinetdən qovmaq dərəcəsinə qədər alçaltsın. O da desin: "Siz haqlısınız. Mən bütün taxsırlarımı boynuma alıram. Sözgəzdiren olmuşam... Yaltaqlıq eləmişəm... Ara vurmüşəm... Əclafam!.. Ancaq keçin günahımdan. Bundan sonra başımı aşağı salıb işləyəcəyəm".

Di gəl, Ərdost bu təhqirləri də ona artıq görürdü.

Bir gün Nəzərin qulağına söz çatdı ki, guya qayınatası Kənanı haradasa təzə işə düzəldib. Xeyli götür-qoydan sonra onlara getməyi məsləhət bildi.

- Sizin əziz canınız üçün, redaksiyanın bütün ləzzətini özünüzlə apardız. Daha bir qəpiklik qiyməti qalmayıb. Səhərlər evdən çıxanda elə bilirəm, cəhənnəmə yollanıram, - deyə onsuz da ürəyi kövrəlmiş Kənanı az qala ağlamaq dərəcəsinə gətirdi. – Kabinetinizə girəndə Ərdostu ki, stolunuzun dalında əyləşmiş görürəm, başıma ikiəlli qapaz endirib hönkürmək istəyirəm. Əşi, belə də insafsızlıq olar!..

Kənan dinmədi. Nəzər davam etdi:

- Neçə ilin təcrübəli redaktorunu çıxart, dünən institutu qurtaraq uşağın birini qoy qəzetin başına?!
Kənan dinmədi. Nəzər davam etdi:
- Eh!.. Dünyadır da!.. Neyləyəsən... Deyirəm, Kənan müəllim, bəlkə mənə də yanınızda balaca bir qulluq düzəldəsiniz... Gələrdim, əl-ələ verib işlərdik.
- Adə! Ay fərsiz! Mənim yanımda var ki, sənə də qulluq düzəldim?!
- Bəs dedilər, guta qayınatanız sizi hardasa...
- Qələt eləyirlər! Qayınatamda bir abır qoydular ki, ona ağız açam?!

Nəzərin bu təşəbbüsü də baş tutmadı.

Nəhayət, Ərdost ona zorla ərizə yazdırıb "öz xahişi ilə" işdən azad etdi...

Təranə makinada əmrini yazanda axırncı sözünü də deməkdən çəkinməmişdi:

- Nəzər, sənin bu gedişinin hamıdan çox mənə ziyanı dəydi. Üzünün dərisindən bir cüt ayaqqabı tikdirəcəkdim, o da qismət olmadı.

Rüstəm isə Nəzəri yumorla yola salmışdı:

- Eybi yoxdur. Fikir eləmə. İşsizliyin bir şeyi yaxşıdır ki, adamı işdən çıxarmırlar.

***

Sərinbulaqda həyat qaynayırdı... Kənd yarandığı tarixdən belə qələbəlik görməmişdi... Dünyanın ən uzaq ölkələrindən bura müsafirlər gəlmişdi. Bulaq başında, dağ döşündə, meşə kənarında, talalarda qurulan çadırların sayı-hesabı yox idi. Səhərdən axşamacan tonqallar qalanır, qazanlar asılır, süfrələr açılırdı. Kəndin küçələrində rəngbərəng, cürbəcür adamlar gəzişirdilər. Çadırlardan doğma, yad musiqilər ucalırdı.

Əfsanəvi bir xilqətə çevrilmiş Zaman Qocanın ziyarətiə gələnlərin ardı-arası kəsilmirdi. Müsafirlər kişinin fotosəklini çəkirdilər, səsini maqnitofon lentinə yazırdılar, sifətinə zərrəbinlə baxırdılar, ondan avtoqraf alırdılar. Qönçələr babasına bağışlanan xırda hədiyyələrdən, döş nişanlarından evdə böyük bir sərgi düzəltmişdi.

Yaşamaq... yaşamaq həsrətinin bu ucqar güşəyə çəkin gətirdiyi müxtəlif insanlar yeni bir ölməzlər dünyası kəşf etmiş kimi tək-cə gündüzlər deyil, gecələr də ayın, ulduzların işığında çalıb oynayaraq öz sevinclərinin tənənəsindən doymurdular. Yerli camaatın dediyinə görə, gəlmələr arasında Sərinbulağın "ömürüzadan" iqlimindən, şəfalı bulağından və Zaman Qocanın saldığı alma bağından elmi əsərlər üzərində işləyənlər də vardı.

Əvvəllər baxımdan kənardə qalan bu dağ kəndi az vaxt ərzində xeyli abadlaşmış görkəmini dəyişmişdi. Yöndəmsiz, pəlçıqlı küçələrə indi daş, asfalt döşənmişdi. Yollar boyu cərgə ilə basdırılmış dirəklərdə yanan gur elektrik işıqları axşamlar ətrafı nura qərq edirdi. Evlərin divarları, həyətlərin hasarları tərtemiz ağırdılmışdı. Neçə yerdə vitrinli, bər-bəzəkli ərzaq, xırdavat, suvenir köşkləri qoyulmuşdu.

Dağa qalxan dolaylarda, aşırımlarda isə qızğın təmir işləri aparılırdı. Sərinbulaq balaca bir şəhərə bənzəyirdi. Hələ arada söz gəzirdi ki, kənddə mehmanxana, mədəniyyət sarayı tikiləcəkdə. İllərdən bəri şırıltı ilə axıb dərələrə, yarğanlara tökülən bulaq suyunun qarşısı kəsiləcəkdir, iri gölməçə yaradılacaqdır.

Zaman Qoca tez-tez kənd içinə çıxırdı, yeniliklərə tamaşa edirdi, fərəhlənirdi. “Sən bir qələmin gücünə bax! – deyə Ərdostun ilk gəlişini xatırlayırdı. – O yazmasaydı, bəlkə də bu Sərinbulağı heç yada salan olmayacaqdı!..”

Əslində isə...

Bunlar hamısı bir hərfin hökmü deyildimi?!

Zaman Qocanın yaşı “düz doxsan” yerinə “yüz doxsan” getməsəydi, dağ kəndinə bu axın başlamayacaqdı... Dağ kəndində bu dönüş yaranmayacaqdı...

Yanlış bir naxışdır!

Gələcək insanların çox yaşaması üçün bugünkü insanların qurmaq, yaratmaq naminə çox yaşamaq arzusu! Bəşəriyyəti aya, bəşəriyyəti ulduzlara aparən da bu idealdır!

Ancaq qəribədir!

Ömürlərini uzatmaq həsrətilə adamların dəstə-dəstə Sərinbulağa axışdığı bir vaxtda... Zaman Qoca oradan getməyə hazırlanırdı... Sakitlik, asudəlik axtarırdı. Yaşamaq üçün!..

***

Ərdosta Bakıdan zəng vurmuşdular. Sabah dostu Teymur, anası Şövkət xanım, əmisi, dayıları və bacıları gələcəkdilər. İskəndər demişdi, yollar abaddır, əlavə bir “Volqa” maşını da götürərik, bəsimizdir.

Ərdost onları dağ kəndində gəzdirəcəkdi. Bulaq başına, alma bağına, meşəyə aparacaqdı, yenilikləri göstərəcəkdi.

Qönçələr Vəfanı, Rənanı görəndə qanadlanacaqdı...

Məxmər xala demidi, qızı gətirəndən sonra Zaman Qocanın yanında mən qalacağam. Alma bağına işləyəcəyəm.

Gözəl bir bahar axşamı idi. Lacivərd göylərdə qızılı ulduzlar sayrışırdı. Ərdost evdə qərar tutmayıb küçəyə çıxdı. Elə bil dağlar səslədi onu. Döndü, Sərinbulaq tərəfə baxdı. Kəndin işıqları ulduzlara qarışmışdı... Ərdostun ürəyi heç zaman bugünkü qədər rahat döyünməmişdi. Onun üçün həyat indi-indi öz qaydasına düşürdü.

Redaksiyada tam arxayınlıq idi. Rüstəmi məsul katib keçirmişdilər. Təzə sürücü gələndən sonra İskəndər Nəzərin yerinə keçmişdi. Məktublara

baxırdı, cavab yazırdı. Hələ işə bir nəfər də götürəcəkdı. Rüstəmin stolu sahıbsız qalmışdı.

Ərdostun ürəyi heç zaman bugünkü qədər fərəhlə döyünməmişdi.

Ay buludsuz, şəffaf səmada üzürdü. Dağlara nur çiləyirdi.

Təranə demişdi, elçiliyə mən də sizinlə gedəcəyəm. Aparmasaz inciyəcəyəm...

Sərinbulağın işıqlarını bu axşam Ərdost birinci dəfə görürdü. Onlar da eynən göydəki ulduzlar kimi göz qırparaq sayrışırdı.

Qönçələr demişdi, Rənanı, Vəfanı tezliklə Bakıya qayıtmağa qoymayacağam, bir neçə gün evimizdə qonaq saxlayacağam

Ərdost tək-tənha küçələrdə gəzirdi. Həyatında heç belə xoş anlar olmamışdı. Xəyalında sevdiyi qızla danışırdı. Elə Qönçələr də onun üçün parlaq bir ulduzdu, ülkərdi!

Teymur demişdi, toyunuzda tamadalığı mən eləyəcəyəm.

O gün çox uzaqda deyildi. Qönçələr anasının gəlini olacaqdı. Bacıları onun başına fırlanacaqdılar. Nar çiçəyinin...

Ərdost bu sözləri hər dəfə dilinə gətirəndə Səfurəni də xatırlayacaqdı.

Gözəl bahar axşamı idi... Ay buludsuz, şəffaf səmada üzürdü. Dağlara nur çiləyirdi... Lacivərd göylərdə qızılı ulduzlar sayrışırdı...